

NBB-BNB

09 DÉCEMBRE 2021
TEAM MÉTIS

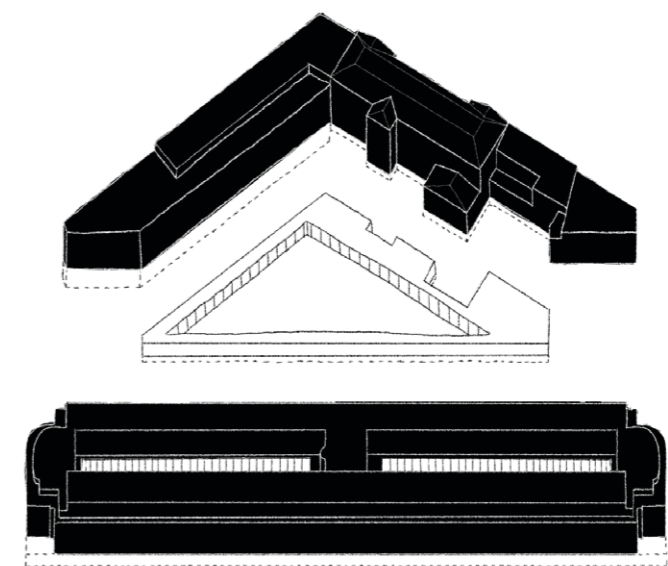

TABLE DES MATIÈRES

INTRO

VISIE OP DE BUURT

fragment van een stad in beweging	3
gebaar op schaal van de site	4
eiland van verkoeling	4
doordachte randen	4
zoektocht naar meerwaarde	5
secur omgaan met erfgoed	6
ontpitten om te herwaarderen	7
triumviraat van historisch, modern en hedendaags	7
driehoekig figuur als ordenend element	7
een symbiose van groen en blauw	8
een negatief plateau in de kern van de site	9
de colonnade als draaischijf van een bijzonder project	10

PROGRAMMA ELEMENTEN

ensemble op maat van het programma	12
het actieve maaiveld	13
twee helften vormen één geheel	14
erfgoed in ere hersteld	14
een genereus meetingcenter	14
Een bijeenkomst van verschillende functies	16
een werkelijke sociale plint	18
de werkvloeren	20
het gallerijeffect naar de hand zetten	23
echo's uit het verleden	23
het generische overstijgen	23
ergens tussen monument en huis	24
waar flexibiliteit en identiteit	25
elkaar ontmoeten	25
een hedendaags circulair gebouw	26
compacte stapeling van functies	27
in een hybride structuur	27
eenvoudig te compartimenteren	27
nederig in volume, nobel in voorkomen	28
de kroon op de Van Goethem	31

een architecturaal statement	32
Hôtel du Gouverneur / Ancienne Direction	34
le premier etage de VIP	35
les autres étages	35
een publiek scharnier	36
nieuw kijkt naar oud	37
de logistieke ruggengraat	38
uitgekiende distributie	40
geraffineerde machine	40
rationale opslagruimten	40

OVERKOEPELEND

op maat van de trage weggebruiker	43
zonering	44
focus op circulair en duurzaam bouwen	47
une structure minutieusement étudiée	48
nouvelle aile rue de la banque	49
suppression mezzanines van goethem	50
verrière	50
extension toiture van goethem	50
acoustique	51
protection incendie	52

MATERIALISATIE

drie prominente figuren met een eigen identiteit	53
het Hotel krijgt een volwaardige gevel	54
een monumentale ingreep voor Van Goethem	55
een hedendaags gebouw met een actieve façade	56

SLOT

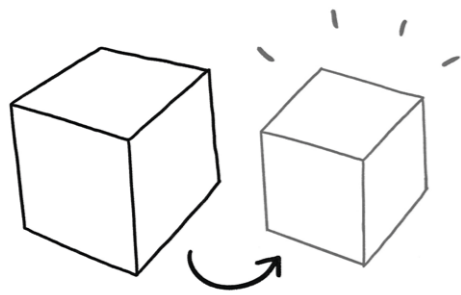
getuigenissen van een Belgisch team op maat van dit project	57
---	----

FYSIEKE DOCUMENTEN

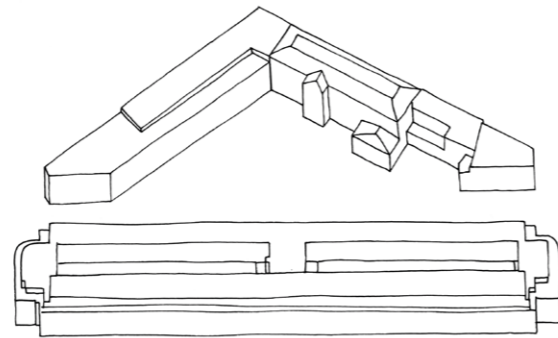
maquette 1/200
maquette 1/500 inplantingsmaquette
maquette 1/100 Van Goethem
maquette 1/100 Bankstraat
maquette 1/100 Hotel van de Gouverneur
maquette 1/50 typeverdiep kantoren

ARCHITECTUURNOTA

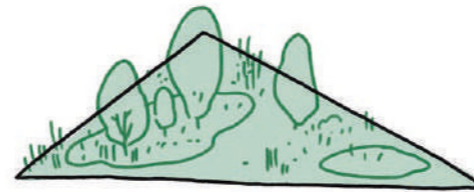
intro

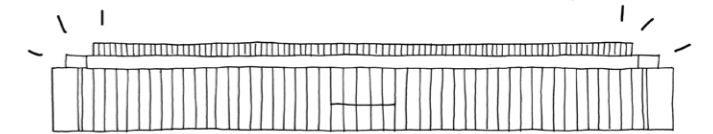
door alleen te bouwen wat strikt
noodzakelijk is

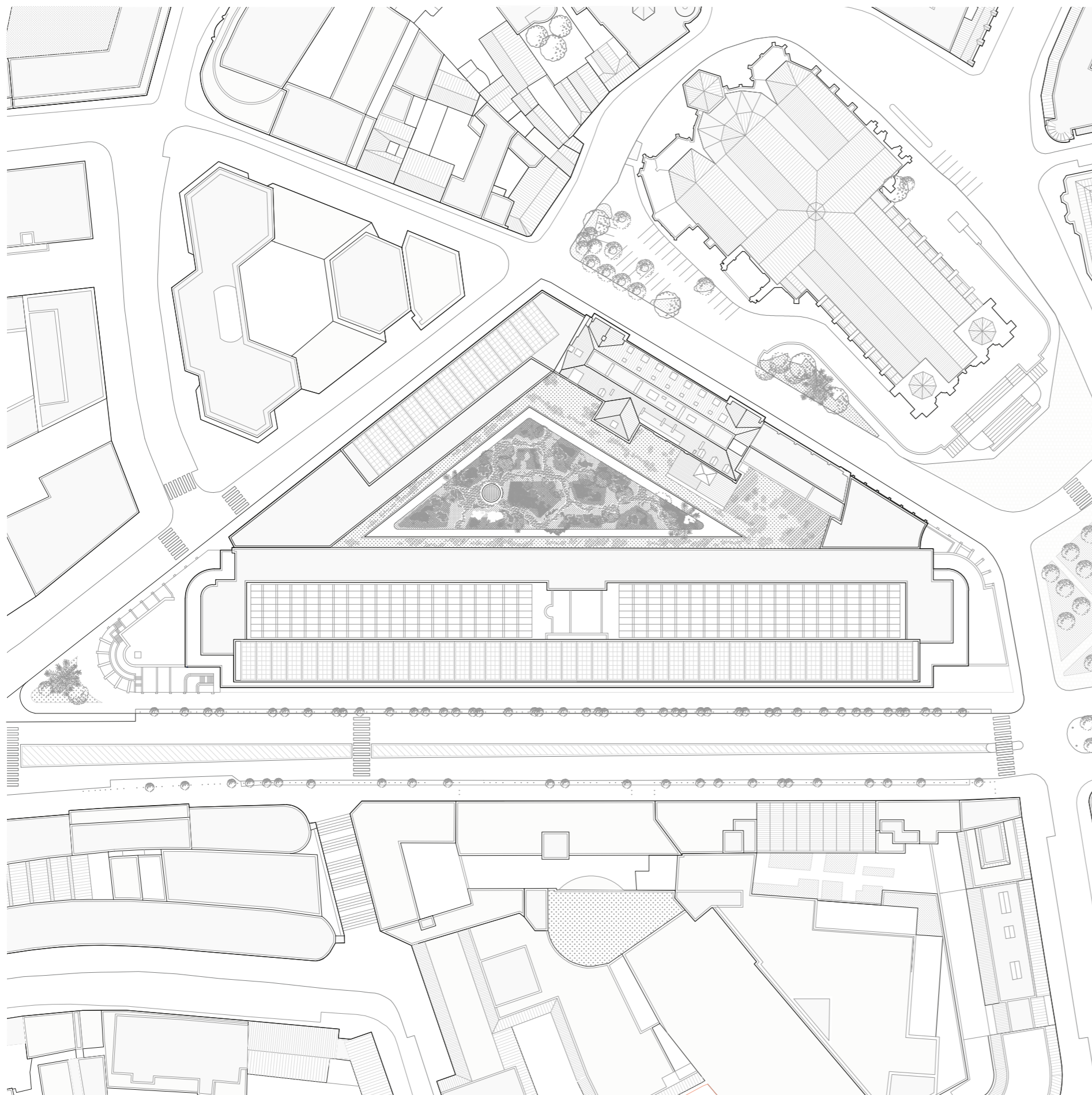
binnen een intelligent kader van
opgewaardeerd erfgoed en circulaire
nieuwbouw

ontstaat ruimte voor een groene long in
volle grond als verbindend element

voor een Nationale Bank die
nederig is in volume, maar
gedestingeerd in voorkomen

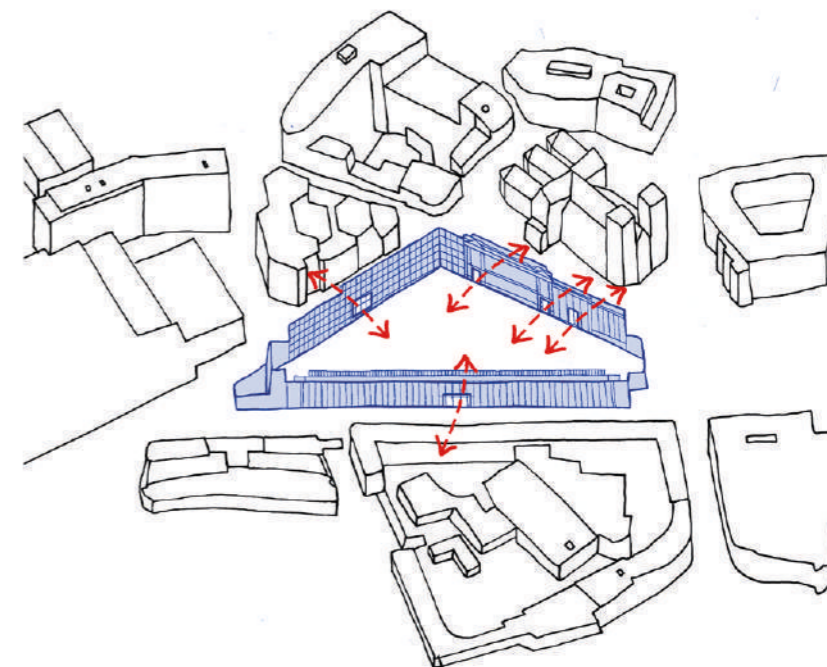
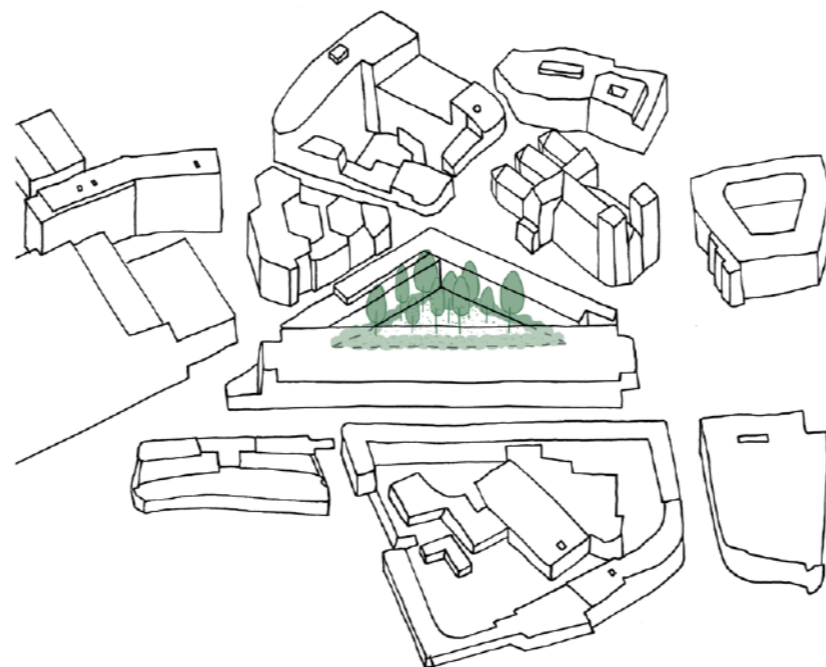
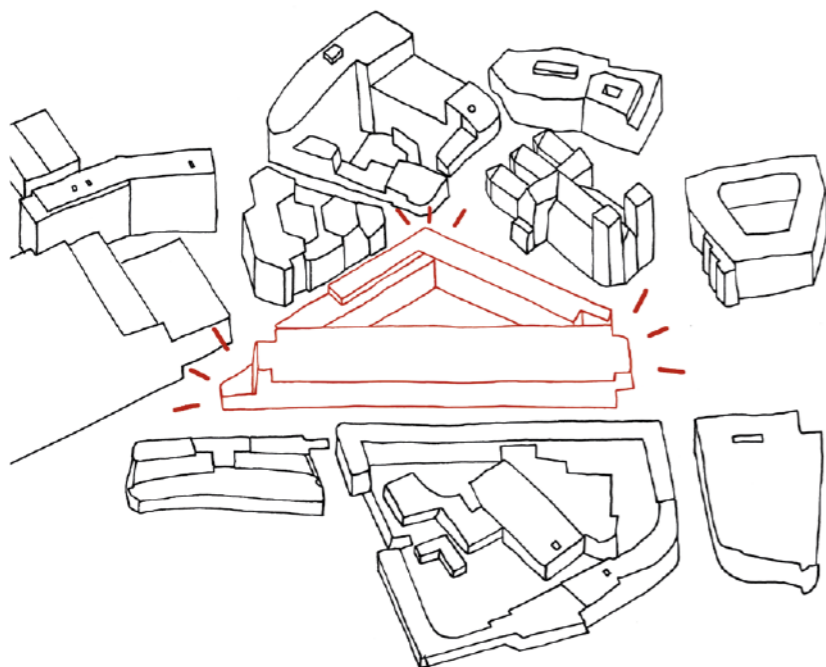

fragment van een stad in beweging

De NBB1-site presenteert zich als een afgetekende figuur binnen het stedelijk weefsel, maar is geenszins een eiland dat op zichzelf functioneert. Ze is schatplichtig aan de historische gelaagdheid die we in deze omgeving terugvinden. Een stadsdeel dat nog vaag refereert naar de Middeleeuwse morfologie waaruit ze is ontstaan, maar door verschillende stedenbouwkundige interventies is getransformeerd naar de meervoudige structuur die het huidige beeld van buurt en stad bepalen. De Noord-Zuid verbinding is hier waarschijnlijk de belangrijkste ingreep geweest. Als een langwerpige cesuur die het historische lappendeken van kleinschalige percelen niet heeft gevolgd, maar een nieuwe orde introduceert. Net zoals het stadsdeel is ook het bouwblok gevormd door de tand des tijds. Met een tegelijkertijd historisch en modern voorkomen, in een grondplan dat nog steeds de Middeleeuwse lijnen volgt, maar weliswaar is bijgestuurd door de Berlaimontlaan. De erfgoedwaarde van de site ligt dan ook niet enkel in de gebouwen die ze huisvest, maar evenzeer in de manier hoe ze de stedelijke morfologie heeft geabsorbeerd en op vandaag etaleert. Die eerste observatie heeft ons gestuurd in ons voorstel voor dit unieke bouwblok met haar omsloten karakter. In plaats van meer gefragmenteerde interventies die de fysieke eenheid van de site verder doen verwateren kiezen wij daarom voor een interventie op maat van de site. Een gebaar dat de leesbaarheid van het bouwblok enerzijds en diens stedenbouwkundige gelaagdheid anderzijds scherp stellen.

De ontwikkeling van Belgische steden (met Brussel als toonvoorbeeld) is vooral gericht op het laten verdwijnen van landschappelijke elementen om een verhoogde densiteit van bebouwing en verharding mogelijk te maken. Van de vroegere kronkelende Zenne met haar groene heuvelflanken blijft zo na de overwelving en jaren stedelijke ontwikkelingen enkel nog het typerende hoogteverschil van de vijfhoek over. Alle andere natuurlijke elementen hebben immers plaats geruimd voor de integratie van grote infrastructuurelementen en gebouwen. Wij merken in het algemeen, maar in Brussel specifiek, een beweging om die natuurlijk elementen letterlijk en figuurlijk terug naar de oppervlakte te brengen. Het openleggen van de Zenne, de aandacht voor natuurlijke waterhuishouding, de ambitie om opnieuw volle grond te introduceren en de realisatie van kwalitatieve ecologische landschappen zijn hiervan toonvoorbeelden. Op en rond de site is die ambitie alomtegenwoordig. Het toekomstige masterplan van de Noord-Zuidverbinding spreekt immers over de integratie van stadsbossen en een intelligente waterhuishouding om zo een ecosysteem aan te zwengelen in één van de meest verzegelde stadsdelen van Brussel. Hoewel dit masterplan nog pril is willen wij toch al onze schouders onder die ambities zetten en dat heeft de layout van ons voorstel grondig bepaald. In de kern van de site maken wij ruimte voor een eiland van verkoeling, met een vegetatief landschap in volle grond. Om door middel van de site ook de stad beter te maken.

De context van de Nationale Bank is stelselmatig geëvolueerd van een fijnmazig en complex stedelijk weefsel naar een monofunctionele administratieve buurt op maat van het autoverkeer. De Noord-Zuidverbinding heeft verder ook verknipte restuimtes zonder identiteit afgeleverd. Vandaag is het stadsdeel echter in volle ontwikkeling met de (toekomstige) realisaties van het De Ligne gebouw, RAC-site, Drukkerij, NBB2, Pacheco 44, de publieke ruimte rondom het centraal station en de heraanleg van de Noord-zuid verbinding die al deze invullingen aan elkaar moet binden. De vraag stelt zich hoe de Nationale bank zich wil verhouden tot deze binnenkort meer diverse en levendige buurt. Binnen de marge die is toegelaten voor een gebouw dat in hoofdzaak niet publiek is, zijn wij op zoek gegaan naar een zo groot mogelijke wisselwerking met en identiteitsvorming naar de omgeving. De randen van het gebouw zijn daarom doordacht en houden rekening met het specifieke statuut van elke straat. Op die manier gaat het nieuwe bouwvolume de interactie aan met de omgeving. Een statig en monumentaal gebouw dat ook gracieus en receptief zal zijn waar mogelijk. Een hedendaagse Nationale Bank die door de relatie tot de buurt, door de integratie van een eiland van verkoeling en met respect tot de historische gelaagdheid van de stad zijn bestaansrecht op deze plek wil verdienen.

gebaar op schaal van de site

De huidige NBB1-site is niet uitgedacht als één groot concept, maar is organisch gegroeid als een verplicht compromis van verschillende tijdsbestekken. Nochtans hebben alle bouwcampagnes geprobeerd om van dit bouwblok een vernieuwde eenheid te creëren. Dit was ook de ambitie van Van Goethem, die één monumentaal gebouw voor deze site wou opwerpen, maar zich toch moest neerleggen bij een compromis met de voorgaande campagnes. Hoewel de site in plan dus leesbaar is als een eenduidige figuur, heeft ze een heel onsamenhangend voorkomen. Wij omarmen de kwaliteiten die ons zijn overgeleverd uit het verleden, met name de unieke typologie van het gesloten bouwblok en de interessante compositie van verschillende architectuurstijlen. Anderzijds zijn we ervan overtuigd dat door bijkomende gefragmenteerde interventies de eenheid van dit bouwblok verder zal verwateren. Net daarom streven wij naar een groot gebaar op schaal van de site, waarin alle waardevolle gebouwen opnieuw tot hun recht komen en de fysieke vorm van de site helemaal leesbaar wordt. Een eenduidig concept voor het bouwblok, zoals Beyaert en van Goethem het ooit hadden uitgedacht.

eiland van verkoeling

Een luchtfoto die we gebruikten voor de stedenbouwkundige analyse was voor ons al snel een sprekend beeld. De foto toont immers een dence, aaneengesloten, grijze en verharde massa die maar sporadisch wordt doorbroken door groene ruimte. De gefragmenteerde buitenruimtes van deze buurt zijn vooral verhard, waar kwalitatief groen niet het voortouw neemt. Het is een aspect die ook in Brussel in het algemeen voorkomt. 'Brussel versteent en snakt naar groen' lezen we in een artikel waarin duidelijk wordt dat tussen 2003 & 2016 14,4% (11,05km²) groen in Brussel verloren ging. Verharde ruimte leidt tot oververhitting, waterproblematiek en ongeïnspireerd ruimtegebruik. Eén van de belangrijkste uitgangspunten binnen het ontwerp-team was het omvormen van een volledig verhard perceel die de trend bevestigd naar een groen landschap die een omwenteling voor de site en buurt kan inzetten. Daarom introduceren we centraal in de site een kwalitatief vegetatief en boslandschap in volle grond. Een soort van driehoekige Babylonische tuin die ook op de groendaken wordt verdergezet en een versteend bouwblok openbreekt waardoor licht, lucht en water kunnen binnendringen. Hiermee volgen wij een onderstroom die we in Brussel en in andere steden al langer opmerken, om terug natuurlijke elementen in de stad naar de voorgrond te brengen. Iets wat ook in het masterplan voor de Noord-Zuid verbinding aan bod komt en wat wij op deze site in de realiteit willen zetten.

doordachte randen

Door de heel diverse gevels en de specificiteit van de straten waaraan deze liggen, heeft de Nationale Bank een meervoudige relatie tot de omgeving. Er is zowel de relatie tot de monumentale brede Berlaumontlaan, de meer pittoreske oplopende Wildewoudstraat en de eerder logistieke smalle Bankstraat. Door middel van de randen willen wij die drie realiteiten bestendigen, zodat het gebouw een specifieke interactie met de omgeving aangaat. Langs de Berlaumontlaan behouden wij als vanzelfsprekend de monumentale gevel die de Berlaumontlaan op een gepaste manier flankiert. Die monumentaliteit willen wij verder versterken door de toevoeging van een kroon die een horizontale lijnvoering toevoegt aan de gevel van Van Goethem. De hoofdingang voor het personeel situeert zich centraal in de van Goethem gevel, waar deze ook op vandaag is voorzien. Langs de Wildewoudstraat zien wij potentieel voor een meer publieke ruimte tussen bank en kathedraal, wat ook bevestigd wordt door de eerste schetsen van het masterplan voor de Noord-Zuidverbinding. Aan deze zijde voorzien wij alle publieksingangen; de toegang tot de publieke bank en de exporuimte op de hoek met de Berlaumontlaan, de toegang tot de VIP centraal in de Hotel de Gouverneur en een toegang tot het meetingcenter op de hoek met de Bankstraat. Op die manier ontstaat aan de Wilde Woudstraat de publieke interface met de stad. De Bankstraat is een smalle logistieke as, die door de nieuwe plannen van het De Ligne gebouw nog meer wordt versmald. Hier positioneren wij een transparante utilitaire façade. Op die manier krijgt het gebouw een specifieke identiteit naar de verschillende ruimtes die haar omringen.

ZOEKTOCHT NAAR MEERWAARDE

Al van bij de kandidatuurstelling, maar steeds meer tijdens de wedstrijdphase, wordt duidelijk dat voorliggende opdracht geen sinecure is. Het stringente kader van een ambitieuze renovatie/restauratie samen met de randvoorwaarden van de gebruiker en de grote ambities die voor deze site zijn uitgedacht amalgeren tot een uiterst gecompliceerd vraagstuk. We willen dan ook niet onder stoelen en banken steken dat wij hiermee hebben geworsteld, ondanks onze ervaring met gelijkaardige opdrachten.

Net daarom hebben wij de site en de projectdefinitie grondig opgenomen en zijn er mee in dialoog gegaan. We hebben ons ook geïnformeerd en laten adviseren door experts. Na veel workshops, gewroet en gepuzzel zijn we er uiteindelijk in geslaagd het gecompliceerde vraagstuk te ontleden tot behapbare brokken die stuk voor stuk werden aangepakt en in voorliggende bundel en bijlagen als verschillende thema's worden gepresenteerd.

Voorliggend project is een afgewogen concept, waaraan veel opties zijn voorafgegaan. Talloze volume- en planstudies hebben geleid tot wat wij op dit moment als de meest kwalitatieve optie achtten. Een optie die ons inziens voldoende geïntegreerd is om de vooropgestelde kwaliteit in al haar facetten uit te drukken. Dit voorstel is echter geen eindresultaat. Het is een momentopname in een proces, dat we ook in de komende fases nog heel intensief zullen doorlopen.

De fysieke vertaling van een programma en het beantwoorden van de randvoorwaarden is echter maar één aspect van de ontwerpoperatie. Wij zien deze ontwerpoperatie vooral als een zoektocht naar meerwaarde voor de buurt, de bank en haar gebruikers. Het project mag immers niet bedolven worden onder de technische randvoorwaarden, maar moet grote ambities hebben om als een voorbeeldproject boven zichzelf en de site uit te stijgen. Dat is ons engagement als ontwerpers naar de samenleving, een engagement dat voor een publieke instelling als de Nationale bank en de stad Brussel nog pertinent is.

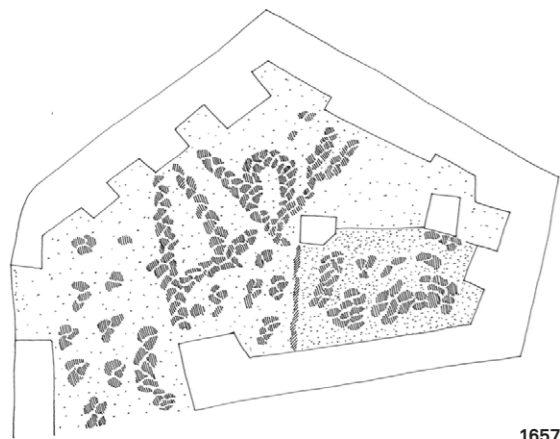
Gestuurd door de drie stedenbouwkundige ambities, het unieke bouwblok, de groene kern en de doordachte randen, nemen wij jullie in de volgende hoofdstukken graag mee in deze zoektocht naar meerwaarde.

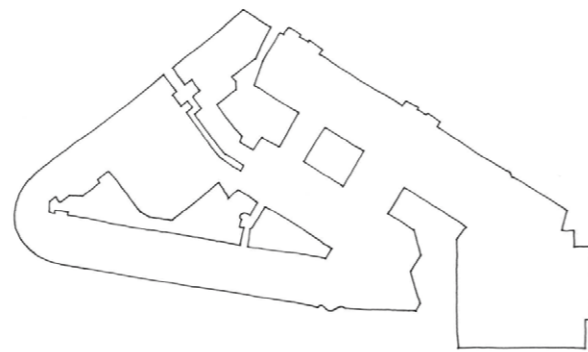
secuur omgaan met erfgoed

Ons inziens floreert Brussel door het laagje patine dat over haar stedelijke weefsel blijft liggen. Voor een site die letterlijk en figuurlijk gesmeed is door de geschiedenis is het dan ook belangrijk om een consequente strategie met betrekking tot het erfgoed uit te zetten. De analyse van het bestaande ligt dan ook aan de grondslag van ons ontwerpvraagstuk. Wij hebben onszelf bedolven in de verschillende historische lagen en elementen die deze site hebben bepaald. We zijn tot de algemene conclusie gekomen dat het erfgoed uiterst waardevol is, maar teveel gefragmenteerd en te weinig tot haar recht komt. Vanuit die insteek willen we resoluut de kaart van de waardevolle bestaande gebouwen trekken omdat we hiermee de identiteit van de site sterker kunnen maken. Dat lijkt een vanzelfsprekende keuze, maar heeft specifieke consequenties die op zichzelf moeilijke overwegingen vragen. De site kent immers veel complexe knooppunten die we dienen te ontrafelen en heel wat storende elementen die weggenomen moeten worden. Het demonteren van de minder waardevolle en minder functionele blokken XV tot XVIII aan de Bankstraat is hierin een eerste belangrijke ingreep, die noodzakelijk is om de volumes van Van Goethem en de Hotel vrij te maken. Om het erfgoed op de voorgrond te brengen is doordacht ontpitten immers noodzakelijk. Op die manier ontstaat ruimte om een nieuw hedendaags gebouw toe te voegen. Zo krijgen we naast de historische gebouwen aan de Wilde Woud straat en het moderne Van Goethem aan de Berlaimontlaan een hedendaags volume aan de Bankstraat. Ons inziens vergroot dit de historische leesbaarheid van de site.

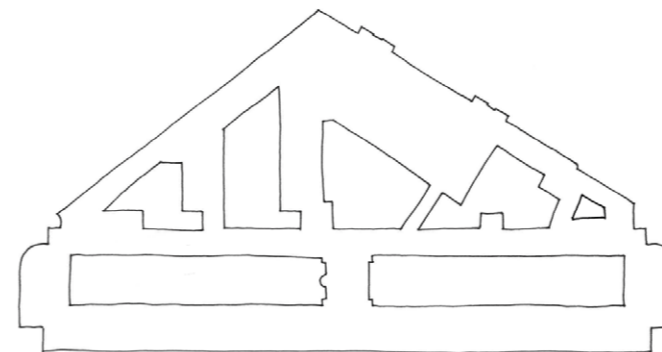
Momenteel liggen de binnenkoeren op het ondergrondse niveau waardoor ze niet aansluiten op de vloer van de Van Goethem of de monumentale trap van de Hotel. Door de binnen-tuin op te hogen tot maaiveldniveau van de Van Goethem creëren we niet alleen een fysieke verbinding tussen de drie gebouwen, maar komt de gebruiker of bezoeker ook dicht bij het erfgoed te staan. Dat erfgoed is aan de binnenzijde heel gefragmenteerd. Zowel de gevels van de van Goethem als de gevels van de Hotel en de Oude Directie zijn aangetast door latere interventies of nooit uitgedacht als prominente gevels. Door het toevoegen van een alles verbindende colonnade creëren we een sokkel die de façades aan de binnenkoer verheft van achterkanten tot binnengevels. Alsof de gebouwen op een piëdestal worden gezet. Het terug prominent maken van het erfgoed en de fysieke helderheid die we daarvoor willen inzetten is een van de belangrijkste uitgangspunten voor dit project. Niet enkele op niveau van de site, maar ook andere niveaus (van gebouw tot op het kleinste detail) Het is niet alleen aan haar fysieke uitdrukking dat de nieuwe nationale bank zijn bestaansrecht kan ontlenuen, maar ook in de manier waarop het de heersende narratieven meeneemt in het nieuwe verhaal voor deze site. De mentale geschiedenis van de site is immers even belangrijk als de fysieke geschiedenis. Doorheen deze bundel nemen we je mee in onze methodologie om deze echo's uit het verleden in het hedendaagse project te integreren. Zodat we niet enkel een project opleveren dat aan alle erfgoedvereisten voldoet, maar ook haar lange geschiedenis waardig kan dragen.

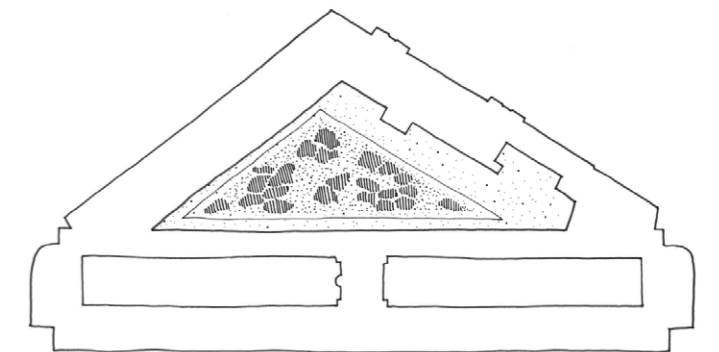
1657

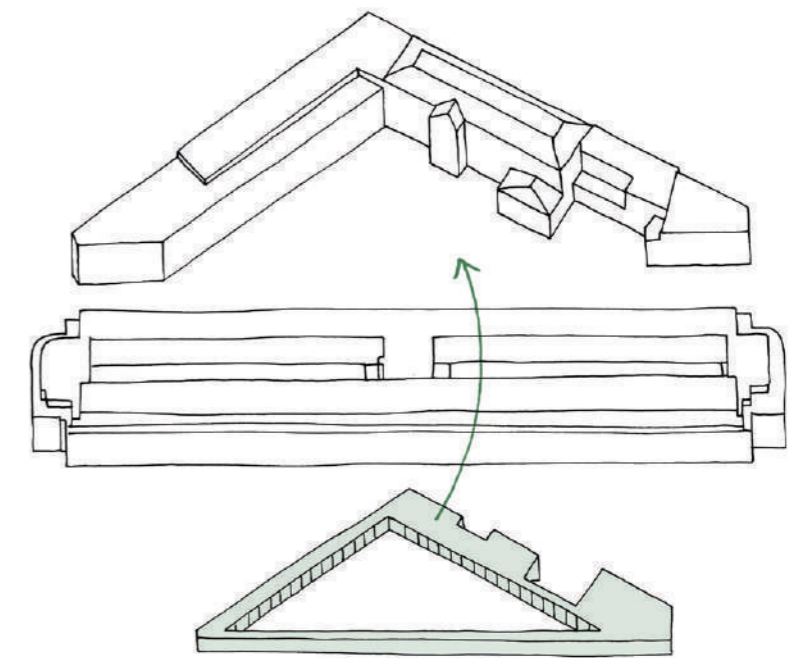
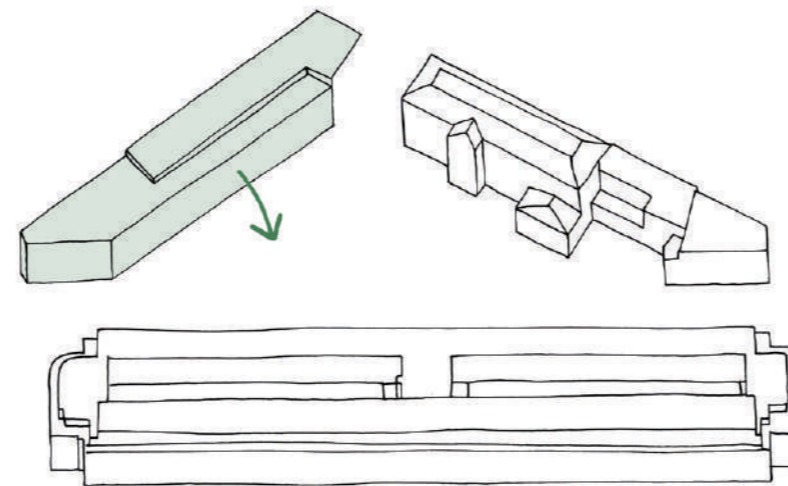
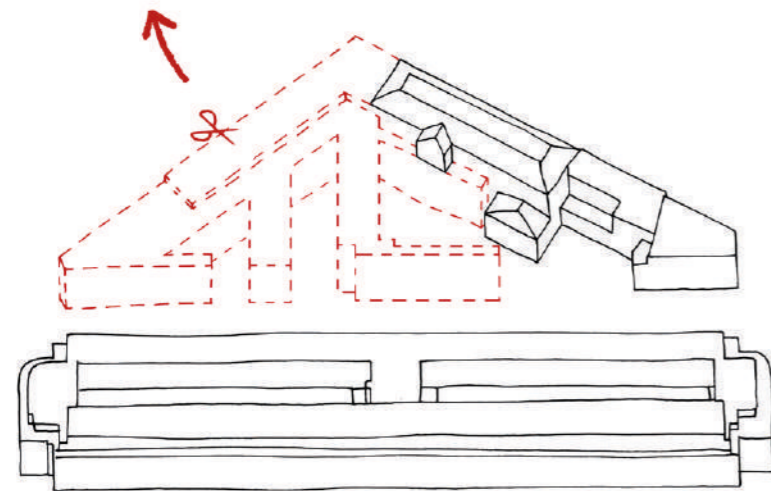
1860

1960

2030

ontpitten om te herwaarderen

De bestaande gebouwen op de site vormen een interessant en complex ensemble van verschillende tijdsbestekken en typologieën. Dit is een bijzondere rijkdom van de site, die we ten eerste waarderen. Maar we kunnen er niet om heen dat die densiteit tegelijkertijd ook een nadeel is. De gebouwen raken ingesloten en lijken (soms op een slechte manier) aan elkaar gekleefd. Door de hoogte en het aaneengesloten karakter van het gebouwde worden de koeren beschaduwde en leggen ze weinig tot geen relatie met de ruimtes rondom. Wij zijn van mening dat de gebouwen en de binnenruimte terug moeten kunnen ademen en dat een doorgedreven ontpitten van de site daarom noodzakelijk is. Wij nemen die elementen weg die in onze erfgoedstudie onder graad 1 worden gecatalogiseerd en die storend zijn voor de kwaliteit en het algemene beeld van de site. Deze ingreep is lang en goed afgewogen, maar schept uiteindelijk de ruimte om compacter, duurzamer, comfortabelere en beter te bouwen. Het ontpitten maakt ook een gezonde, betaalbare en controleerbare werf mogelijk (voldoende oppervlakte voor werfinstallatie) maar biedt vooral opportuniteiten om dit unieke bouwblok op een gepaste manier af te bouwen.

triumviraat van historisch, modern en hedendaags

Op het perceel vinden we heel wat bouwfasen terug, maar in werkelijkheid zijn het voornamelijk twee gebouwen die deze site vertegenwoordigen. Het historische Hotel van Beyaert en het modernistische gebouw van Van Goethem. Wij willen deze twee elementen vrijwaren en hun statuut op deze site opkrikken. Omdat de twee grote bouwfasen hierdoor een sterke vertegenwoordiger op de site krijgen voegen we graag een derde hedendaagse element toe in de Bankstraat om de komende bouwfase te representeren. Een circulair, flexibel en duurzaam gebouw dat de huidige tijdgeest kan uitdrukken. Op die manier ontstaat een evenwichtige drie-eenheid van historisch, modern en hedendaags. Die elk op zich een specifieke interactie zoeken met de omgeving aan de buitenzijde, maar aan de binnenzijde naar elkaar kijken in een genereuze ruimte die hiervoor wordt vrijgemaakt. De drie gebouwen hebben elk hun eigen tijdsgebonden kenmerken (alleen al de raamopeningen drukken hun tijdsbestek uit) maar worden op een specifieke manier behandeld (royale lichte afwerking) zodat ze in het binnengebied elkaars gelijken worden. Wij zijn van mening dat die eenduidigheid de site karakter en identiteit zal geven.

driehoekig figuur als ordenend element

Drie statige gebouwen met drie gracieuze gevels vragen voor een binnengebied dat die imposante elementen waardig kan dragen en daarom een voldoende grote schaal bezit. Wij voegen een driehoekige figuur tussen deze elementen waardoor elkeen van de drie gebouwen een evenwichtige positie inneemt tegenover het binnengebied. De figuur werkt aan de buitenzijde de drie gebouwen af en houdt deze op een afstand om aan de binnenzijde een genereus landschap te kunnen afbakenen, waar alle bouwvolumes op uitkijken. De driehoekige figuur zet ook een ordenend principe uit. Ze bevat immers de hoofdcirculatie tussen de gebouwen en rondom de binnentuin door middel van een collonade die aantakt op de drie gebouwen. Dit vergroot de leesbaarheid van het gebouw in het algemeen en de circulatie in het bijzonder. Een principe dat aan de basis ligt van een integrale toegankelijkheid. De figuur wordt ook voortgezet in de ondergrond, waar de collonade een logistieke ruggengraat wordt die ook voor de technische niveaus een grote helderheid en functionele bereikbaarheid introduceert.

een symbiose van groen en blauw

Het driehoekige binnengebied ligt aan de basis van het ontwerp en toont in één oogopslag de ambities die wij voor deze site willen uitzetten. Wij streven naar een project waar natuur en lucht, groen en blauw alomtegenwoordig zijn. De hemel die als een waterval van daglicht tot diep in de kern van de site valt en het vegetatieve plateau dat enigszins opgehoogd naar de drie gebouwen toe reikt. Een symbiose van groen en blauw, met daartussenin lichtkleurige en licht glanzende gevels die het groen en het blauw reflecteren. Het lijkt ons haast symbolisch dat een gesloten bouwblok in haar kern een open en genereuze ruimte bezit.

In dit project staat het welzijn van de gebruiker centraal. Het zicht op groen, de verkoeling van het binnengebied en het overvloedige daglicht zijn centrale elementen om dit welzijn te bewerkstelligen. Wij hebben hierin geen compromis met onszelf willen maken. Er is bijvoorbeeld lang overwogen om een groene ruimte als een soort daktuin op een ondergronds niveau te plaatsen. Maar het lijkt ons dan oneerlijk om te beweren dat we echte natuur maken of iets bijbrengen aan de ecologische waarde van de site of stad. Daarom hebben we alles in het werk gesteld om de groene ruimte te voorzien van volle grond zodat de bomen diep kunnen wortelen en het neervallende regenwater het grondwater kan aanvullen. Geen compromis op welzijn, duurzaamheid en kwaliteit. Dat zijn ambities die we ook verder in het project hebben verder gezet.

Rondom deze binnentuin worden ook de elementen zichtbaar die het erfgoed terug hun monumentale status moeten geven. De collonade die historisch, modern en hedendaags met elkaar verbindt en zo een genereuze circulatie introduceert rondom het binnengebied op maat van deze site. De collonade doet bijna denken aan een Griekse agora. Een vergelijking die wij niet willen ontkennen. Waar in de Atheense agora de bewoners elkaar ontmoeten in de schaduw van de stoai (zuilenhallen) hopen wij dat ook deze collonade van zuilen een plek van ontmoeting, uitwisseling en conversatie kan worden.

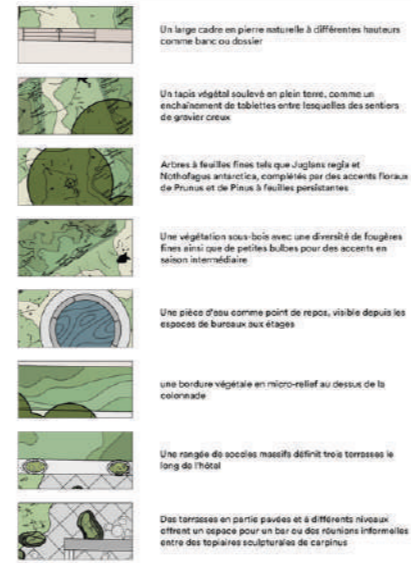
een vegetatief plateau in de kern van de site

Binnen het driehoekig binnengebied plaatsen we een tableau vivant, een vegetatief tapijt, enigszins opgehoogd ten opzichte van de sociale plint en het meeting center. Een massieve boord in natuursteen omkadert het groene hart en fungeert tevens als groot meubel. Het tapijt erbinnen, volledig in volle grond, wordt uitgewerkt als een schakeling van opgehoogde tabletten, een eroderend microreliëf met een fijnschalige flora. Enkele fijne grindpaden slingeren langs en doorheen deze botanische weelde, met een spiegelvijver als centraal ankerpunt, zichtbaar vanuit de kantoren.

De subtiliteit van een diverse onderbos flora scheidt het kader en vormt een geaccidenteerd groen tapijt. Hierbinnen vinden we een veelheid aan fijnere varensoorten zoals *Adiantum* en *Asplenium* met hun verfijnde silhouetten, aangevuld met een veelheid aan bolgewassen zoals *Crocus* en *Gentiana*. De beplanting loopt door aan de voet van de tabletten, waar eveneens kleine bomengroepen aangeplant worden. Een selectie van fijnbladige soorten zorgt voor voldoende lichtinval en een mooi schaduwspel. Enkele zwarte notelaars (*Juglans nigra*) kunnen mooi uitgroeien tot volle wasdom, terwijl de verticaliteit van een selectie dennen met verschillende

habitus (hoogstam, meerstam, struik) eveneens wintergroen inbrengt. *Quercus phellos* en *Nothofagus antarctica* als struikbomen creëren doorzichten en privacy waar nodig. De collonade rondom de binnentuin wordt eveneens afgedekt met een microreliëf waarop een diverse kruidlaag tot ontwikkeling kan komen. Langs het gouverneursgebouw geven drie insprongen in het bouwvolume bijkomend plek aan drie bruikbare buitenruimtes voor mogelijke ceremoniële functies. Deze worden uitgewerkt op één of meerdere niveaus, aansluitend op de binnenruimtes, en bieden plek tot verpozing tussen gesculpteerde vormen van haagbeuk (*Carpinus betulus*). De terrassen worden gekadreerd met een sequentie van stenen sokkels. Het geheel fungeert als een groene long voor werknemers en bezoekers van de bank, een gekadreerd

zicht op een natuurontwikkeling binnen de stad, eenvoudig in onderhoud en een habitus voor vogels en insecten.

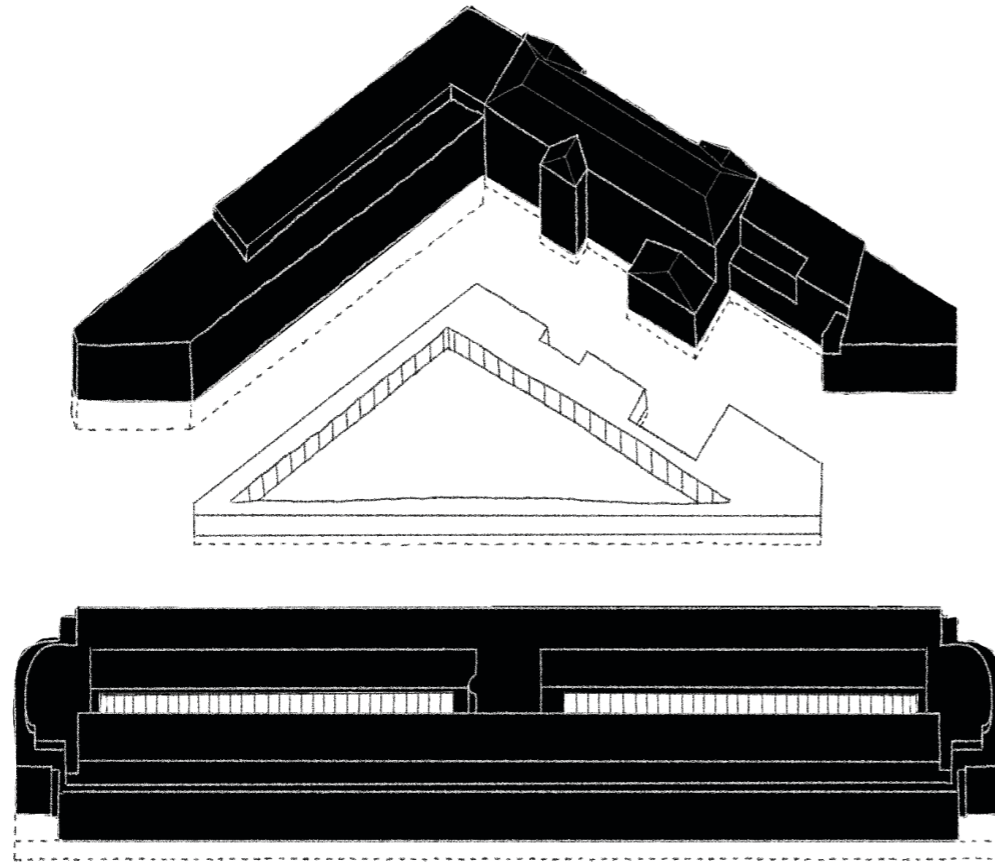

de colonnade als draaischijf van een bijzonder project

Rondom het vegetief plateau plooit zich een brede galerij die in vorm en materialisatie de ambities van het project belichaamt. Genereus in ruimte, met grote gevelopeningen waarin door de bomen gefilterd daglicht binnen valt. De colonnade is opgebouwd uit forse kolommen in gestampte beton die op de site zelf worden geproduceerd met restmaterie van de gesloopte gebouwen. De laaghangende armaturen, maar vooral een horizontale gevellijn introduceren een menselijke schaal. De draaglijn verdeelt de gordijngewel in een onderste opengaand gedeelte enerzijds en een bovenste vast gedeelte anderzijds. Het onderste gedeelte kan volledige open gezet worden om de verkoeling van de binnentuin tot binnen in de gebouwen te brengen. Een fijne detaillering verbindt de slanke gordijngewel met de massieve kolommen. Het akoestische niveau is laag want ook deze galerij is een ruimte waar discretie mogelijk moet zijn. Daar dragen de hoge elegante gordijnen hun steentje toe bij.

De colonnade vormt de draaischijf van dit project zowel in circulatie, maar ook als een belangrijk element voor de leesbaarheid van de site. Ze vormt de hoofdcirculatie voor de meetingcenter en begeleidt de overgang tussen de sociale plint van het Van Goethem gebouw en de genereuze binnentuin. Dat we deze circulatie doortrekken in het logistieke niveau versterkt het statuut van deze driehoekige figuur als een ordenend element. De colonnade wordt daardoor een carrousel, ze bedient en verdeelt op alle niveaus en speelt daarmee een belangrijke rol voor deze site. Door het dak uit te werken als een intensief en weelderig groendak draagt ze ook bij aan de algemene ambitie om in de kern van het gebouw een natuurlijke ruimte te creëren.

Deze zuilengalerij is niet enkel een architecturaal gegeven, maar ook een element dat betekenis krijgt op een mentaal niveau. Hier in de kern van deze site vinden we enkele traditionele elementen van het publieke leven terug: een centrale binnentuin als leegte waarrond mensen zich verzamelen, drie prominente gebouwen als massa en een omhullende galerij als tussenruimte. Deze constellatie vormt niet enkel een middelpunt binnen de eigen site, maar zet ook een aantal archetypische elementen uit waarmee gebruikers en bezoekers zich kunnen associëren. 'Laat ons afspreken in de colonnade' of 'Ben je vandaag al in de binnentuin geweest'. Het zijn dergelijke archetypische plekken waarmee mensen een sentimentele band aangaan en die het collectieve geheugen van een gebouw verbeelden. Op die manier is de colonnade niet enkel een functioneel element, maar zet het ook mede een structuur op waarin een gemeenschap kan ontkiemen. Op en rondom een binnentuin, omhuld door forse kolommen in gestampte beton.

ensemble op maat van het programma

Wij denken dat een project het gevolg moet zijn van een heel uitgebreide afweging. Ontwerpen is wroeten, sleutelen en werken aan oplossingen. Een doorgedreven onderzoek waarin verschillende pistes worden afgetoetst. Wij hebben het ontvangen programma van eisen ter harte genomen en hebben het grondig gescreend. Ons ontwerpproces start immers steeds van de randvoorwaarden die de opdrachtgever stelt. Wij gaan immers niet voor een vluchtig idee of het uitwerken van één specifieke denkpiste maar streven steeds naar een project dat op maat van gebruiker, programma en site wordt opgebouwd.

In de tabel met het programma van eisen vinden we verschillende programma-elementen terug die samen een oppervlakte van 68.338,7m² vertegenwoordigen. De tabel is echter opgebouwd in een voor ons ongewone structuur waarin sommige oppervlaktes in bruto en andere in netto worden opgenomen en waar ook de facilitaire ruimtes (technische ruimtes, circulatie en dergelijke) mee in de tabel werden gevoegd. Dit heeft ons inziens een vertekend beeld. Het is zo immers moeilijk om te vergelijken met andere projecten en niet eenvoudig om de detecteren welke ruimte werkelijk bruikbaar is. In tegenstelling tot deze opvatting hanteren wij normaal een concept van 'nuttige bediende ruimte' en zetten dat tegenover de 'functionele dienende ruimte' (technische ruimte en circulatie enerzijds en constructieoppervlakte anderzijds). Het is een berekening volgens de Duitse methode (DIN 277:2016) waarin de BGF bestaat uit de NUF + TF/VF + KGF. Met die manier krijgen we steeds een goed zicht op welke oppervlakte van het project nuttig is en bijdraagt tot het realiseren van het programma van eisen en welke ruimte dienend is en dus toekomstig is om het programma van eisen mede mogelijk te maken.

Als we die opdeling toepassen op de tabel met het programma van eisen dan komen we op 49.320m² nuttig, 20.960m² technische- en circulatieoppervlakte en 23.430m² constructieoppervlakte. Dit in de veronderstelling dat we uitgaan van een nuttig-bruto verhouding van 1,90 wat voor dit type programma en gebouw een correcte aanname is. Op die manier komen we uit op een oppervlakte van 93.710m² bruto om het voorziene programma van eisen te realiseren. Wij zien in de volumestudie (1.3. NBBI volumestudie) die bij het dossier werd gevoegd volumetesten die variëren van 98.450m² tot 107.300m² wat aangeeft dat dit inderdaad het volume is wat op deze site geprojecteerd zou worden. Deze analyse is niet onbelangrijk want ze maakt een aantal andere analyses mogelijk die voor ons tijdens het ontwerpproces grote vraagtekens oproepen. Een eerste vraagstuk is het budgettaire aspect aangezien een bruto volume van 93.710m² realiseren binnen een budget van 100 miljoen euro een m²-prijs/bruto van 1.067 euro zou betekenen. Dit is een eenheidsprijs die ver van de realiteit ligt, een aspect waar we graag in de nota's verder op in gaan. Een andere vaststelling, één die minstens even belangrijk, is dat we vanuit meer m² zouden moeten bouwen dan het bestaande gebouw dat al 91.260m² groot is. Vanuit ons oogpunt is het huidige gebouw een dichte volume met ingesloten koeren en heel veel verharding, waar het toevoegen van extra volume deze problematiek alleen maar zou versterken. Of de nieuwe nationale bank zou zich qua volume agressief moeten opstellen naar de omgeving, maar dit lijkt ons geen teken van goed buurmanschap. Tijdens het proces vernemen we dat we maar één in plaats van drie auditoria dienen te voorzien, maar zelfs deze vermindering in m² is een pleister op een open wonde. Er is meer nodig om op deze plek zowel kwalitatief en binnen de budgettaire randvoorwaarden te bouwen.

Daarom zijn we op zoek gegaan naar strategieën om het te bouwen volume te beperken, waardoor we groen, lucht en daglicht kunnen binnenbrengen in dit bouwblok. Een aantal eerste aspecten op programma-niveau waren de volgende:

- kritische analyse van de benodigde technische ruimte (+/- 5.500m² ipv. 8.000m²)
- zoeken naar een overlap tussen functies
- kritische analyse van de hoge netto oppervlaktes voor de kantoren

Vooraf dat laatste aspect is een belangrijk gegeven. In het programma van eisen wordt een OA+LSA van 15m² per werkplek gevraagd. Een interne benchmark leert ons dat we hiervoor normaal op 11m² uitkomen terwijl het handboek van de Regie der gebouwen zelfs spreekt over 10,5m². Na een grondig ontwerponderzoek (dat verder in deze bundel aan bod komt) waarbij we op zoek zijn gegaan naar genereuze werkvloeren komen wij uit op een OA+LSA van 13,05m². Ons inziens doet dit geen afbreuk aan de kwaliteit, maar de 3.000m² die we hierdoor minder kunnen voorzien zorgt dat we het totale volume kunnen beperken.

Onze aanpak werkt ook in de andere richting. Naast een noodzakelijke reductie van het programma van eisen is simultaan een analyse gevoerd naar hoe we het aanwezige volume optimaal kunnen inzetten. Op dit moment zijn heel veel van de bestaande gebouwen niet in gebruik (de niet geprogrammeerde lokettenzaal of het onderbenutte hotel) wat wij als een groot verlies van ruimte ervaren. We hebben alles in het werk gezet om deze ruimtes optimaal in te zetten om het programma van eisen een plek te geven en dus ook door middel van een efficiënt gebouw het te bouwen volume te beperken. Minder bouwen om beter te kunnen bouwen is een adagium dat we gedurende het hele ontwerpproces in het achterhoofd hadden.

Los van de kritische m² analyse en het optimaal benutten van de bestaande gebouwen hebben wij het programma van eisen op een doordachte manier willen vertalen in een compact volume. Hierbij zijn we zoals steeds grotendeels het programma van eisen gevolgd, met uitzondering van een aantal aspecten waar wij meer potentieel zien.

- De publieke functies (expo en loketten) voorzien we in een aparte publieke scharnier die zich richt naar de publieke plek aan de Wilde Woudstraat.

- In plaats van de grote vergaderzalen op de werkvloeren zelf te voorzien, integreren wij op de mezzanine van de Van Goethem een meetingplatform dat de brug maakt tussen sociale plint en kantoren.

- Wij volgen het toekomstbestendige principe van een rental-gedeelte en hebben dit ook fysiek vertaald in een volledig apart kantoorgebouw aan de Bankstaat, dat weliswaar een heel dichte buur blijft bij de Van Goethem.

- De facilitaire ruimtes (magazijn, technische ruimtes, datacenters, logistiek, parking) voorzien wij haast volledig ondergronds zodat 1) geen afgesloten volumes krijgen in het bovengrondse gedeelte 2) al deze functies vlot bediend kunnen worden door één alles verbindende logistieke ruggengraat en 3) dit ondergrondse niveau heel snel en efficiënt (via verticale verbindingen) de bovenliggende verdiepingen kunnen bedienen.

- Wij voegen bij het programma een extra element toe, namelijk een landschap waar rond we het nieuwe gebouw optrekken.

Met bovenstaande uitgangspunten en onze uitgebreide expertise met betrekking tot dergelijke gebouwen komen wij tot een compact ensemble op maat van het programma, op maat van de gebruiker, op maat van de site. Wij nemen jullie in volgende pagina's graag mee naar de specifieke ontleding van deze compacte stapeling.

het actieve maaiveld

Wij verbeelden de nieuwe nationale bank als een bruisende plek, een soort van 'living campus'. Die ruimte biedt voor een hechte gemeenschap waar mensen zich thuis voelen en anderen op bezoek komen. Daarvoor is een platform nodig waarin deze gemeenschap kan ontkiemen. Dit platform is voor ons het actieve maaiveld, dat is opgebouwd rondom een binnentuin en colonnade die wij sowieso al als een centraal en sociaal middelpunt naar voor schuiven. Het 'maaiveld' is echter op deze site, met een niveauverschil van acht meter, een eerder vaag gegeven. Wat is het maaiveld in deze site en eens we het detecteren; hoe smeden we het tot die plek die voldoende genereus, open, beschermend en huiselijk aanvoelt? In het beantwoorden van dit vraagstuk zijn lange tijd verschillende pistes aangehouden. Een maaiveld in twee niveaus waarvan één aansluit op de hoogste pas en het ander op de lagere pas. Of een maaiveld in helling dat een zachte overgang maakt tussen de twee verschillende niveaus. Die pistes bleken uiteindelijk te complex en te gefragmenteerd, waardoor er ten slotte geopteerd is voor het meer eenduidige concept van één maaiveld op één niveau op gelijke hoogte met de binnentuin. Dat maaiveld maakt de unieke en integraal

toegankelijke verbinding tussen de lokettenzaal, de binnentuin en de vroeger onderbenutte ruimtes onder de Bankstraat en het Hotel. De binnentuin en colonnade vormen op die manier nog meer het middelpunt van de site. En ze leggen direct ook de link tussen de lokettenzaal en de monumentale trap van de hotel, waardoor die laatste kan landen in de colonnade in plaats van in het luchtledige. Het actieve maaiveld verbindt zo niet enkel de gebruikers en bezoekers, maar ook de gebouwen en het erfgoed.

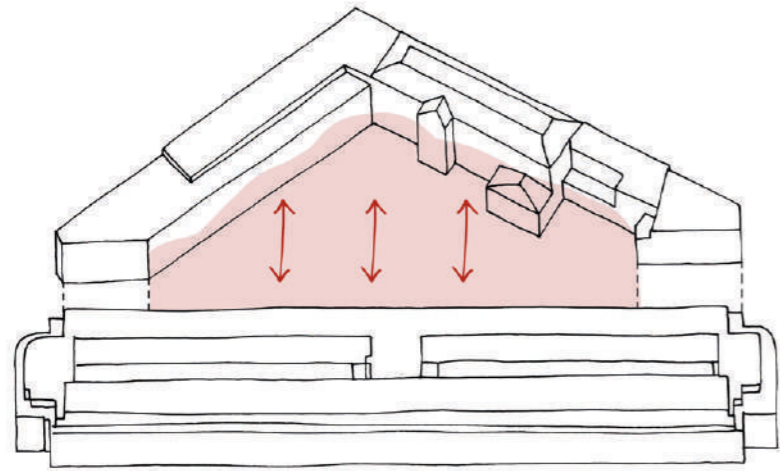
In dit maaiveld worden twee prominente functies aan elkaar gekoppeld, enerzijds de sociale plint die we op het gelijkvloers en de mezzanine van de Van Goethem positioneren en anderzijds het meetingcenter dat we rondom de binnentuin plooiën. De meerwaarde van die configuratie spreekt voor zich; beide elementen leggen zo immers een directe relatie met de binnentuin en plukken de vruchten van deze genereuze plek. Anderzijds zijn er ook functionele voordelen, zoals de mogelijke directe connectie alsook eenvoudige afsluiting van meetingcenter en sociale plint.

Wat als je de bovenste verdiepingen van de Van Goethem kon wegnemen om rechtstreeks in dit actieve maaiveld te kunnen kijken;

om het geroezemoes van deze haast stedelijke plek te horen,
om de kruisbestuiving van gebruikers en bezoekers te zien,
om de generositeit van deze plek te kunnen ervaren,
om de zichten uit de lokettenzaal die meanderen tussen Gleditsia en Pinus,
om de zonnestralen te voelen die reflecteren tegen de gevels en de vergaderzalen binnenvallen.

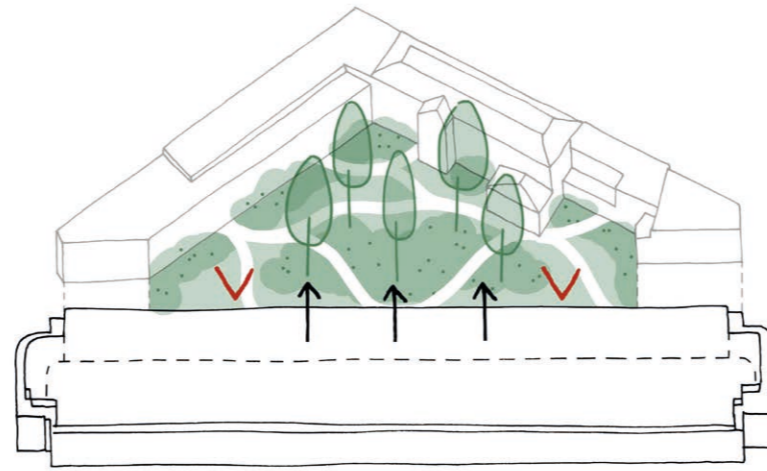
Wij hebben het gevraagd aan onze maquettebouwers en ze waren uiterst enthousiast over het idee. Het resultaat is ons inziens alvast sprekend. Mits een beetje verbeelding projecteer je dit actieve maaiveld alvast in de realiteit.

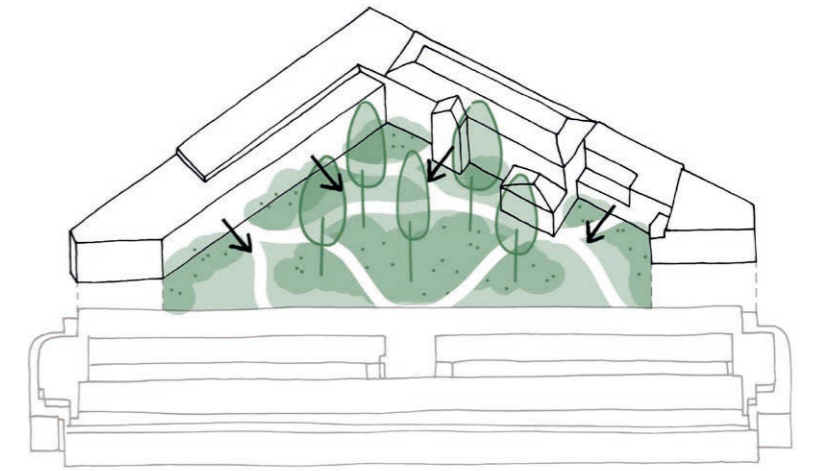
twee helften vormen één geheel

Het samenbrengen van het meetingcenter en de sociale plint rondom de binnentuin is een doordachte keuze. Enerzijds omdat we op die manier twee bruisende functies samenbrengen, maar anderzijds omdat we potentieel zien voor overlap tussen deze functies. De sociale plint is de gebruiks- en verdeelruimte voor 1.500 werknemers en wordt dus een plek die niet enkel tijdens specifieke uren, maar ook gedurende de ganse dag heel veel activiteit genereert. Het meetingcenter (excl. auditorium en VIP) is een functie die een capaciteit van 350 personen kan bevatten en op die manier een gelijkaardige activiteit genereert als de sociale plint. Het zijn twee functies die goed bij elkaar passen. Wij zijn hierin ook het programma van eisen gevolgd, waarin werd gevraagd naar een directe link tussen de sociale plint en het meetingcenter. Als het meetingcenter immers niet extern wordt gebruikt, kan het gehele actieve maaiveld opengesteld worden en als één open platform functioneren voor de nationale bank. Eén genereuze ruimte, die dan vanuit de Berlaimontlaan bereikbaar is en die een belangrijke overlap in functies (gebruik vergaderzalen door personeel Nationale Bank) kan betekenen. De configuratie is echter zo uitgewerkt dat het meetingcenter ook eenvoudig afgescheiden kan worden voor extern gebruik en op die manier vanuit de Wilde Woudstraat bereikbaar is. De twee helften vormen één geheel wanneer mogelijk, maar worden opnieuw twee aparte helften wanneer nodig. Beide scenario's zijn haalbaar, maar de generositeit van de binnentuin blijft een constante.

erfgoed in ere hersteld

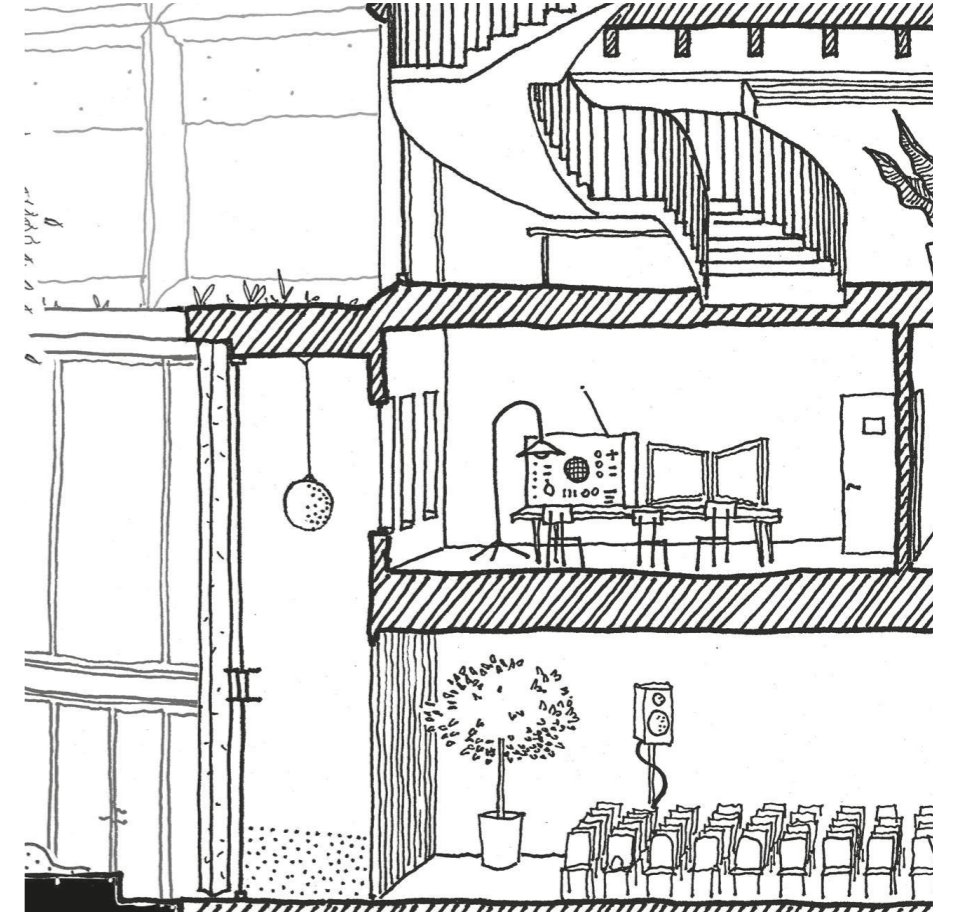
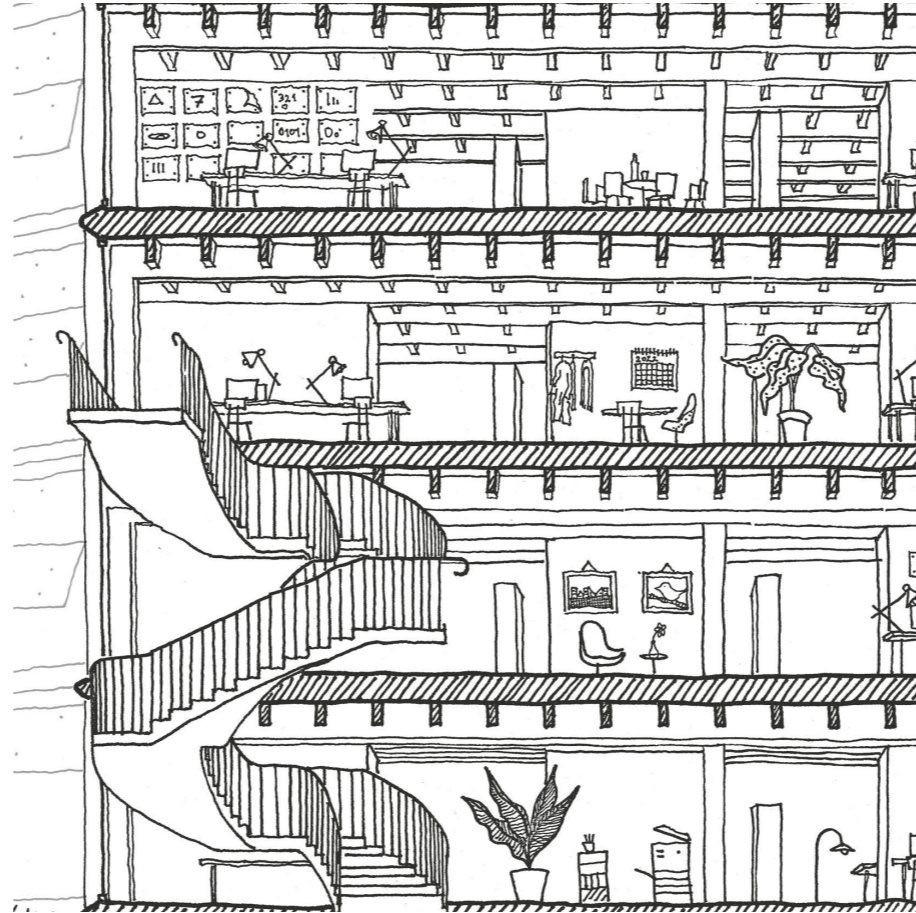
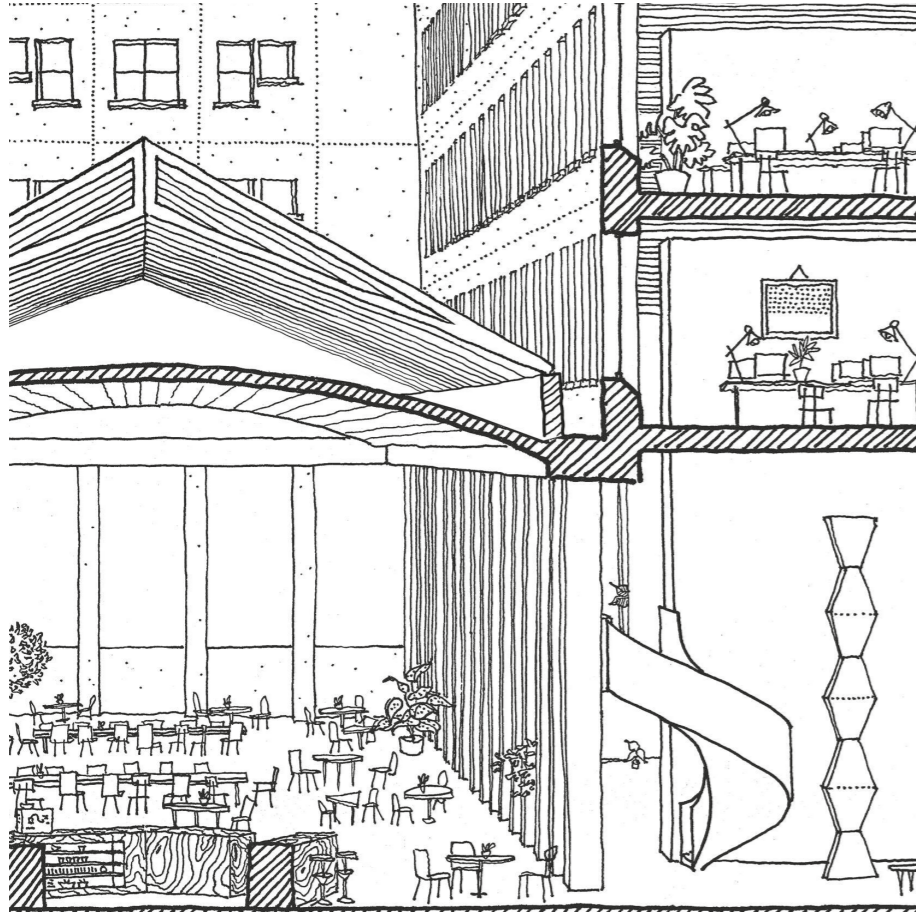
De sociale 'plint' is de ruimte die geassocieerd zal worden met de Nationale Bank. Het is de ruimte waarin bezoekers toekomen en gebruikers verblijven. Ze is belangrijk in de beeldvorming van de Bank en het lijkt ons dan ook vanzelfsprekend om de huidige representatieve ruimte, de lokettenzaal, hiervoor in te zetten. Die vanzelfsprekendheid in keuze brengt echter een grote complexiteit in uitwerking met zich mee. De sociale plint moet immers open en transparant, genereus en comfortabel, dens en levendig zijn. Maar de huidige lokettenzaal is omwille van brandveiligheid, duurzaamheid, akoestiek en thermisch comfort moeilijk te programmeren, laat staan op een open manier te verbinden met de zijruimtes die er op aansluiten. Wij zijn daarom tot het uiterste gegaan om de lokettenzaal volledig te programmeren als sociale plint. Omdat we op die manier meer dan 3.000m² bestaande ruimte efficiënt kunnen benutten, maar ook omdat we de lokettenzaal de grandeur geven die haar ooit door Van Goethem was toegedicht. De maatregelen om dit mogelijk te maken zijn veelvuldig en bespreken we in de volgende hoofdstukken en bijlagen. Maar door die maatregelen kunnen we de lokettenzaal verbinden met de zijruimtes, met de mezzanine en met de binnentuin om zo één weelderige ruimte voor de Nationale Bank te creëren dat het actieve maaiveld mee activeert. Het erfgoed is in ere hersteld, klaar voor de toekomst.

een genereus meetingcenter

De andere functie die zich rondom de binnentuin plooit is het meetingcenter, meer bepaald de centrale vergaderzalen. Door deze functie uit te strekken onder de Bankstraat en het Hotel krijgt ze niet één, maar twee gevelvlakken die zich naar de binnentuin richten. Alle zalen, die worden verbonden door middel van de colonnade, krijgen zo mooie zichten, open gevels en voldoende daglicht. Wij zijn in die keuze niet enkel vertrokken van de kwaliteit die we hierdoor aanbieden aan de Nationale Bank wanneer ze deze ruimte intern gebruiken. Wij hebben immers ook de bedenking gemaakt dat, indien deze ruimte extern verhuurd zal worden, ze een unieke kwaliteit moet aanbieden om voldoende begeerd te worden. Hoe kan dit meetingcenter zich onderscheiden van de andere vergaderfaciliteiten in Brussel? Het uitzicht op een groene ruimte in een grotendeels verharde stad lijkt ons invulling te geven aan het exceptionele waar we naar op zoek zijn. Door het meetingcenter onder zowel de Bankstraat (met het auditoriumcomplex) als de Hotel (met het VIP-center) te voorzien beantwoorden we aan de vraag om deze drie functies pragmatisch aan elkaar te koppelen. Alsook maken we het op die manier mogelijk om het meetingcenter bij extern gebruik vanuit de inkom van de Wilde Woudstraat te ontsluiten, zoals was vooropgesteld in het programma van eisen. Externe bezoekers dalen vanuit de inkom via een royale trap (zoals we die in de Hotel ook terugvinden) neer om op het lagere niveau van de binnentuin een dubbelhoge zuilengalerij en groene oase te ontdekken.

Een bijeenkomst van verschillende functies

Het concept van een actief maaiveld dat als een horizontale schijf in het volledige bouwblok wordt geschoven is niet enkel bepalend voor de planmatige layout van het bouwblok, maar kan ook in de verticale snede als een belangrijk element worden gelezen. Het voordeel van een site bedekkend platform is niet enkel dat ze de hele site activeert, maar ook dat ze eenvoudig bereikbaar is vanuit de boven en onderliggende vloeren. Het actieve maaiveld wordt zo gevoed door de ondergrond (met haar technische ruimtes, fiets- en autostallingen, magazijnen en datacentra) en verdeelt naar de bovengrond waar ze aansluiting zoekt met de kantoorvloeren (die we in de Van Goethem en ook deels aan de Bankstraat positioneren) en de andere delen van het meetingcenter (aan de Bankstraat en in het Hotel). Wij zien de snede van het project als de perfecte vertaling van onze ambitie om een uiterst compacte stapeling van functies te realiseren en op die manier een kwalitatieve ruimtelijkheid te bekomen. Minder bouwen om beter te bouwen. Met een binnentuin waarrond de verschillende bouw- en programmadien van de site geschakeld zijn en hier ook telkens op uitkijken.

In de snede zien we ook een andere ambitie die ons ontwerp in een bepaalde richting heeft geduwd; het genereren van licht en lucht. Contact met de natuur is ons inziens niet enkel zicht op groen, maar ook voldoende daglicht. Alle kwaliteitslabels voor duurzaamheid of kantoren schuiven immers daglicht naar voor als één van de belangrijkste elementen.

Het ontpitten van het bouwblok was hierin al een eerste aanzet, maar wij willen die lijn ook doortrekken voor de gebouwen zelf. Het nieuwe gebouw aan de bankstaat is daarin de minst grote uitdaging. Door hier een compact gebouw te willen voorzien hebben we weliswaar een grote bouwdiepte, maar dat kunnen we ruimschoots compenseren door grote ramopeningen en een voldoende ruime vrije hoogte. De kwaliteit van de kantoorvloeren in de Van Goethem baart ons echter meer zorgen. Het daglichtcriterium dat in BREEAM wordt vooropgesteld is sowieso moeilijk te behalen bij renovaties, maar een daglichtsimulatie wijst uit dat we in deze vloeren (vooral door toedoen van de hogere glazen koepels met een LTA van 48,7%) op vandaag een gemiddelde daglichtfactor hebben van 1,5%. Dat is heel laag. Als we de bestaande situatie integreren in het daglichtcriterium van het handboek 'waardering van kantoorgebouwen' dan krijgen we op een schaal van 0 – 4 de laagste score. Dat lijkt ons ontoelaatbaar en aangezien het aanpassen van de gevels niet gewenst is omwille van de erfgoedwaarde vraagt deze problematiek om drastische beslissingen. Het wegnemen van de hogere koepel om te vervangen door een lagere koepel op de positie waar deze origineel zat, is daarom niet enkele ingegeven vanuit erfgoed, duurzaamheid, energie en brandveiligheid (zoals verder in de bundel wordt aangegeven) maar ook en vooral om het comfort in de kantoorvloeren boven het minimum op te krikken. Op die manier krijgen we een gemiddelde daglichtfactor die op 1,9% zou uitkomen en zouden we volgens het handboek (mits het voorzien van beglazing met voldoende lichttransmissie) een

score van 2 op 4 kunnen behalen. Ook de lagere koepel kan met een correcte lichttransmissie uitgevoerd worden, zodat ook de lokettenzaal meer daglicht krijgt.

Door maatregelen als deze, waarin we het comfort van de gebruiker steeds vooropstellen, genieten niet enkel de ruimtes die rondom de binnentuin geschakeld worden van deze generositeit, maar voorzien wij voor alle functies van het comfort dat een hedendaags gebouw mag verwachten. De snede toont deze ambitie. Een bijeenkomst van verschillende functies, dicht bij elkaar, compact geschakeld en samen als één geheel opgekrikt naar een platinum niveau waarin de Nationale Bank, haar werknemers en bezoekers kunnen excelleren.

de werkvloeren

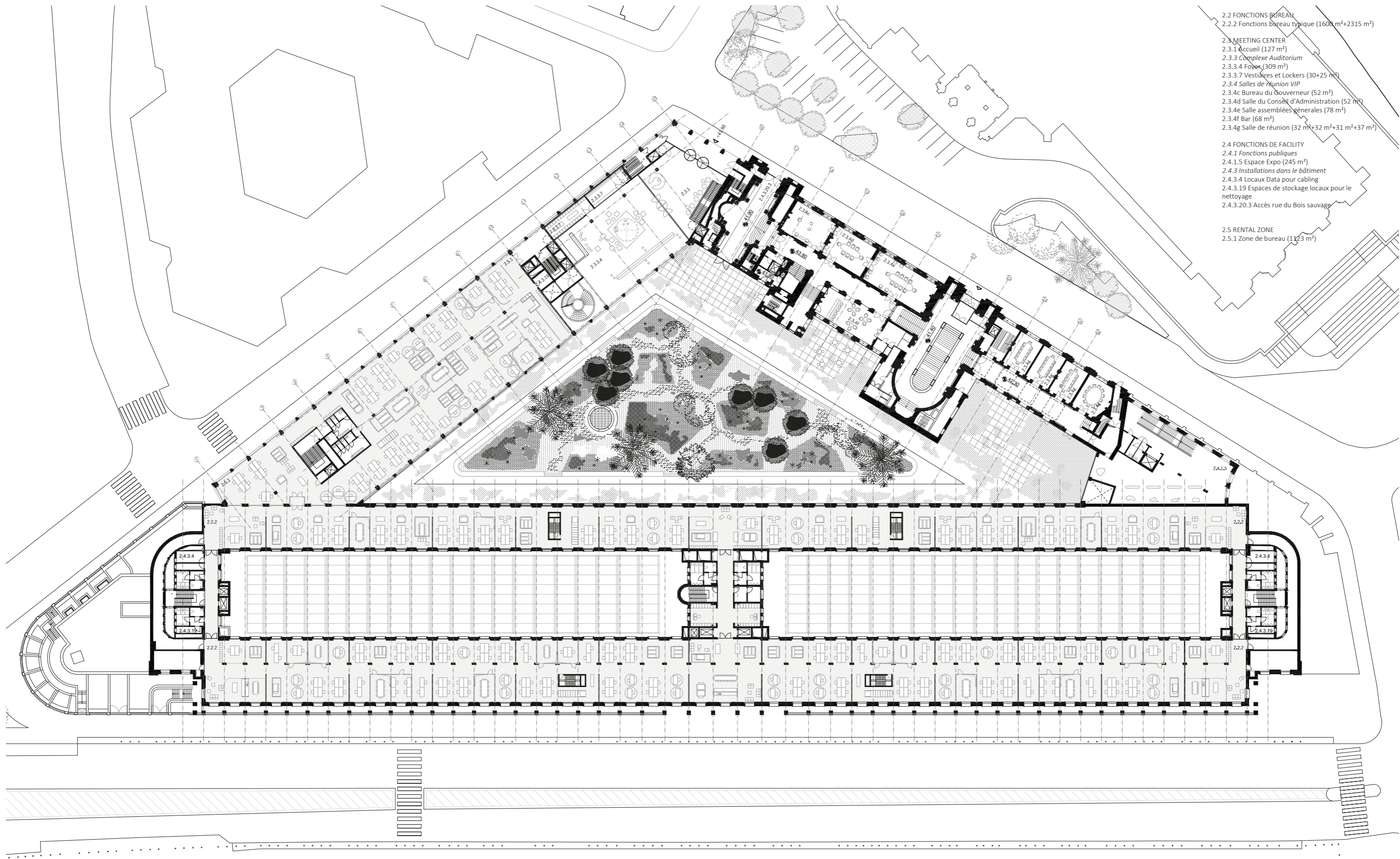
Ontworpen als een modern en functioneel kantoorgebouw willen we het gebouw aan de Berlaimontlaan gebruiken als het algemene kader voor de nieuwe kantoren. Niet enkel als een ode aan de ideeën van Van Goethem, maar ook omdat we in dit kader de kwalitatieve werkvloeren kunnen projecteren die we voor ogen hebben. We spreken over de werkvloeren om deze niveaus boven de sociale plint een naam te geven, maar het werken zal zich niet tot deze vloeren beperken. Het herstellen van de lokettenzaal en omliggende ruimtes naar hun originele grandeur creëert bijvoorbeeld een open en monumentaal landschap waar we tussenin ook werkplekken vinden. Net zoals rondom de colonnade en de binnentuin plekken voor conversatie en uitwisseling ontstaan. Het werken beperkt zich immers niet tot die plekken die hiervoor worden aangeduid. Voorliggend ontwerp weet immers op een naadloze wijze een palet van specifiek ruimtes te presenteren. Elk van deze ruimtes genereert een bijzondere meerlagige beleving van het gebouw. De sociale plint is de plek van samenkomst, maar ook de plek voor een korte werksessie, de binnentuin is een plek van rust en stilte maar soms ook een plek voor een presentatie. Wij willen het werken hier niet eendimensionaal bekijken, maar als een gegeven dat zich over het gebouw kan en zal verspreiden.

Er zijn drie belangrijke keuzes die de werkvloeren hebben bepaald en die ook al eerder in deze bundel kort worden aangehaald: 1) de kritische analyse van de te voorziene m2 oppervlaktes waarna deze werd bijgesteld van 15m2 naar 13m2 per werkplek, 2) de keuze om een deel van de kantoren te positioneren in een apart rentalgedeelte dat in de toekomst volledig apart zou kunnen functioneren, 3) een meetingniveau op de mezzanine van de sociale plint waar de grotere vergaderzalen geclusterd worden waardoor deze dus niet op de werkvloeren zitten.

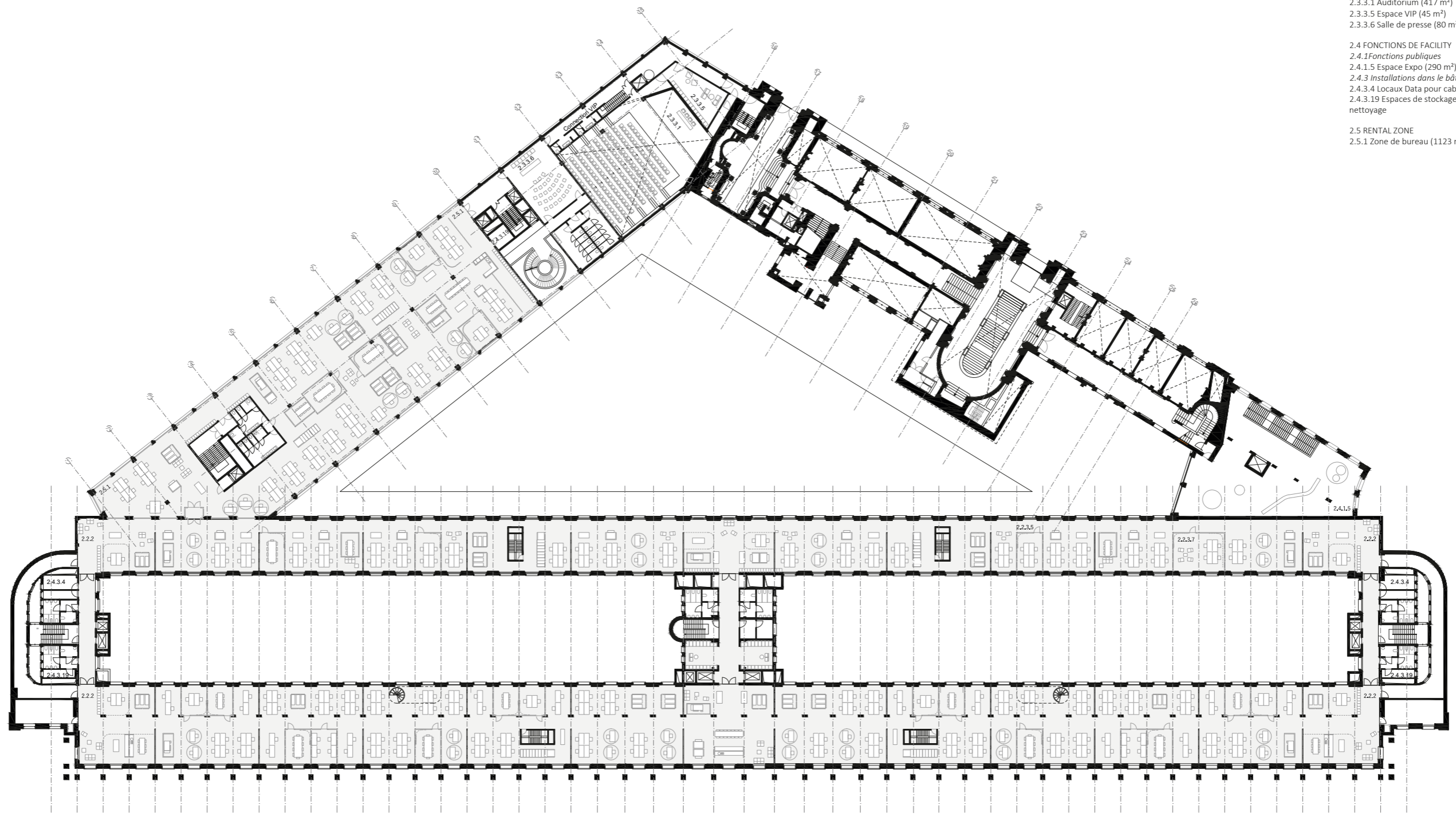
Wij organiseerden een grondige analyse naar het benodigde aantal vergaderzalen voor de Nationale Bank (op basis van studies, interne benchmarks en gelijkaardige projecten). We komen tot de voorlopige conclusie dat er, in tegenstelling tot wat vaak wordt aangenomen, heel veel nood is aan kleinere open en gesloten vergaderzalen (75-100 voor 1.500 werknemers) dan middelgrote (25-35) of grote vergaderzalen (20-25). Deze laatste worden ook vaker gebruikt voor meetings met externen. Het clusteren van de grote vergaderzalen op de mezzanine was in die zin een functionele keuze (zo blijven deze niet onderbenut, maar worden ze optimaal ingezet), maar schept ook potentieel voor meer genereuze werkvloeren.

Voor de werkvloeren is het comfort van de werknemers het startpunt voor het ontwerp. Door een aantal specifieke interventies op bouwniveau (lagere glazen koepel, ontpitten van bouwblok, verlaagde bouwvolumes) slagen we er in om kantoren te bekomen die baden in daglicht en royale zichten krijgen op de binnentuin of over de stad Brussel. De nabijheid van natuur en de stad is nooit veraf.

Door de keuze om de vloeren van de Van Goethem en de bovenste verdiepingen van de nieuwbouw aan de Bankstraat te gebruiken als kantoorvloeren krijgen we als vanzelf een wijde variatie aan ruimtes met hun eigen karakteristieken en kwaliteiten: de monumentale en brede beuk aan de Berlaimontlaan, de smallere meer intieme beuk met zicht op de tuin en tenslotte de diepe, maar meer open, vloeren aan de Bankstraat. Een grote variatie aan ruimtelijkheid, die echter door het doorzetten van de traveematen van 3,9m allen hetzelfde flexibele grid hebben en zo tertiäre bouwelementen eenvoudig kunnen uitwisselen. Het beeld vanuit de rental toont zeer goed de ambities die we voor de werkvloeren uitzetten; de grote interactie tussen binnen en buiten, het contact met natuur, de weidse zichten over de omgeving, de rationele vloerplannen die op een specifiek grid zijn uitgezet en de warme materialen die het geheel tot een huis voor de werknemers verheft.

- 2.2 FONCTIONS BUREAU
- 2.2.2 Fonctions bureau typique (1600 m²+2315 m²)
- 2.3 MEETING CENTER
- 2.3.1 Accueil (127 m²)
- 2.3.3 Complexe Auditorium
- 2.3.3.4 Foyer (309 m²)
- 2.3.3.7 Vestiaires et Lockers (30+25 m²)
- 2.3.4 Salles de Réunion VIP
- 2.3.4c Bureau du Gouverneur (52 m²)
- 2.3.4d Salle du Conseil d'Administration (52 m²)
- 2.3.4e Salle assemblées générales (78 m²)
- 2.3.4f Bar (68 m²)
- 2.3.4g Salle de réunion (32 m²+32 m²+31 m²+37 m²)
- 2.4 FONCTIONS DE FACILITY
- 2.4.1 Fonctions publiques
- 2.4.1.5 Espace Expo (245 m²)
- 2.4.3 Installations dans le bâtiment
- 2.4.3.4 Locaux Data pour cabling
- 2.4.3.19 Espaces de stockage locaux pour le nettoyage
- 2.4.3.20.3 Accès rue du Bois sauvage
- 2.5 RENTAL ZONE
- 2.5.1 Zone de bureau (1123 m²)

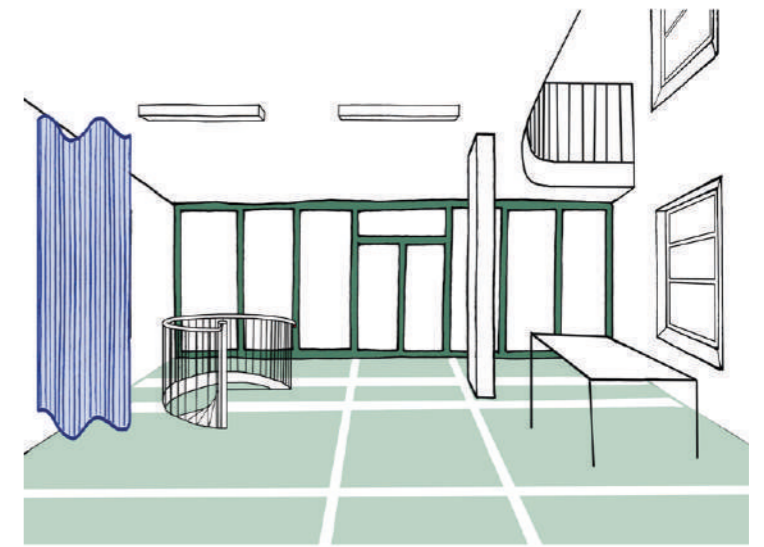
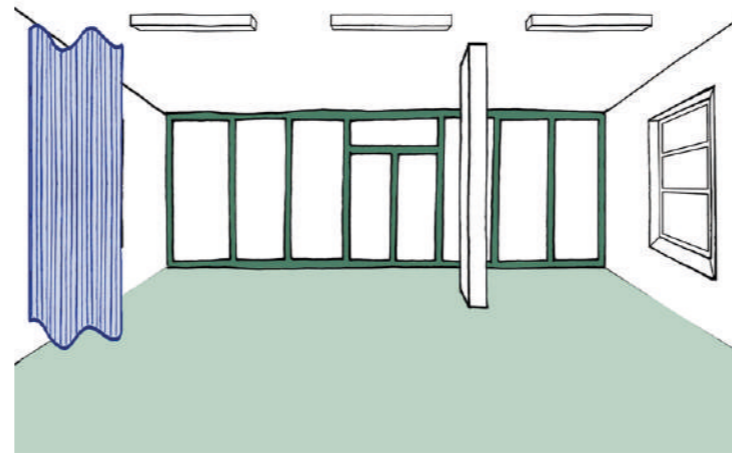
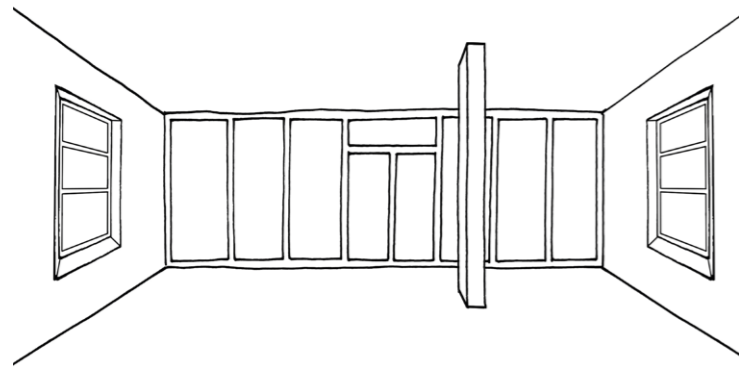

- 2.2 FONCTIONS BUREAU
- 2.2.2 Fonctions bureau typique (1600 m²+2315 m²)
- 2.2.3 Fonctions bureau spécifique
- 2.2.3.5 Espace bureau pour les firmes extérieures
- 2.2.3.7 Dispatching technique (40 m²)

- 2.3 MEETING CENTER
- 2.3.3 Complexe Auditorium
- 2.3.3.1 Auditorium (417 m²)
- 2.3.3.5 Espace VIP (45 m²)
- 2.3.3.6 Salle de presse (80 m²)

- 2.4 FONCTIONS DE FACILITY
- 2.4.1 Fonctions publiques
- 2.4.1.5 Espace Expo (290 m²)
- 2.4.3 Installations dans le bâtiment
- 2.4.3.4 Locaux Data pour cabling
- 2.4.3.19 Espaces de stockage locaux pour le nettoyage

- 2.5 RENTAL ZONE
- 2.5.1 Zone de bureau (1123 m²)

het galerijeffect naar de hand zetten

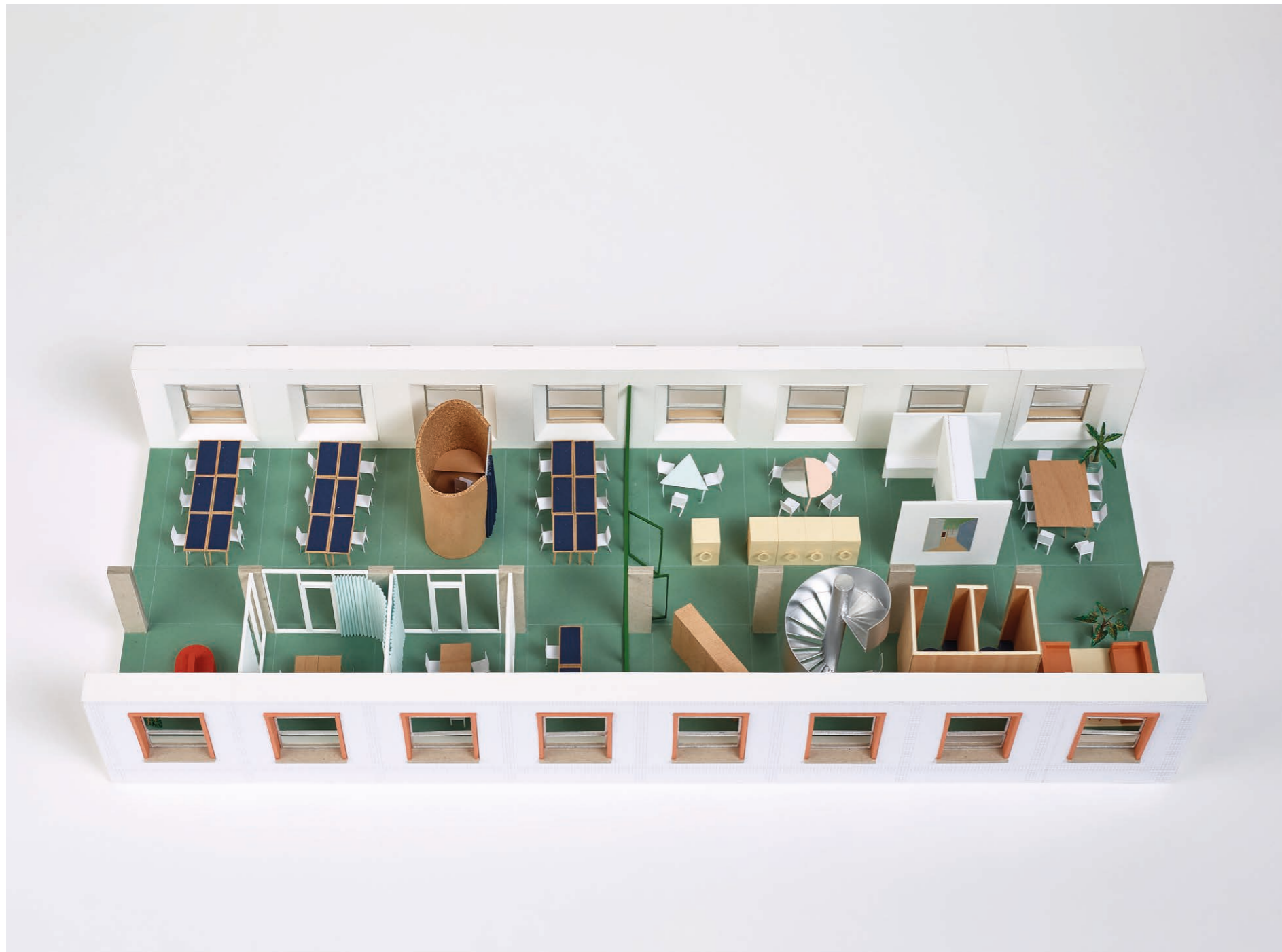
Het Van Goethem gebouw is meer dan 200 meter lang. Wij waarderen de monumentaliteit van deze ruimte, maar dit gaat ook gepaard met specifieke nadelen. Het galerij-effect is te dirigerend, creëert mogelijke akoestische problemen, genereert een verkort perspectief (de ramen verdwijnen en de ruimte lijkt meer gesloten) impliceert een moeilijke luchtcirculatie en zorgt voor een complexe opdeling van departementen. Om dit galerijeffect naar de hand te zetten is een transversale verdeling nodig. Dit is ook een aspect dat Van Goethem in zijn achterhoofd had, aangezien de kantoorvloeren origineel waren uitgerust met lichtgroen stalen binnenschrijnwerk dat dwars op de ruimte werd gepositioneerd. Die structuur willen wij hernemen waardoor binnen het monumentale framework van het gebouw een enfilade van kamers ontstaat die technisch eenvoudiger te controleren zijn maar vooral een gevoel van huiselijkheid integreren. De perspectivische verkorting van de ramen pakken we aan door de ramen naar binnen open te werken zodat op die manier ook het licht dieper binnenvalt in de ruimte. Het toevoegen van enkele kleine vides en verbindingen met spiltrappen leidden het oog ook af van het horizontale en introduceren een verticale oriëntatie. Op die manier wordt het galerijeffect naar de hand gezet om een ruimtelijkheid te creëren die niet eendimensionaal is, maar naar alle richtingen uitwaaiert.

echo's uit het verleden

Rekenschap afleggen ten opzichte van architectuur die al ruim een halve eeuw terug is opgetrokken, doet nadenken over hoe een project te realiseren dat de tijd overstijgt maar zonder de merktekens van gepasseerde tijden uit te wissen. Door ons te verdiepen in het oeuvre en de architectuur van Van Goethem is er een bijzondere affiniteit ontstaan voor de ideeën en elementen die we ook in het gebouw aan de Berlaimontlaan terugvinden. Wat ooit al is uitgedacht moet men niet opnieuw willen heruitvinden. Daarom zien wij een meerwaarde in een referentie naar de originele kantoorinrichting van Van Goethem. Een hernieuwde versie van elementen zoals het stalen binnenschrijnwerk, de modernistische lamparmaturen en het groen/blauwe kleurenpalet nemen we graag mee als echo's uit het verleden om de werkvloeren van de toekomst identiteit te geven. Door dergelijke verwijzingen wordt de link gelegd met het bestaande en met het verleden waardoor een project ontstaat dat de heersende narratieven mee-neemt in het nieuwe verhaal voor deze site. Erfgoed gaat immers over meer dan de vraag wat wel of niet gesloopt kan worden. Het gaat evenzeer over de waardering voor de mentale perceptie van een gebouw.

het generische overstijgen

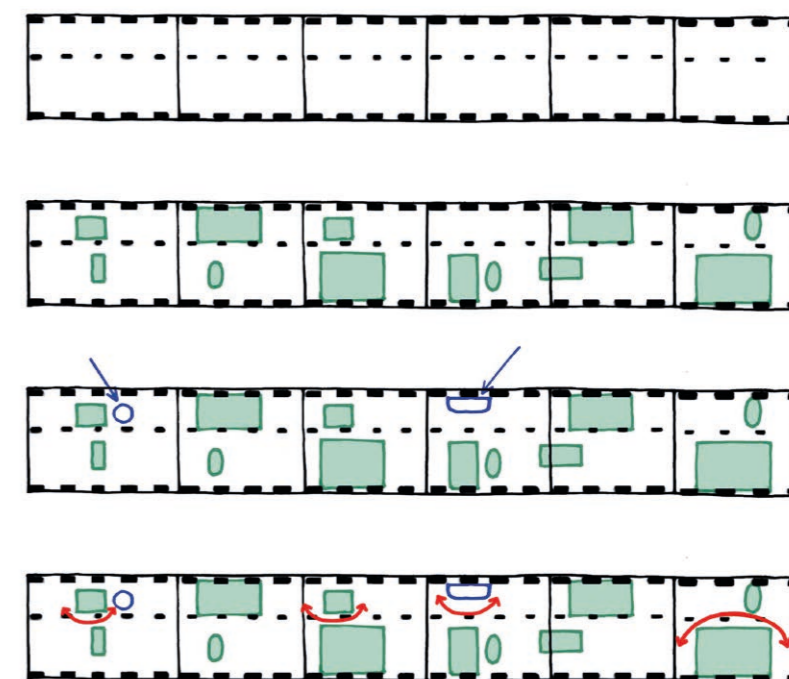
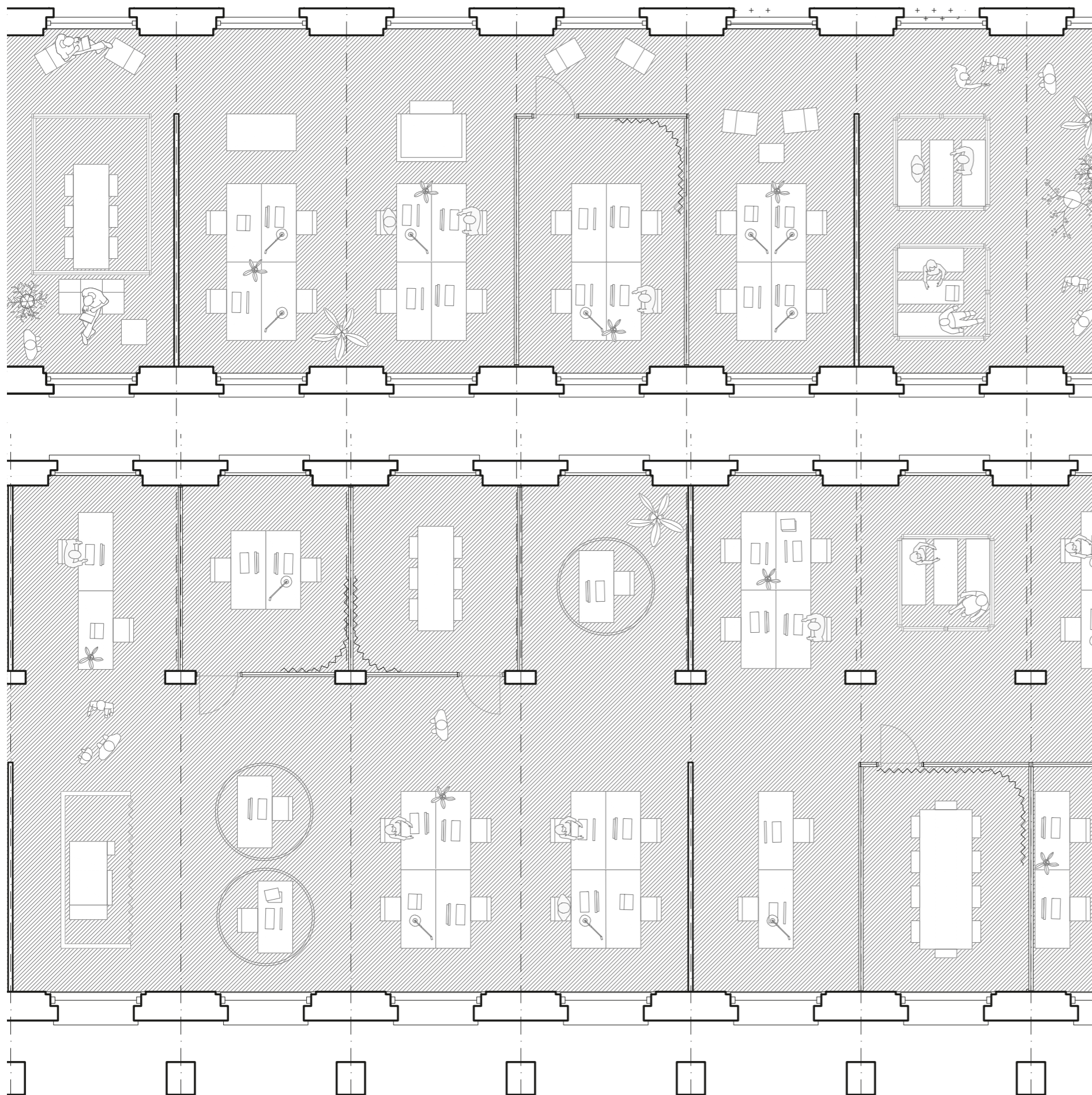
Standaardisatie en techniciteit sturen de huidige evoluties in kantoorinrichting. Dit heeft voordelen naar flexibiliteit en bouwbaarheid, maar leidt ook vaak tot heel generische kantoorlandschappen zonder ziel en identiteit. Wij denken dat gebruikers nood hebben aan meer huiselijkheid en een publieke instelling zoals de Nationale Bank aan meer specificiteit. Wij willen daarom het generische overstijgen door het bijzondere te integreren. Dat vraagt eerst en vooral om het uitwerken van een doeltreffende technisch concept. Door te werken met 1) akoestische klimaatplafonds, 2) een systeem van decentrale pulsie/centrale extractie en 3) vloeren met flexibele caniveaus en vloerdozen slagen we er in om voor de Van Goethem een royale vrije hoogte van 320cm aan te houden, waardoor het verlaagd plafond de bestaande raamopeningen niet afsnijdt (zoals dat nu het geval is). In dat genereuze platform voegen we elementen die de eigenheid van de Nationale Bank uitdrukken; gepolijste glanzende vloeren met een patroon dat verwijst naar de vloerafwerking van de lokettenzaal, houten elementen en meubilair, zachte en elegante materialen, tableaus voor de kunstcollectie van de Nationale Bank en duurzame en nobele materialen. Voor de rental aan de Bankstraat worden, weliswaar met een ietwat andere vloeropbouw en structuur, dezelfde ambities verder gezet.

ergens tussen monument en huis

De vraag is pertinent. Op welke manier kunnen we in deze tijd een werkvloer gepast invullen. Hoe vullen we onze tijd en waar? Ideeën dat dit enkel aan een bureau zou zijn, zijn verouderd. Er blijken veel meer plekken van werken te zijn die zich ergens verhouden tussen het formele en het informele. De sociale plint is duidelijk informeel, maar niet minder efficiënt. Aan de andere kant van de slinger zal zich het bureau bevinden. Wat echter met het scala ertussenin. De keuken (want uiteindelijk is een coffeecorner wel zo iets), een salon, de eetkamer, ... zachtjesaan zijn er elementen in ons werken geslopen die refereren naar de domestieke achtergrond. Om dit monumentale gebouw op te laden tot een huis willen wij een aantal elementen inzetten die hiermee aansluiting zoeken: de lobby met sofa's, de kitchenette met eettafel, de trainbenches als houten nissen, de fijnstalen spiltrap, de licht glooiende cockpit, etc... De homezone van elk departement wordt zo een thuis voor werknemers en een plek van samenkomst. Deze wordt afgescheiden van de kantoorzone door middel van een fijn stalen schrijnwerk die de ruimte om de zoveel traveeën opdeelt in een enfilade van kamers. Niet enkele in de homezone, maar ook in deze 'kamers' vinden we een aantal a-typische elementen terug, zoals de phone-booth, de mini train bench of de hogere statafel aan het raam. Het zijn elementen die beantwoorden aan de steeds groter wordende vraag naar specifieke werkplekken.

De 'kamers' zijn zo geschakeld dat de open landschappen zich steeds rondom de gesloten ruimtes of de vide plooiën en zo nooit te groot aanvoelen. Tussenin de bureaus en vergaderzalen vinden we huiselijke en rijke materialen: houten tafels, sierlijke gordijnen, een royale gepolijste vloer en wanden die afgewerkt worden met natuurpleister. Door een goed uitgedokterde inrichting, de toepassing van compacte opslagelementen (die twee keer efficiënter zijn dan gewone kasten) en het centraliseren van de grote vergaderzalen op de mezzanine ontstaat een zekere openheid, die echter nooit te open aanvoelt. Behalve de drie obligatoire circulatiekokers met functionele trappen en liften worden de verschillende niveaus ook af en toe verbonden met wenteltrappen. Snelle shortcuts die mensen ook functioneel met elkaar verbinden. Momenten van verbijzondering en ontmoeting. Op die manier pogen wij in dit monumentale kantoorgebouw een werkgemeenschap te laten ontkiemen. Die ambitie kan ook enkel en alleen ingevuld worden in samenspraak met de gebruiker, die in deze onze belangrijkste partner en bron van kennis is. De materiaalkeuzes en ideeën die in voorliggend ontwerp worden geïntegreerd zetten een aantal ambities uit, maar zijn geenszins definitief. Het directe contact met de gebruiker, samen rond de tafel zitten, is voor dit team immers onontbeerlijk om tot een gedragen project te komen. Net omwille van die directheid werken we binnen dit team met heel eenvoudige representatiemiddelen. Het maken van een maquette voor kantoorinrichting lijkt ongebruikelijk, maar wij werken vaak met dit soort representatiemiddelen omdat ze niet liegen en de realiteit correct voorspiegelen. Ze zijn ook heel goed leesbaar en waardevol als direct communicatiemiddel tussen team, gebruiker, opdrachtgever of andere stakeholders. Ons einddoel is immers 'coherentie', waarbij elke expertise en elke gebruiker van bij aanvang aan het woord is en het team alle stemmen laat samenklinken. Alleen op die manier kunnen we een gedegen ontwerp bekomen dat bemiddelt tussen monument en huis. Met voorliggend voorstel willen we het debat alvast voeden.

waar flexibiliteit en identiteit elkaar ontmoeten

Tijdens het ontwerp werden ettelijke varianten getekend op het typische vloerplan. Nu eens zonder gesloten elementen, dan weer wel. De gang soms langs de ene kant. Dan weer niet. Cockpits meer naar het midden toe, werkplekken aan de ramen, waar het zicht is, vides tegen de gevel of centraal, etc... De kantoorvloeren bleken uitermate flexibel te zijn. In overleg met de gebruiker dient bepaald te worden wat dan effectief de meest correcte invulling is. Een behoorlijke voorzet is gedaan. Flexibiliteit stond voorop.

Een belangrijk gegeven is de maatvoering van de ruimtes. Wij zijn vertrokken van de randvoorwaarden uit het handboek AB@W en hebben de onderliggende ambities ervan bijna integraal vertaald in voorliggend plan. Om de flexibiliteit van zowel de spaceplanning als de kantoorvloeren mogelijk te maken zijn we uitgegaan van een maatvoering die de ritmiek van de gevel aanhoudt (3,9m) Het stalen binnenschrijnwerk enerzijds en de gesloten werkruimtes, meetingrooms en cockpits anderzijds delen de ruimte op in compacte landschapskantoren waarbij nooit meer dan 12 mensen in één zone werken.

Het plan in bijlage op 1/100 toont een momentopname, de zoom op deze pagina toont het detail. Maar de mogelijkheden zijn in principe eindeloos. Een typische kantoorvloer (Van Goethem en Rental) wordt bediend door vijf kernen, kan tot maximum zeven homezones bevatten en telt gemiddeld 375 medewerkers. Onderstaand worden een aantal schema's toegevoegd die verschillende configuraties tonen om de flexibiliteit van dit framework te testen.

De specifieke aspecten van de werkvloeren kan je terugvinden in visienota 2 mbt. aanpak van de werkomgeving, well-beiing aspecten, inrichtingen en voorzieningen. In visienota 4 mbt. het ontwerp van de speciale technieken is er meer info over de technische uitrusting en voorzieningen van deze werkvloeren te vinden.

een hedendaags circulair gebouw

Naast het modernistische Van Goethem en de historische Hotel voorzien we een nieuw gebouw dat waardig tussen deze twee iconen kan plaatsnemen en de huidige tijdgeest moet kunnen uitdrukken. Dit gebouw langs de Bankstraat vormt het sluitstuk van de site en celebreert de laatste bouwfase die het bouwblok op een kwalitatieve manier moet afbouwen. Het positioneert zich tegenover het nieuwe politiegebouw (nog zo'n iconisch gebouw) en kijkt zowel uit op de Bankstraat als op de binnentuin waar het mee zal profiteren van deze groene oase.

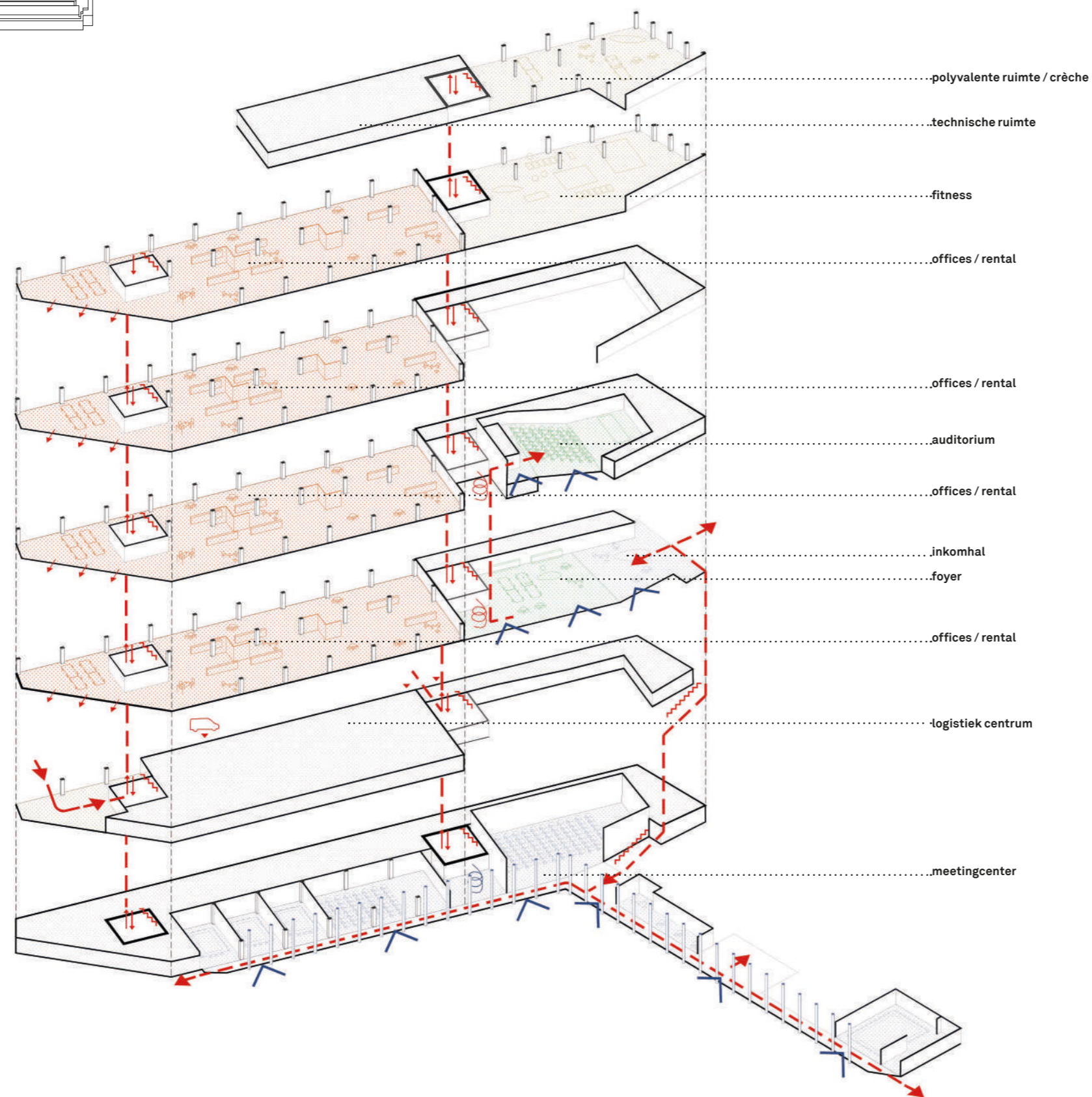
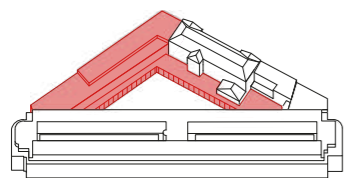
Dit gebouw wil zich qua voorkomen niet meten met de bestaande gebouwen, maar heeft de kenmerken waarmee ze haar eigen tijdgeest wil uitdrukken. Een gevel en structuur die volledig is afgestemd op de grote circulaire ambities, ruim gedimensioneerde raamopeningen voor overvloedig licht en lucht en een compact bouwvolume dat inspeelt op het huidige energievraagstuk. Het wil perfect passen bij de uitdagingen en potenties die zich vandaag stellen, net zoals de Van Goethem en de Hotel dit in hun tijdbestek ook deden.

Aan de hoek van de Wilde Woudstraat knoopt de lus van historisch, modern en hedendaags terug aan elkaar. Een open transparant gebouw sluit er aan op een historisch, meer gesloten gebouw. Door de toepassing van nobele materialen, een lichte kleurtoon en een uitlijning van bepaalde niveaus is gezocht naar enkele gelijkenissen, maar voor de rest hebben wij deze confrontatie tussen twee architectuurtalen alle ruimte gegeven. Wij vinden die ontmoeting immers bijzonder. Het is daar waar dergelijke verschillende architecturale gedaantes met elkaar in dialoog gaan, dat een stedelijk weefsel zijn rijkdom krijgt.

Het gebouw aan de Berlaimontlaan herbergt vooral de kantoorfuncties terwijl de historische gebouwen vooral het meetingcenter bevatten. Het nieuwe gebouw aan de Bankstraat integreert een verscheidenheid aan functies en is daarmee in wezen multifunctioneel. Dat is niet toevallig, aangezien we het gebouw willen presenteren als een raamwerk dat verschillende functies en configuraties kan bevatten. Zo ontstaat hier een compacte stapeling met onder andere kantoren, logistiek en auditorium. Een gebalde blok energie die haar potentieel tot flexibiliteit ten volle wil bewijzen.

De Van Goethem en het Hotel worden opgewaardeerd tot het voor deze renovatie en restauratie meest haalbare duurzaamheidsniveau. De Bankstraat wil echter een ander verhaal uitzetten, het wil exemplarisch zijn in al haar facetten. Samen met alle actoren van het team is gezocht naar hoe hier het meest duurzame gebouw te realiseren binnen de randvoorwaarden van programma van eisen en site. Dit heeft consequenties voor budget, structuur, materialisatie en configuratie. Maar door dit gebouw dat haar duurzaamheid expliciet wil etaleren, wordt de site opgewaardeerd tot een ambitieniveau dat een publieke instelling als de Nationale Bank waardig is. Op die manier kan de site een voorbeeldproject zijn voor andere gelijkaardige sites.

De Nationale Bank is geen open publiek gebouw en die eigenheid willen we ook vrijwaren. Maar voor dit gebouw aan de bankstraat ontstaat het potentieel om meer 'naar binnen te kijken', om receptief te zijn. De gevel is transparant en open en vanuit de Wilde Woudstraat kijk je door grote glaspartijen naar de inkom van het meetingcenter en de foyer van het auditorium. In de verte zie je zelfs een glimp van het weelderige groen in de binnentuin en de royale trap die vertrekt naar het bovenliggende auditorium. De openheid van het gebouw is niet enkel voor het comfort binnenin, maar wil ook op een gecontroleerde manier de activiteiten van de Nationale Bank naar buiten etaleren. Zelfs een discreet gebouw kan immers transparant zijn.

compacte stapeling van functies

Terwijl het Hotel een bouwdiepte heeft van 16m en de Van Goethem van 7,6/11,6m is het nieuwe gebouw aan de Bankstraat 18,6m diep. Deze diepte is bewust omdat zo niet alleen een compact gebouw ontstaat, maar ook een gebouw dat een veelzijdigheid aan functies kan bevatten. Hier ontstaat een compacte stapeling waarin een logistiek niveau afgewisseld kan worden met een parking, met een auditorium of grote vergaderzalen, met open kantoorvloeren en een polyvalente zaal. Een compact raamwerk dat door haar maatvoering verschillende functies kan bevatten. Wij hebben immers lang overwogen om de bestaande gebouwen langs de Bankstraat te behouden, te renoveren of uit te breiden. Maar we hebben uiteindelijk besloten om deze te slopen, onder de onszelf opgelegde voorwaarde dat we hier een gebouw kunnen positioneren dat qua duurzaamheid een nieuwe norm kan uitzetten. Die ambitie heeft geleid tot een nieuwbouw met een uitzonderlijk hoge compactheid van bijna 6 ($C = V$ (beschermd volume) / AT (totale verliesoppervlakte)) wat ver uitstijgt over de compactheid van de gebouwen die we hier in de bestaande toestand terugvinden. Het is een stapeling van functies waar geen enkele m³ onderbenut blijft en waardoor we het programma van eisen op een heel efficiënte manier kunnen realiseren. Een grote compactheid impliceert naast een lage energiekost ook een lage onderhoudskost. Dat is mooi meegenomen.

in een hybride structuur

Na een uitgebreid onderzoek waarin verschillende opties werden uitgetest wordt een afgewogen keuze gemaakt om voor dit gebouw een hybride structuur uit te werken. In deze structuur zijn de ondergrondse elementen voornamelijk in beton en de bovengrondse elementen volledig in hout. Hout waar mogelijk, beton waar nodig. Deze hybride structuur is helemaal uitgezet op een raster dat de traveemaat van de Van Goethem volgt. Niet enkel om zo de binnengevels op elkaar uit te lijnen, maar evenzeer omdat op die manier tertiaire en misschien zelfs secundaire bouwelementen eenvoudig uitgewisseld kunnen worden. Zo houden we het principe van de bouwhiërarchie heel consequent aan. Het gebouw is omwille van de functies die er nu huisvesten voorzien van twee types overspanningen; een kleinere overspanning voor de kantoorvloeren van de rental en een grotere overspanning voor de zalen van het meetingcenter. Het is echter de bedoeling dat ook deze elementen vervangen kunnen worden indien functies zouden wijzigen. De overlasten zijn hierop voorzien.

eenvoudig te compartimenteren

Het gebouw heeft een duidelijk leesbare configuratie van twee circulatiekernen die alle vloeren bedienen. Elke kern heeft een eigen inkom aan de Bankstraat, terwijl het meetingcenter een inkom heeft aan de Wilde Woudstraat. Op die manier kunnen functies eenvoudig gecompartmenteerd worden en afgescheiden indien nodig. Hiermee beantwoorden we consequent aan de vraag uit het bestek dat uitgaat van rental kantoorvloeren en functies die apart verhuurd kunnen worden. Duurzaamheid gaat immers niet enkel over de flexibiliteit binnenin een gebouw, maar ook over de flexibiliteit van gebouwen als een geheel. Omdat een deel van de parking onder de rental zit en een deel onder de van Goethem zou zelfs deze parking mee verhuurd kunnen worden met de rental kantoorvloeren. Geïntegreerd naast de rental werkt het meetingcenter als een volledig zelfstandige entiteit. De inkomhal aan de Wilde Woudstraat verleent enerzijds toegang naar de vergaderzalen rondom de binnentuin door middel van een royale trap en anderzijds naar de foyer waarin een tweede royale trap vertrekt naar het auditorium. Voor beide functies worden van het publiek afgescheiden circulatiestromen voorzien voor sprekers, VIP of catering. Het logistieke toegangsniveau wordt als een horizontale schijf in het gebouw geschoven en wordt door middel van twee performante goederenliften verbonden met de logistieke ruggengraat. Het nieuwe gebouw aan de Bankstraat is zo een goed uitgedachte machine die heel wat functies kan bevatten, maar ook en vooral aangepast en bijgestuurd kan worden wanneer nodig. Een gebouw als een raamwerk, doordacht en multifunctioneel, dat de tand des tijds kan doorstaan.

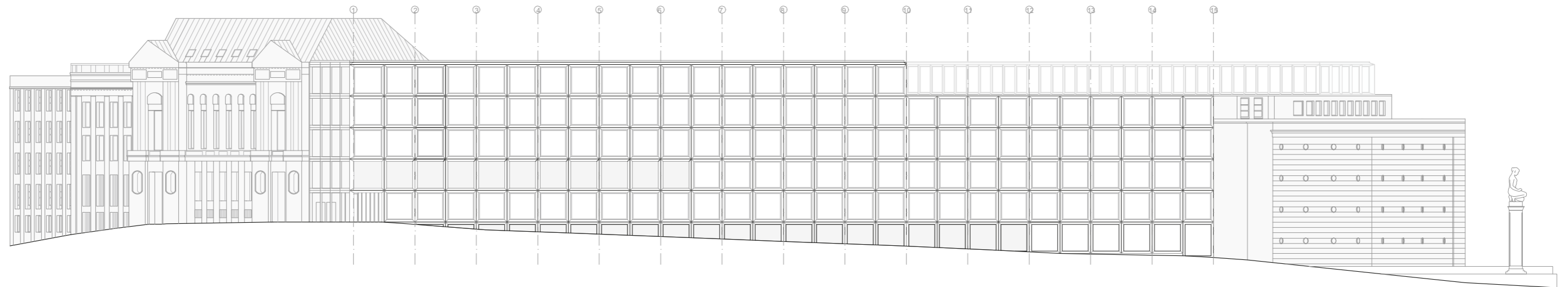
nederig in volume, nobel in voorkomen

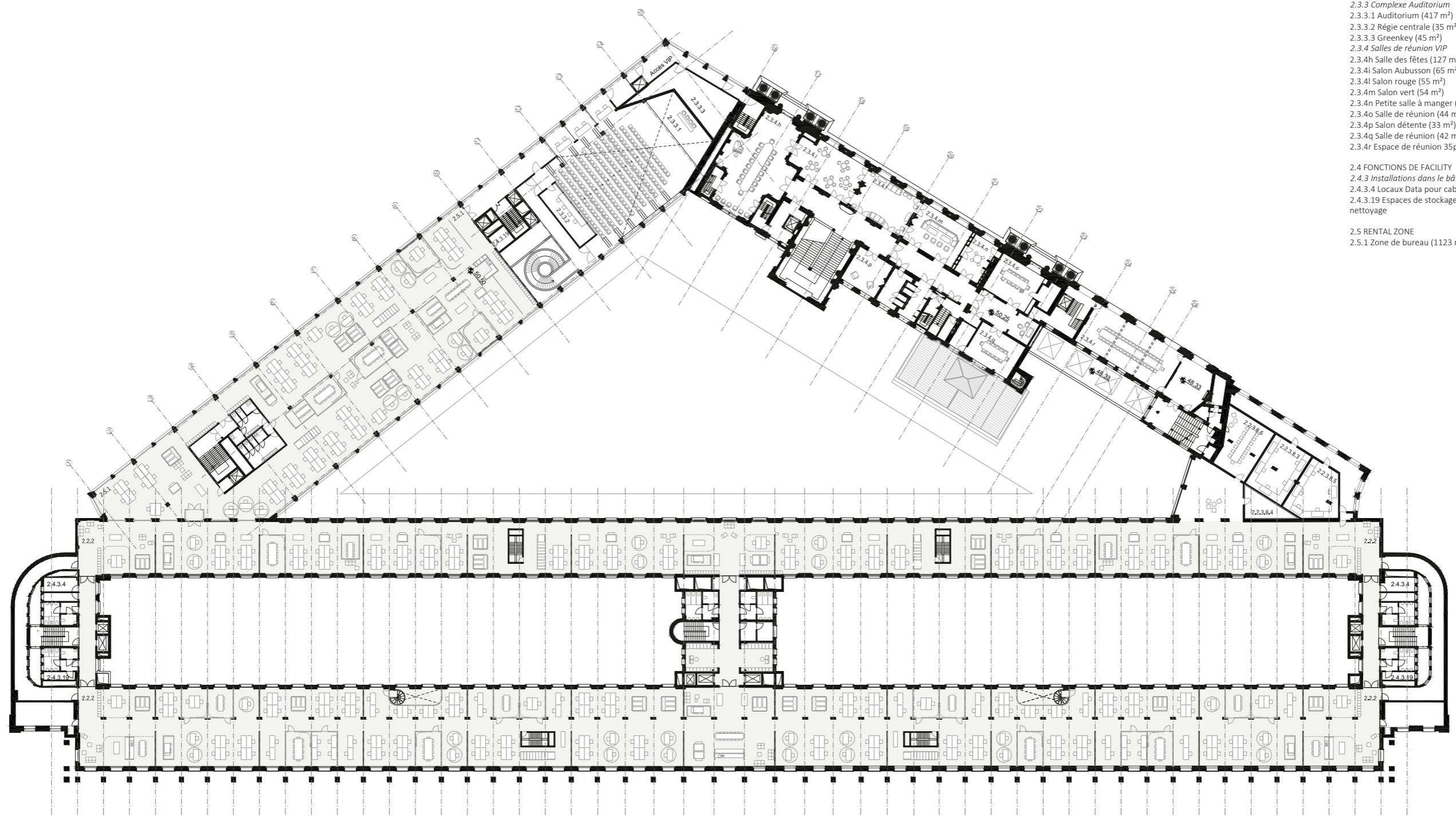
Omdat het compact wil zijn, maar ook omdat het licht en lucht wil laten passeren is het nieuwe gebouw nederig in volume. Het is lager dan het bestaande gebouw waardoor de Bankstraat terug iets meer kan ademen, en stijgt niet uit boven de Van Goethem of het Hotel waardoor de waardigheid van deze gebouwen worden gerespecteerd. De binnengevel springt niet prompt naar voor of naar achter, maar is secuur uitgelijnd met het hoekpunt dat gedeeld wordt met het Hotel. Dus nederig in volume en layout (zoals de site in zijn geheel) maar niet noodzakelijk nederig in voorkomen.

Wij streven van in de beginfase van een ontwerp om de gevel niet te benaderen als een passief of dienend element, als een louter functioneel omhulsel rondom het uitgebreide en diverse programma. Ook willen bij ons behouden voor gebouwen die duurzaam moeten lijken door ze te bekleden met moeilijk te onderhouden gevelgroen of permanente lamellen die het zicht onttrekken. De gevel van de Bankstraat wordt daarentegen een actieve façade die zon, daglicht

en lucht distribueert én de wisselwerking van omgeving en gebouw bepaalt. Met grote raamopeningen die de werking naar buiten etaleren, fijne gepolijste raamkaders, gedestigeneerde markisolletes als zonwering en een keramische gevelafwerking die het grid van de structuur ook naar buiten toe kracht bijzet. Zo krijgen we een verfijnd en nobel gebouw, dat zonder veel franjes en complexe details, toch zijn plaats kan opeisen in het architecturale weelde die we in deze buurt van Brussel terugvinden.

De gevel is overigens volledig demonteerbaar en herbruikbaar. Wanneer noodzakelijk moet het bouwen immers omkeerbaar zijn. De primaire structuur ontdoen van secundaire en tertiaire elementen om zo een uitgepuurd kader aan te bieden voor een nieuw programma met een nieuwe gevel. Ook daarin is het gebouw nederig, het wil haar nobele voorkomen niet opdringen aan de toekomst. Al hopen we natuurlijk ten zeerste dat deze gevel de lange levensduur van haar materialisatie (keramiek = meer dan 100 jaar) kan overleven.

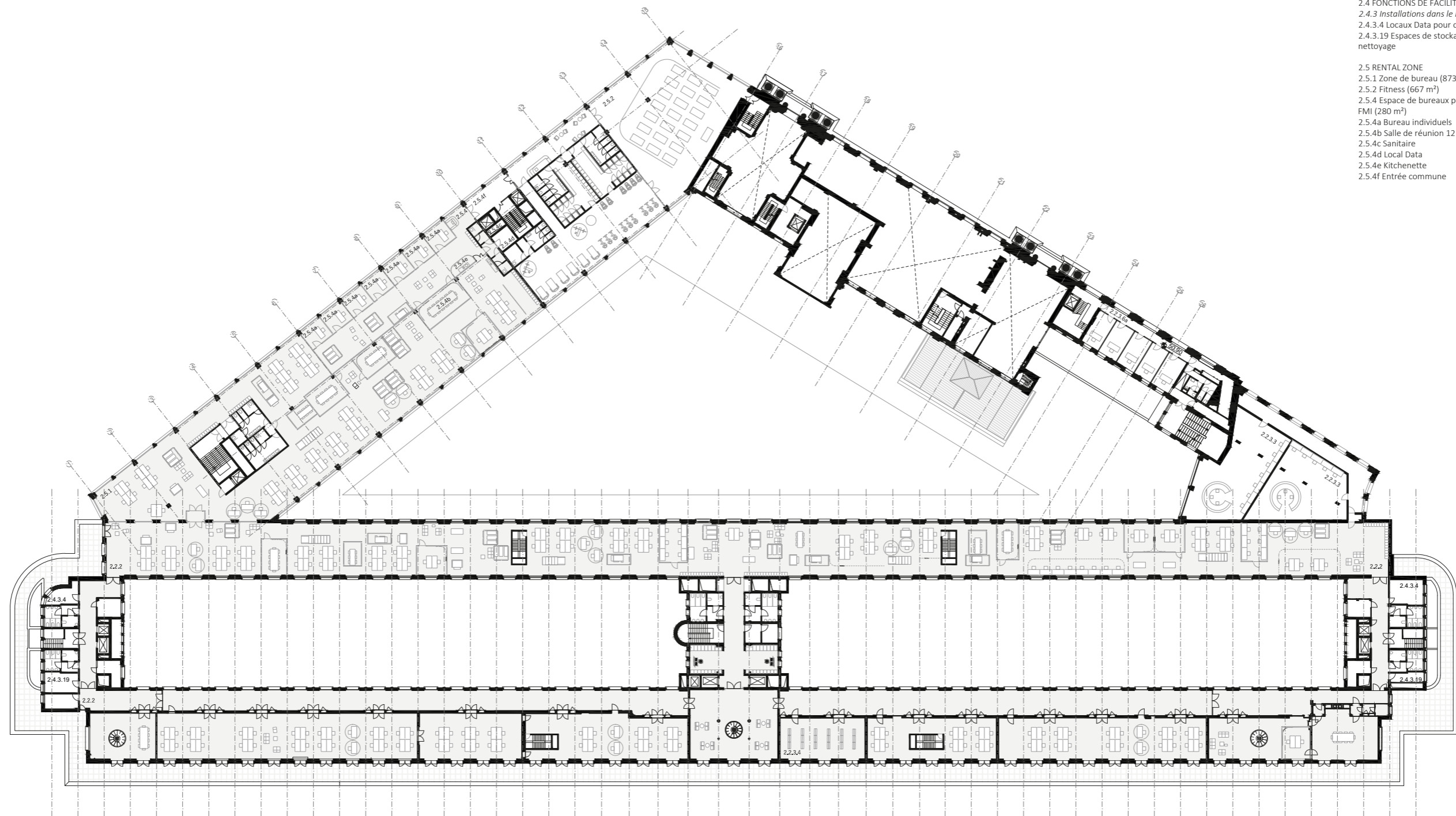

- 2.2 FONCTIONS BUREAU
- 2.2.2 Fonctions bureau typique (1600 m²+2247)
- 2.2.3 Fonctions bureau spécifique
- 2.2.3.8.3 Soc. Room (55 m²)
- 2.2.3.8.4 Local Data pour Soc. Room (21 m²)
- 2.2.3.8.5 Control room (54 m²)
- 2.2.3.8.6 War-room DO VC (55m²)

- 2.3 MEETING CENTER
- 2.3.3 Complexe Auditorium
- 2.3.3.1 Auditorium (417 m²)
- 2.3.3.2 Régie centrale (35 m²)
- 2.3.3.3 Greenkey (45 m²)
- 2.3.4 Salles de réunion VIP
- 2.3.4h Salle des fêtes (127 m²)
- 2.3.4i Salon Aubusson (65 m²)
- 2.3.4l Salon rouge (55 m²)
- 2.3.4m Salon vert (54 m²)
- 2.3.4n Petite salle à manger (25 m²)
- 2.3.4o Salle de réunion (44 m²)
- 2.3.4p Salon détente (33 m²)
- 2.3.4q Salle de réunion (42 m²)
- 2.3.4r Espace de réunion 35p (100 m²)

- 2.4 FONCTIONS DE FACILITY
- 2.4.3 Installations dans le bâtiment
- 2.4.3.4 Locaux Data pour cabling
- 2.4.3.19 Espaces de stockage locaux pour le nettoyage

- 2.5 RENTAL ZONE
- 2.5.1 Zone de bureau (1123 m²)

2.2 FONCTIONS BUREAU
 2.2.2 Fonctions bureau typique (1496 m²+1981)
 2.2.3 Fonctions bureau spécifique
 2.2.3.4 Bibliotheek JU (77 m²)
 2.2.3.3 Salles des marchés (141 m²+ 120 m²)
 2.2.3.6 Espace bureau pour la représentation de personnel
 2.2.3.6a 6 bureaux individuels (101 m²)

2.4 FONCTIONS DE FACILITY
 2.4.3 Installations dans le bâtiment
 2.4.3.4 Locaux Data pour cabling
 2.4.3.19 Espaces de stockage locaux pour le nettoyage

2.5 RENTAL ZONE
 2.5.1 Zone de bureau (873 m²)
 2.5.2 Fitness (667 m²)
 2.5.4 Espace de bureaux pour la représentation FMI (280 m²)
 2.5.4a Bureau individuels
 2.5.4b Salle de réunion 12 personnes
 2.5.4c Sanitaire
 2.5.4d Local Data
 2.5.4e Kitchenette
 2.5.4f Entrée commune

de kroon op de Van Goethem

Wij lezen in het programma van eisen de voorwaarde om de zichtlijn vanuit het noorden langs de Pachecolaan op de torens van de kathedraal te behouden als belangrijkste focuspunt. Ook vinden wij de ambitie terug om een zicht te behouden op het dak van de kathedraal, met de afgeronde noordgevel van de Nationale Bank op de voorgrond. Wij koesteren die randvoorwaarden omdat de interacties van monumenten en historische gebouwen voor ons team als waardevol worden beoordeeld. Ze dragen bij aan het beeld van een complex stedelijk weefsel, dat eigen is aan Belgische steden, waar de zichten niet kunstmatig worden geconstrueerd, maar soms als vanzelf ontstaan door de confrontatie van verschillende fragmenten. Vaak wordt veel aandacht besteed aan wat er op het maaiveld gebeurt, maar het kikkorsperspectief is minstens even belangrijk, zeker voor een stad met forse niveaverschillen.

In de volumestudie die bij het programma van eisen werd toegevoegd merken we dat de bovenliggende verdiepingen van de Van Goethem niet gebruikt worden als platform voor interventies. Nochtans ligt daar voor ons net heel veel potentieel om de eerder beschreven zichten te vrijwaren en kwaliteit voor de site te creëren. Vanuit die insteek is de later toegevoegde vijfde verdieping in dit bouwvolume een anomalie; het creëert weinig extra kwalitatieve ruimte, bezit nauwelijks erfgoedwaarde, blokkeert het zicht vanuit de Pachecolaan en onttrekt het daglicht van de patio's. Wij stellen voor om dit dakniveau weg te nemen zoals ook in het programma van eisen als een optie wordt geformuleerd: 'Eventueel kan deze geheel of gedeeltelijk terug worden afgebroken om de lichtcondities van de achterliggende lichtkoeren in ere te herstellen'. Dit ligt niet alleen in lijn van onze intentie om kwaliteit te creëren voor de kantoorvloeren in de Van Goethem, maar is ook ingegeven door onze ambitie om het erfgoed zonder enig compromis in haar waarde te herstellen.

Wat er op bijgevoegd beeld heel goed zichtbaar wordt is dat door het wegnemen van de vijfde verdieping enerzijds en het gedeeltelijk lagere niveau van het nieuwe gebouw aan de Bankstraat anderzijds het zicht op de torens en zeker het dak van de kathedraal wordt gevrijwaard. Sterker nog, beide elementen springen net prominenter in beeld. Hierdoor komt ook een geveel tot stand die over het hele bouwblok gelijk ligt, wat eenheid creëert en ruimte laat voor een interventie die ons inziens de site letterlijk en figuurlijk naar een hoger niveau brengt, namelijk het toevoegen van een kroon op het gebouw aan de Berlaimontlaan. Dit is een ontwerpvragestuk waar we waarschijnlijk het langst over hebben getwijfeld, maar die door de grote architecturale en functionele meerwaarde gedurende het ontwerpproces voor ons een vanzelfsprekendheid is geworden.

Het directieniveau van de van Goethem stijgt amper uit boven de forse colonnade aan de Berlaimontlaan. Nochtans doet het hiervoor wel extra moeite omdat ze net iets hoger is uitgewerkt dan de andere niveaus. Hierdoor wordt de niveau eerder een eigenaardigheid dan de bekroning van een monumentaal gebouw. Net daarom voegen wij een extra niveau toe, om deze gevel aan de Berlaimontlaan te verheffen en dit dakvolume te complementeren. Het directieniveau vormt zo samen met dit extra niveau een duplex die genereuze zichten krijgt op de kathedraal enerzijds en over de stad Brussel anderzijds. Een directieniveau waardig. Dit extra kroonniveau creëert door de grotere gebouwdiepte meer efficiënte kantoorruimte dan de huidige vijfde verdieping en vrijwaart door haar oriëntatie het licht en zicht van de binnentuin enerzijds en de patio's anderzijds. Een vijfde niveau aan de Berlaimontlaan voorzien ipv. aan de binnentuin sluit zo beter aan bij de ambities die we in het algemeen aanhouden voor dit bouwblok, maar beantwoordt ook aan de vraag uit het programma van eisen om de gevels aan de straatzijde hoger te voorzien dan de binnengevels om zo de hiërarchie van het bouwblok te versterken.

een architecturaal statement

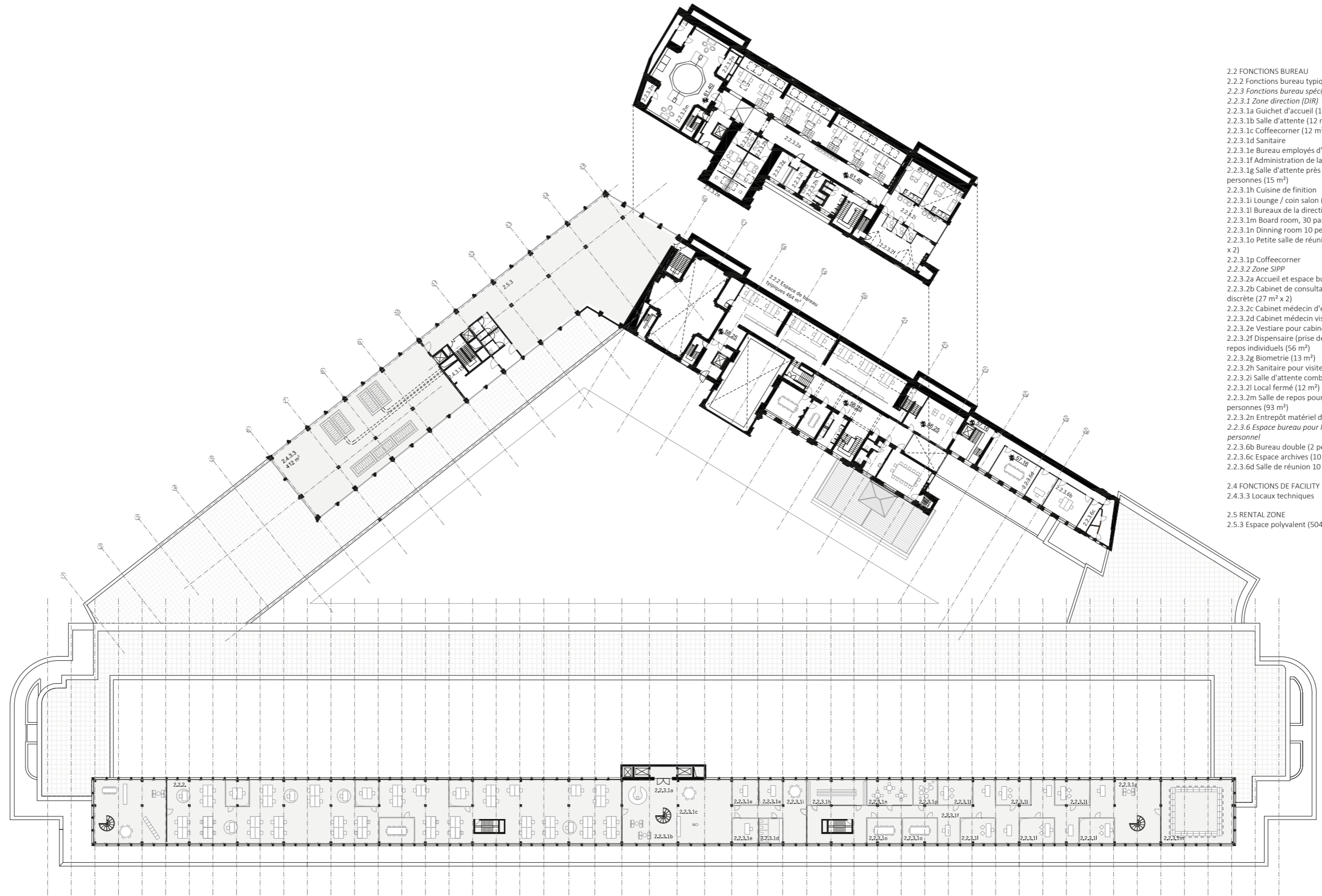
De Van Goethem is een trots gebouw en flankert met een rij monumentale kolommen de Berlaimontlaan die op korte termijn een ander statuut zal krijgen. Als de Noord-Zuid meer wordt uitgewerkt als wandel- en fietsverbinding dan verandert de perceptie van de gebouwen die langs deze laan een plek vinden. Wij gaan altijd zeer zorgzaam om met de manier hoe architectuur zich representeert naar de omgeving. Secuur uitgewerkte gevels, doordachte verhoudingen, solide details, uitgebreide materiaalstudies en eindeloos veel testen op verschillende schaalniveaus. De maquette studies waarmee we deze bundel afsluiten illustreren die methode. De technologische evolutie van de laatste decennia heeft met betrekking tot gevelontwerp echter een normenvervaging doen ontstaan: daken met lukraak geplaatste PV-installaties en roosters, over-gedimensioneerde ventilatieunits of uitgetimmerde dakpaviljoenen. Steeds meer en meer gebouwen die er als fabrieken of spiegelpaleizen uitzien of gesloten dakvolumes krijgen.

Door bijna alle technische installaties in de ondergrond te positioneren en boven op het gebouw enkele representatieve functies in een genereuze en transparante kroon te clusteren willen wij een statement maken. Een statement dat niet alleen ten dienste staat van de representatie van de gebouwen, maar evenzeer van de gebruikers die in deze kroon een werkplek tussen de wolken, omsingeld door de stad, terugvinden. Wij hebben het Van Goethem-gebouw nu zo opgevat dat de meer discrete en specifieke kantoorfuncties (zoals het Directiecomité, het Secretariaat-generaal, de Juridisch dienst en de Interne audit) in de duplex van +4 en +5 worden

gepositioneerd. Maar wij laten het over aan het oordeel van de gebruikers en de spaceplanning van de kantoren of dit de beste optie is. Een boardroom met zicht op de Grote markt van Brussel lijkt ons alvast een meerwaarde. Niet alleen voor de directie, maar ook voor andere gebruikers die deze zaal vrij kunnen inboeken.

De gevel aan de Berlaimontlaan is een krachtig gebaar, een horizontaal volume met een monumentale verticale geleding. Het kroonvolume wil hier niet mee concurreren en zich ook niet presenteren als een annex die gelijkstemt met het gebouw alsof het er al van in het begin is geweest. Het nieuwe volume krijgt daarom een nobele materialisatie dat afgeleid is van het gebouw aan de Bankstraat waardoor het nog meer als een kroon bovenop de van Goethem aanvoelt. Op die manier kiezen we voor een eerlijke architectuur, die bouwbaar is en uitdrukt wat ze wil ambiëren. Ook om die reden plaatsen wij op onze beelden of maquettes geen groendaken waarvan de planten uitpuilen tot over de dakrand of waar zelfs heuse bomen in de hoogte schieten. Onze dakvolumes zijn voorzien van intensief groen, zullen bijdragen aan de waterhuishouding en het hitte-effect enigszins beperken, maar worden niet uitgespeeld als een groene saus die we over het gebouw moeten leggen om het duurzaam te doen lijken. De groene oase in volle grond zit bij ons ontwerp immers in de kern van het gebouw, terwijl het gebouw zich naar buiten toe presenteert als nobel en monumentaal, met een kroon op de Van Goethem om die monumentaliteit kracht bij te zetten. Dat lijkt ons eenduidig en eerlijk. Een krachtig architecturaal statement voor een dito publiek gebouw.

- 2.2 FONCTIONS BUREAU
- 2.2.2 Fonctions bureau typique (977 m²+464 m²)
- 2.2.3 Fonctions bureau spécifique
- 2.2.3.1 Zone direction (DIR)
- 2.2.3.1a Guichet d'accueil (150 m²)
- 2.2.3.1b Salle d'attente (12 m²)
- 2.2.3.1c Coffeecorner (12 m²)
- 2.2.3.1d Sanitaire
- 2.2.3.1e Bureau employés d'accueil (18 m² x 3)
- 2.2.3.1f Administration de la direction (15 m² x 6)
- 2.2.3.1g Salle d'attente près de la board room, 6 personnes (15 m²)
- 2.2.3.1h Cuisine de finition
- 2.2.3.1i Lounge / coin salon (15 m²)
- 2.2.3.1l Bureaux de la direction (25 m² x 6)
- 2.2.3.1m Board room, 30 participants (125 m²)
- 2.2.3.1n Dinning room 10 personnes (31 m²)
- 2.2.3.1o Petite salle de réunion 10 personnes (24 m² x 2)
- 2.2.3.1p Coffeecorner
- 2.2.3.2 Zone SIPP
- 2.2.3.2a Accueil et espace bureau (309m²)
- 2.2.3.2b Cabinet de consultation + salle d'attente discrète (27 m² x 2)
- 2.2.3.2c Cabinet médecin d'entreprise (26 m²)
- 2.2.3.2d Cabinet médecin visite extra-légale (30 m²)
- 2.2.3.2e Vestiaire pour cabinet (
- 2.2.3.2f Dispensaire (prise de sang) + 3 espaces de repos individuels (56 m²)
- 2.2.3.2g Biometrie (13 m²)
- 2.2.3.2h Sanitaire pour visite des patients
- 2.2.3.2i Salle d'attente combinée (41 m²)
- 2.2.3.2l Local fermé (12 m²)
- 2.2.3.2m Salle de repos pour femmes enceintes 5 personnes (93 m²)
- 2.2.3.2n Entrepôt matériel de promotion (6 m²+8 m²)
- 2.2.3.6 Espace bureau pour la représentation du personnel
- 2.2.3.6b Bureau double (2 personnes) (35 m²)
- 2.2.3.6c Espace archives (10 m²)
- 2.2.3.6d Salle de réunion 10 personnes (37 m²)
- 2.4 FONCTIONS DE FACILITY
- 2.4.3 Locaux techniques
- 2.5 RENTAL ZONE
- 2.5.3 Espace polyvalent (504 m²)

Hôtel du Gouverneur / Ancienne Direction

Rez-de chaussée - VIP

Le rez-de-chaussée de l'Hôtel du Gouverneur comporte deux entrées principales, une entrée carrossable, principalement pour les VIP, une autre piétonne et plus centrale donnant sur trois axes :

- l'axe central qui via l'escalier monumental donnera des vues et des accès à la plinthe sociale et l'îlot verdurisé ;
- l'aile des salons décorés de l'Hôtel du Gouverneur (HG)
- l'aile des salons polyvalents de l'Ancienne Direction (AD).

En effet, nous voulons mettre en place une offre diversifiée en termes de capacité et de technologie, car s'il est facile de répondre au PDE pour les salles situées dans l'AD, cela s'avère plus délicat, au regard du patrimoine, pour les salons de l'HG!

Partie HG

Un couloir

Nous proposerions d'établir une connexion entre l'entrée carrossable et l'entrée centrale. Le miroir monumental laissera dès lors place à une menuiserie permettant de conserver le « reflet » du portail d'entrée. Le miroir pourrait quant à lui trouver une place de choix dans ce couloir de connexion qui sera créé.

Nous aimerions proposer un bar sur la partie arrière qui donnerait sur un espace extérieur végétalisé et accessible en réactivant l'escalier qui menait à l'époque à l'ancien secrétariat.

Des espaces majestueux

Les vestibules d'entrée, les couloirs et les pièces chargées d'histoire que sont : le bureau du Gouverneur, la salle du Conseil d'Administration et celle des Assemblées Générales ; seront restaurés. La plupart de ces espaces comportent encore aujourd'hui leurs finitions, décors et mobilier d'origine.

Les améliorations apportées se feront au niveau de la ventilation en utilisant au maximum les grilles et conduits d'aération (des sondages sont prévus pour vérifier les sections et leur tracé), au niveau électrique et data (mise en place de boîtes de sol alimentées par les niveaux inférieur), une réflexion sur les vitrages, l'étanchéité à l'air des menuiseries extérieures en bois (assurer la thermique et la stabilité par rapport aux UV). En envisageant une restauration approfondie, nous pourrions également mieux intégrer les équipements de protection incendie (au lieu des goulottes collées).

Ces lieux accueilleraient principalement des réunions VIP.

Partie AD

Un couloir

Le couloir central retrouverait ses lanterneaux. Par contre, les pièces arrières, très étroites et fortement remaniée dans les années 1950, laisserait place à des ouvertures généreuses (lumière et vue) sur le cœur vert de la Banque.

Au fond, l'escalier prestigieux resterait le point de fuite de cet élément et permettant d'atteindre les niveaux supérieurs.

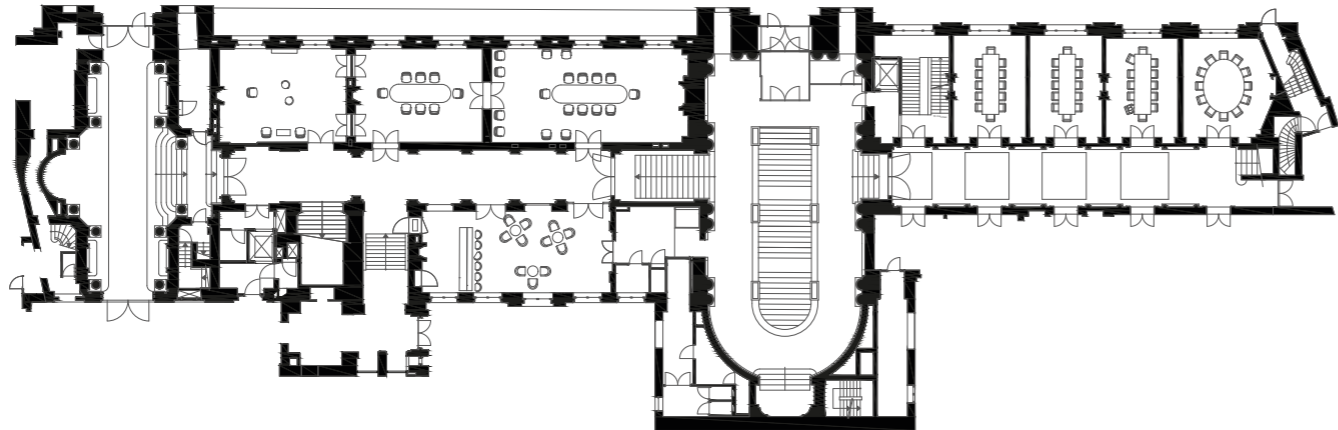
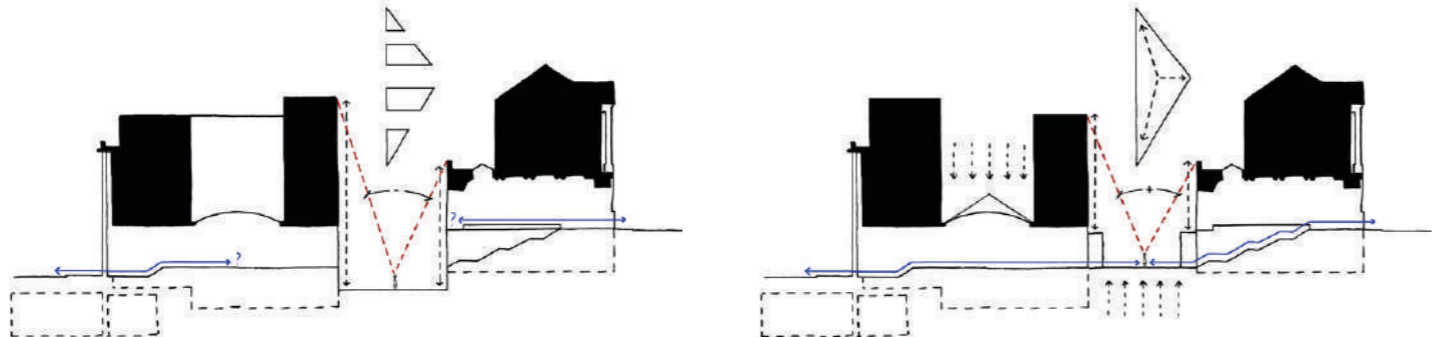
Des salons High Tech

L'enfilade de pièces, avec vue sur Saint Michel & Gudule, pourraient très facilement accueillir des réunions VIP nécessitant un niveau de technicité élevé tout en restant dans des lieux prestigieux en termes de décors et de typologie.

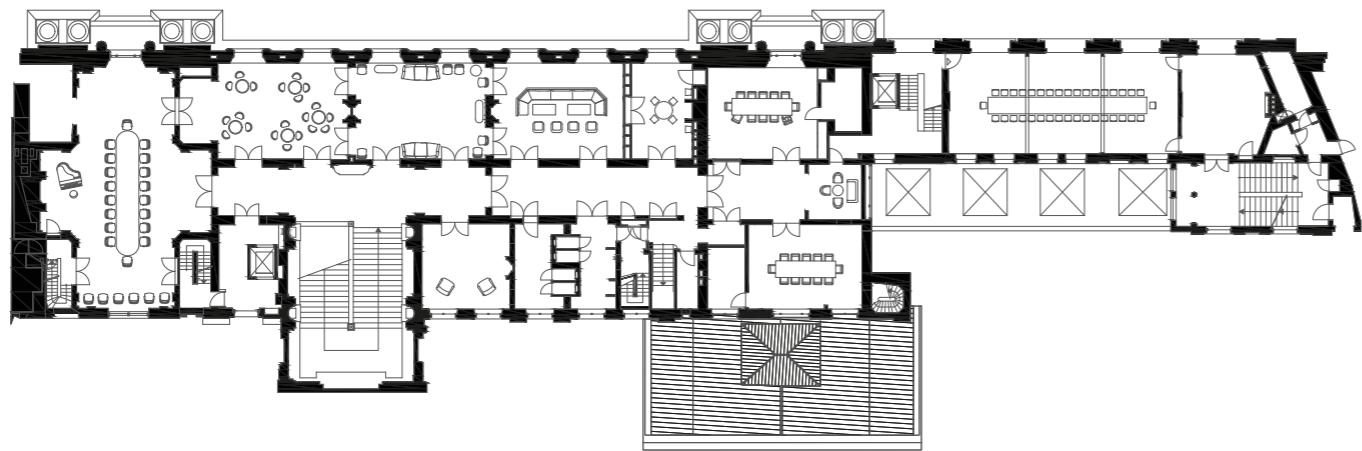
Circulations

Deux ascenseurs

Dans le cadre de mise en valeur et de dégagement des façades sur cour de l'HG et de l'AD, nous aimerions proposer d'intégrer l'ascenseur panoramique au volume même de l'HG. Une seconde cage d'ascenseur et d'escaliers serait alors implantée de manière à résoudre la plupart des problèmes de connexion (différences de niveaux) entre les deux volumes. Il s'agit d'occuper la première travée de l'AD, accessible directement de l'entrée centrale. Les élévateurs pmr de part et d'autres de l'escalier monumental pourraient alors disparaître!

+41.90

+50.50

le premier étage de VIP

Ors et lumière

Lieu des festivités, on y retrouve les salons décorés : la salle des fêtes qui gardera sa fonction principale, le salon Aubusson dont le nom indique la provenance des tapisseries ornant les murs et le mobilier, le salon Rouge, le salon du déjeuner dont les teintes et décors d'origine devrait être reconstitués, le salon du petit-déjeuner et d'autres espaces qui faisaient partie à l'époque des salons privés du Gouverneur et qui viendront renforcer le programme.

Ces lieux peuvent accueillir différents types d'évènement, walking-dinner, repas intimiste, colloques, festivités de tout ordre : musique, expositions, ... Il y aurait lieu de continuer à ouvrir ces salons au monde extérieur, lors des journées du patrimoine, et/ou en prévoyant la possibilité de louer et privatiser les lieux pour des évènements très sélects.

Les nouvelles circulations verticales, l'implantation de la cuisine de finition, au niveau du sous-sol permettront la dépose de la passerelle longeant la grande baie vitrée de la salle des fêtes et ainsi lui offrir une vue !

Par ailleurs, le service pourra être assuré de manière individuelle pour l'ensemble des salons, en cas d'évènements simultanés.

Au premier étage de l'Ancienne Direction nous proposons un espace polyvalent pouvant accueillir des festivités, comme des réunions high-tech VIP où un nombre importants de participants est attendu. En effet, les matériaux et les mobiliers de certains salons décorés ne sont pas adaptés à une utilisation intense ! Par ailleurs, il serait dommage de les conserver dans un lieu de stockage, ces éléments gagnent à être mis en valeur et utilisés de manière adéquate. Pour revenir à cette salle polyvalente, celle-ci bénéficiera d'une double vue, au nord la cathédrale, au sud le nouvel écran de verdure qui sera visible par les baies existantes agrandies (dans le cadre de la modification de la toiture couvrant le hall du rez-de-chaussée).

les autres étages

2ème étage - Représentation du personnel

Cette description ne concerne que l'aile de l'ancienne Direction, il s'agit d'un niveau intermédiaire qui accueillera les bureaux individuels du service de représentation du personnel.

3ème étage et 4ème étage - SIPP (HG) + Représentation du personnel (AD)

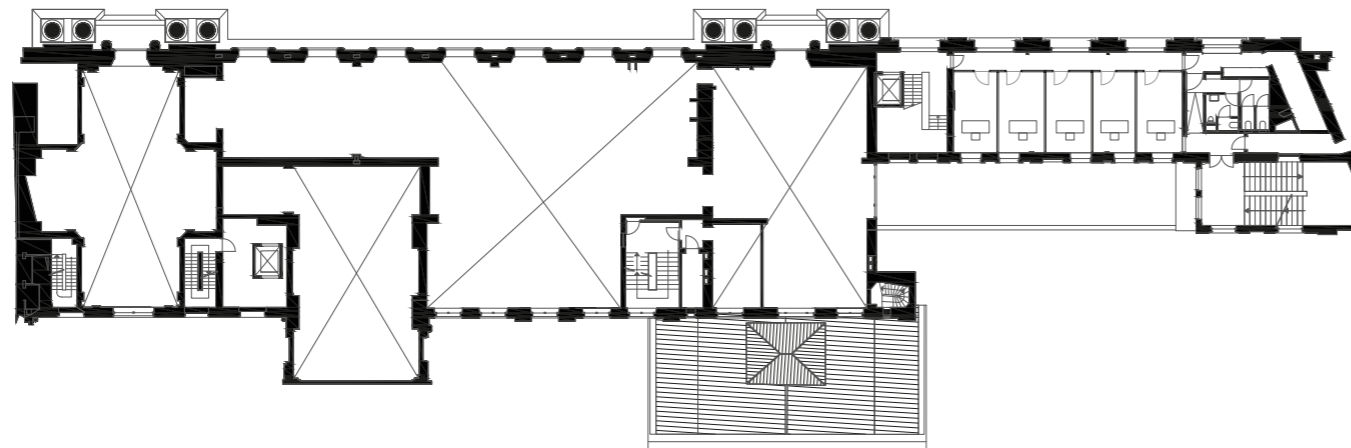
Dans l'HG, à partir du 3ème niveau, une rénovation récente a été réalisée par la BNB et pourra tout à fait être utilisée comme telle. L'idée étant d'accueillir le service SIPP : bureaux, dispensaire, salle de repos, salle de réunion...

Dans l'AD, nous retrouvons deux niveaux affectés au service de représentation du personnel.

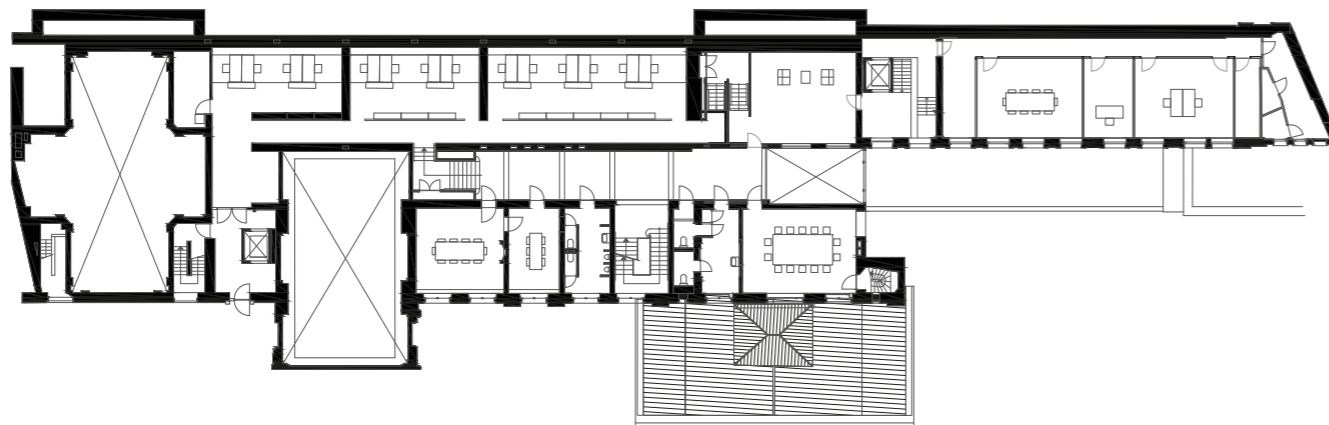
Les sous-sols :

Ceux-ci seront affectés à des espaces de stockage, des locaux techniques et seront reliés à la colonnade venant relier les bâtiments entre eux. Néanmoins, quelques espaces importants du programme y trouvent place :

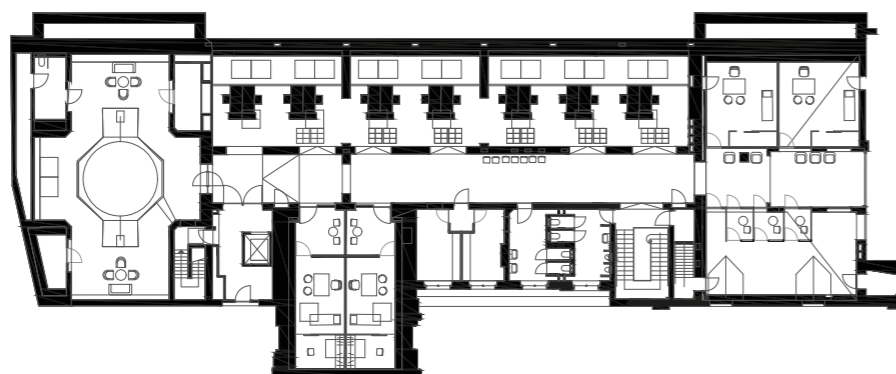
- la cuisine de finition (à mi-chemin entre la cuisine principale et les étages à desservir).
- un lobby à proximité directe de l'entrée centrale entre l'HG et l'AD.

+54.50

+58.50

+61.40

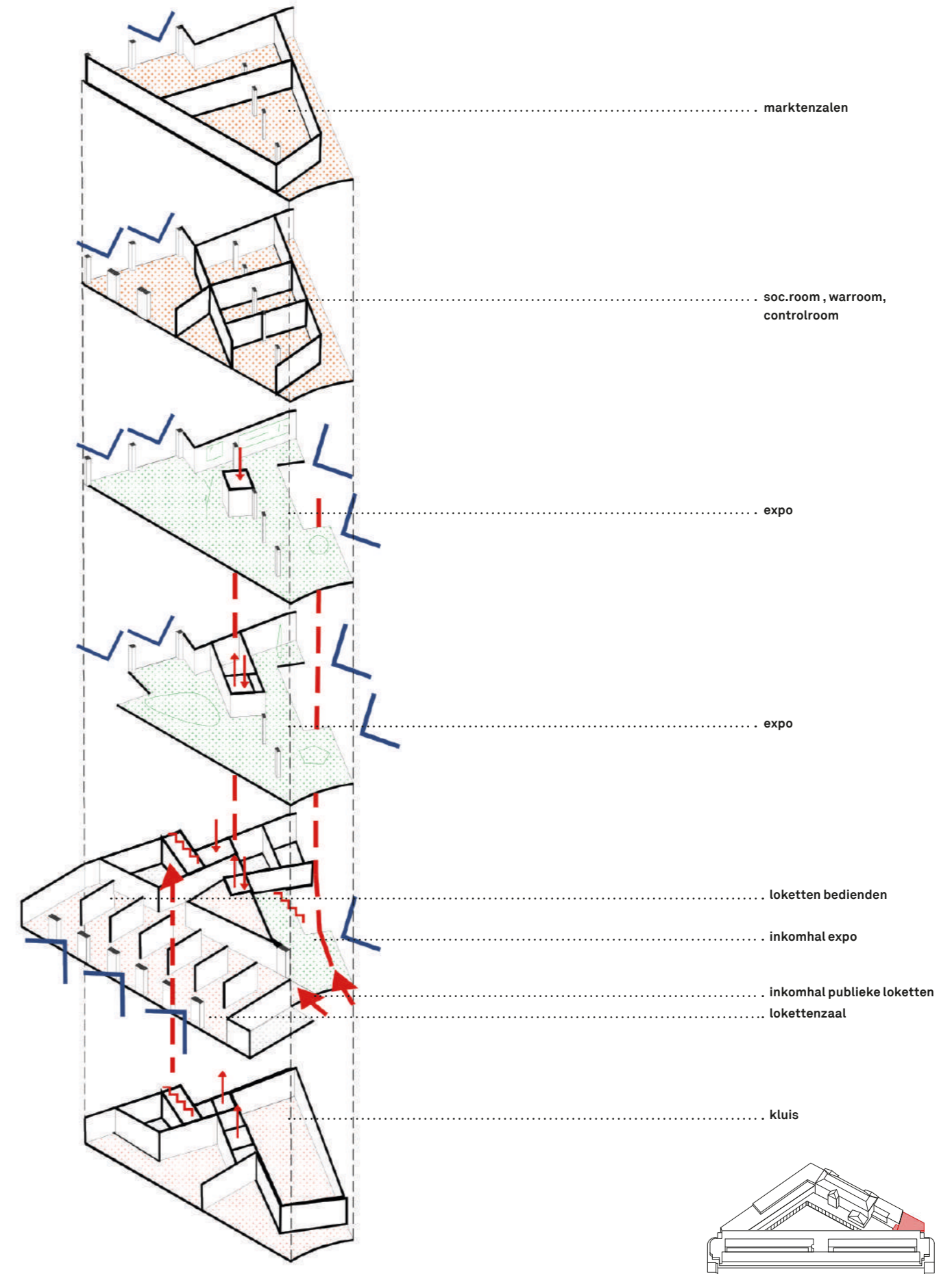
een publiek scharnier

Wij zien in het programma van eisen twee grote functies die een publiek karakter hebben: de exporuimte enerzijds en de nieuwe lokettenzaal anderzijds. Het lijkt ons aangewezen om deze functies op een intelligente wijze te koppelen met het openbaar domein. Er is tijdens het ontwerpproces lang overwogen om deze programma-onderdelen onder te brengen in de sociale plint van het Van Goethem gebouw. Maar er zijn twee gegronde redenen waarom we dit uiteindelijk niet hebben gedaan. In de Van Goethem zouden deze publieke functies verdwijnen in de grotere structuur van de sociale plint enerzijds en het leek ons aangewezen om de publieke en personeelsstromen niet te mengen anderzijds. De publieke loketten en de expo apart laten functioneren lijkt ons naar werking een meerwaarde. Het zijn specifieke functies met mogelijks een eigen ritme, openingsuren en toegankelijkheid.

Dit onderzoek deed ons ook reflecteren over de positie van de Nationale bank in het stedelijke weefsel. Het lijkt ons vanzelfsprekend dat de algemene ingang voor het personeel gesitueerd is aan de Berlaimontlaan, maar voor een meer publieke toegang lijkt dit niet de beste optie. Wij zien de publieke wisselwerking van de Nationale Bank immers eerder gepositioneerd aan de Wilde Woudstraat met haar open, groen, pittoresk en meer publiek karakter. Naast de inkom van de meetingcenter op de hoek met de Bankstraat en de inkom van het Hotel die centraal wordt gepositioneerd, voorzien wij daarom de toegang voor de expo en de publieke loketten geclusterd tegenover het parkje dat gedeeld wordt met de kathedraal. Hier vinden we immers een gebouw dat door haar specifieke layout apart kan functioneren van de rest, maar door haar voorkomen nog steeds deel uitmaakt van het bouwblok. Een publieke scharnier tussen Van Goethem en Oude Directie, gekoppeld aan de publieke ruimte.

Er zijn nog andere voordelen waarom dit gebouwdeel zich perfect leent voor de integratie van publieke functies. Eerst en vooral om de footprint van het volume overeenkomt met de schaal van het gevraagde programma: compacte, omsloten, beschermde niveaus die deze functies perfect kunnen dragen. Anderzijds sluit het gebouw ook aan op een huidige logistieke ingang die op een intelligente manier gerecupereerd kan worden voor het waardentransport. Tenslotte kunnen wij door een aantal beperkte ingrepen dit gedeeltelijk niet beschermd gebouw toch een zinvolle herbestemming geven als een soort sluitstuk van het project. De hoeksteen die nodig is om het bouwblok te vervolledigen.

In de kelderverdieping (dat eigenlijk het gelijkvloers van de Van Goethem is) vinden we de kluis en de meer afgeschermd onderdelen van de publieke loketten. Op dit niveau krijgt het personeel ook toegang vanuit de sociale plint. Op het gelijkvloers zit dan de publieke ingang die enerzijds toegang verleent naar de publieke loketten op hetzelfde niveau en anderzijds naar de bovenliggend expo. De twee toegangen kunnen door een sas apart functioneren. Boven het gelijkvloers situeert zich dan de exporuimte over twee verdiepingen. Op de twee hoogste gelegen verdiepingen liggen dan de meer kritische functies aansluitend met de kantoren. Het lijkt ongewoon om een aantal meer kritische functies boven de publieke functies te voorzien, maar dit is een weloverwogen keuze die samen met de veiligheidsexpert is gemaakt. Deze niveaus zijn immers enkel toegankelijk vanuit de Van Goethem en in deze ingesloten hoek zijn de circulatiestromen enerzijds en de inrijt anderzijds heel goed controleerbaar. De vijfde verdieping van dit volume, dat geen zicht heeft naar buiten, wordt weggenomen om net zoals op andere plaatsen licht en lucht in de binnentuin te brengen. Het publieke scharnier is op maat van het programma en assimileert zich met het bouwblok.

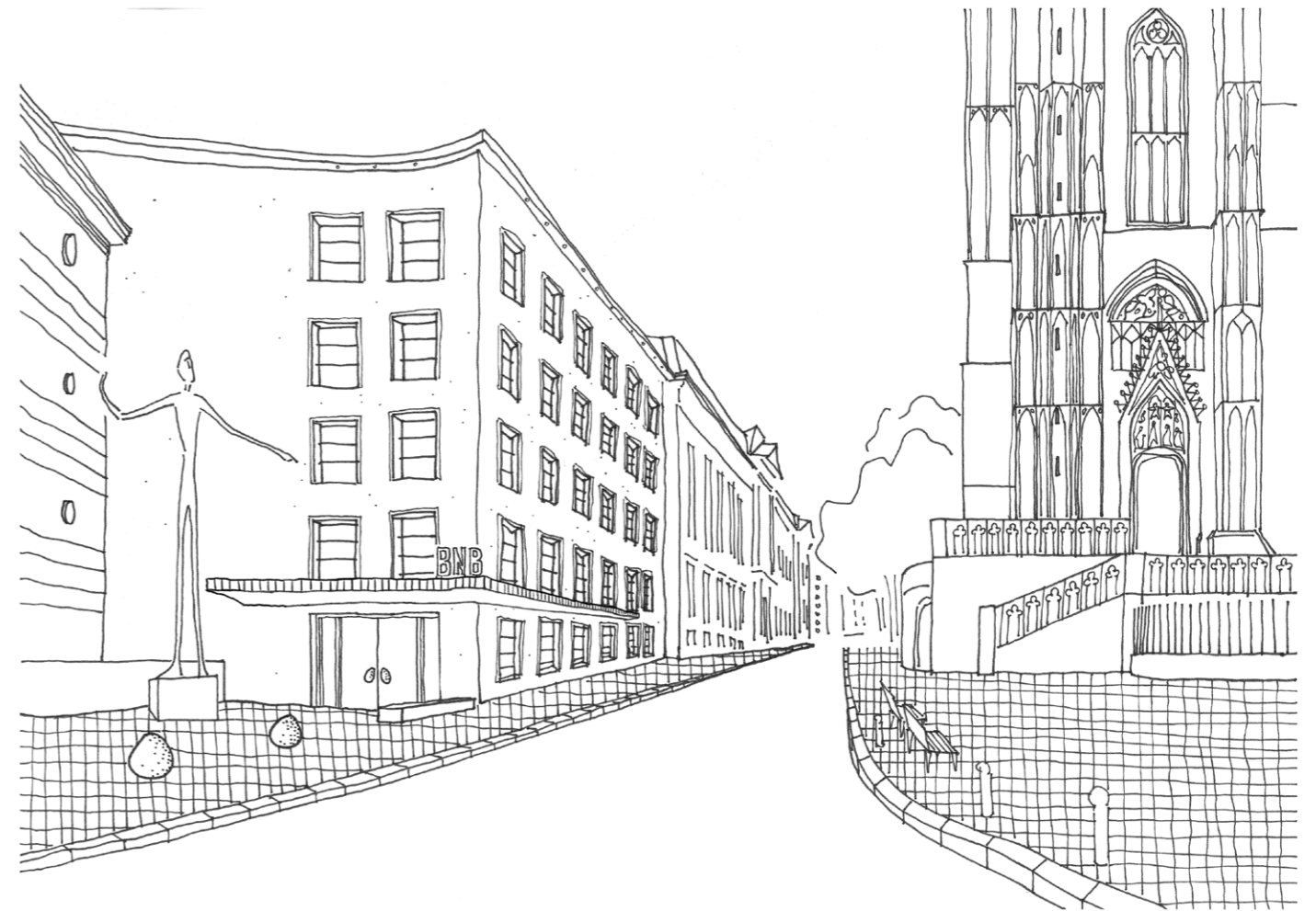
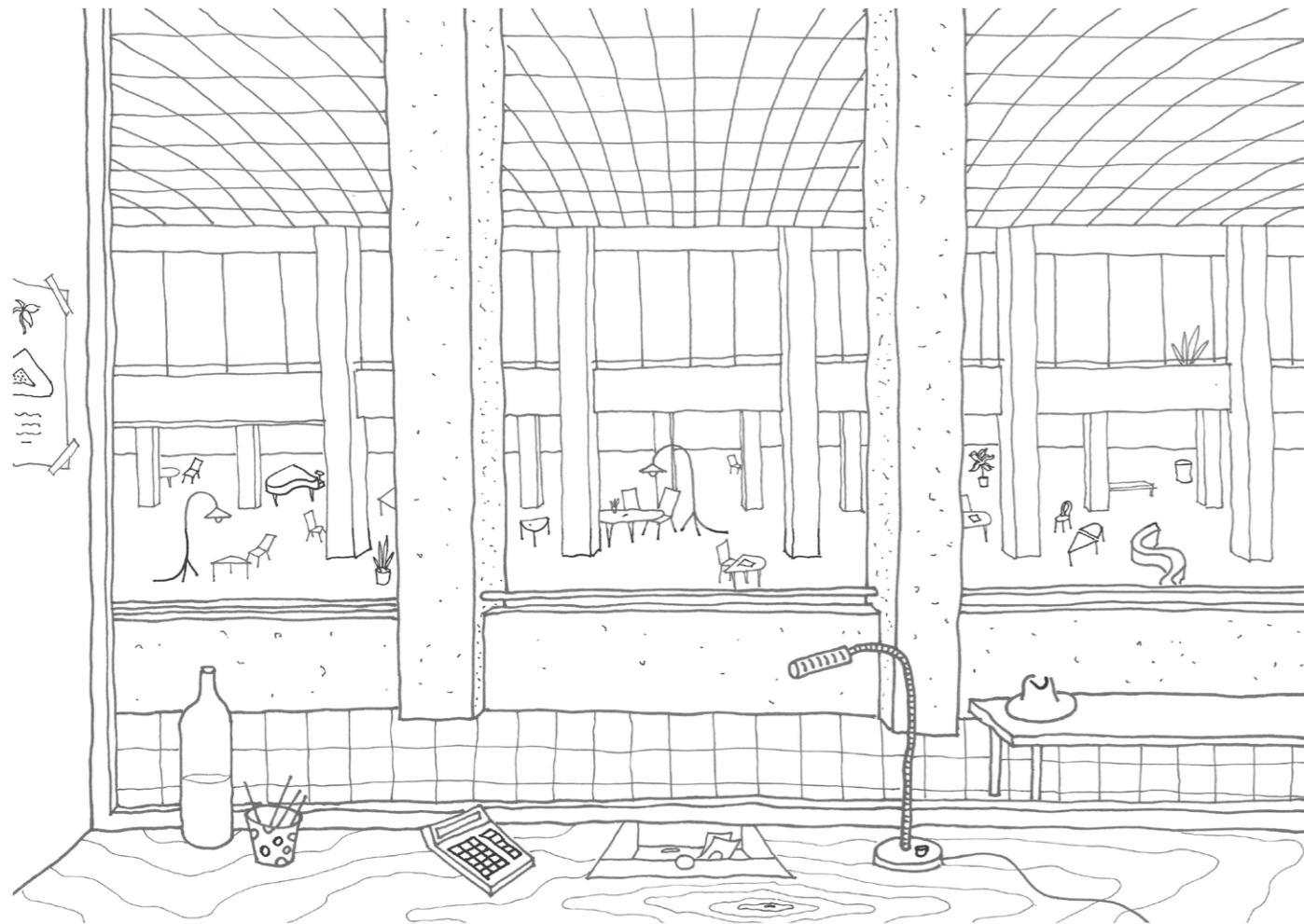
nieuw kijkt naar oud

De voornaamste drijfveer om een publieke scharnier op de hoek van de Berlaimontlaan en de Wilde Woudstraat te realiseren, hebben we nog niet weggegeven. Wij zien in dit kleine driehoekige knooppunt een bijzondere interactie tussen elementen ontstaan. Niet alleen schurkt deze scharnier aan bij de Van Goethem, maar allieert het ook met de gevels van de Oude Directie en verderop het Hotel. Het gebouw heeft aan de ene zijde een uniek zicht op de kathedraal en kan met een kleine interventie aan de andere zijde zelfs uitkijken op de binnentuin van het bouwblok. Het is een spil die alle tijdsbestekken met elkaar verbindt en net daar zien wij potentieel om historische verbanden te leggen.

Zo positioneren wij de publieke lokettenzaal op een dergelijke manier dat deze uitloopt in de mezzanine van de sociale plint. Op die manier kijkt de kleine nieuwe lokettenzaal recht in de oude lokettenzaal van de Van Goethem. Die verwijzing lijkt ons niet alleen historisch waardevol, maar heeft de bezoekers en het personeel van de publieke loketten natuurlijk ook een grandioos zicht dat ze niet verwachten. Nieuw kijkt hier naar oud of is het omgekeerd?

Wanneer bezoekers dan de exporuimte betreden krijgen ze zicht op één van de meest imposante publieke ruimtes van Brussel, de kathedraal en haar voorplein. Een ruimte die na het masterplan voor de Noord-Zuidverbinding niet alleen een historische plek, maar ook een publieke katalysator zal worden. Aan de andere zijde vangen de bezoekers van de expo een glimp of van de binnentuin waar ze de weelderige bomen tussen de gebouwen zien ontspruiten. De kunstwerken van de bank krijgen zo een ruimte die niet alleen connectie legt met de stad (wat we van een kwalitatieve exporuimte mogen verwachten), maar ook de associatie legt met de Bank, wiens collectie wordt getoond.

De publieke scharnier is zo meer dan het kleine bijgebouw dat we in een eerste lezing zien. Het is een kijk- en ontdekkingsmachine die een bijzondere inkijk heeft in de Nationale bank, de omgeving en de geschiedenis die haar omringd. Een venster op Bank en Stad. Hier in deze publieke scharnier vinden de loketten en expo zo een meer uitverkoren plek dan wanneer ze ergens zouden weggestoken worden in de sociale plint.

uitgekiende distributie

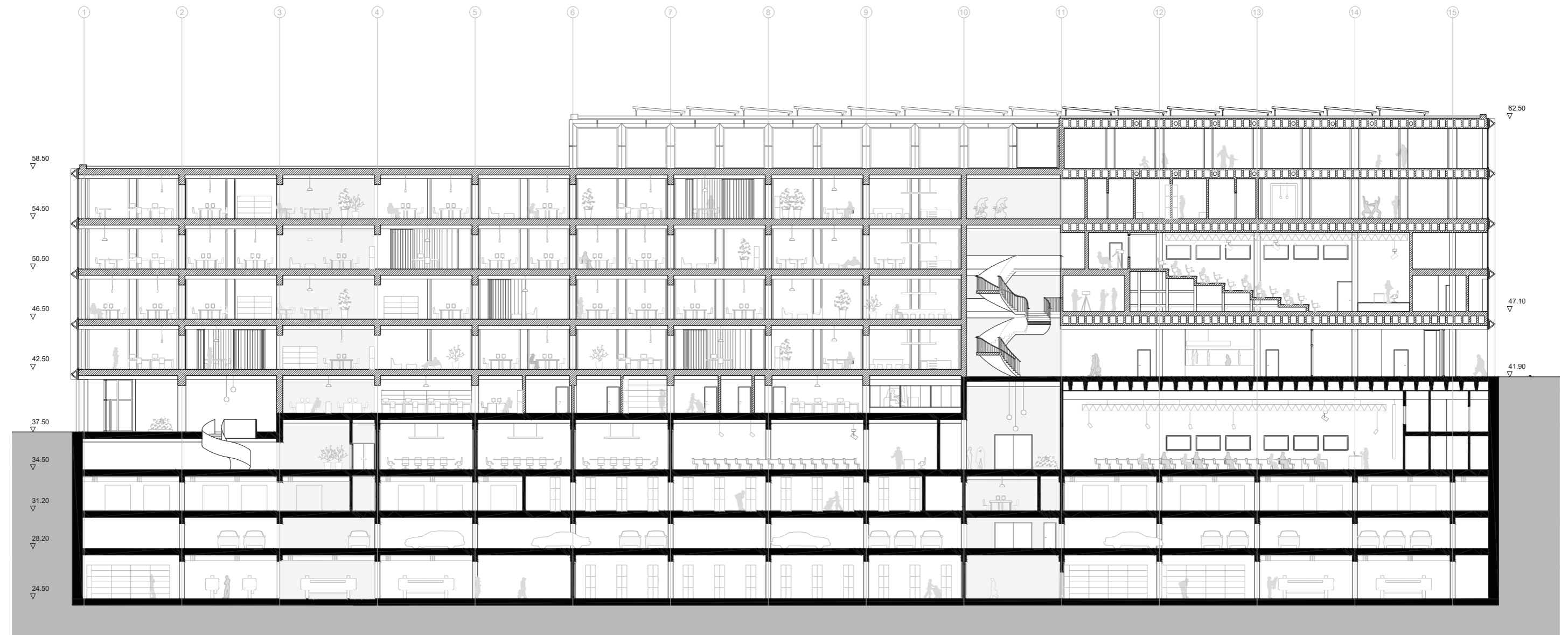
De logistieke ruggengraat wordt verbonden met de laad-en loszone door middel van een kern met één personenlift en twee grote goederenliften. Eén goederenlift die is voorzien voor de schone stromen en één voor de vuile stromen (zoals het afval). Indien één van deze liften defect zou zijn, dan kan de andere als tijdelijke back-up dienen. Het afvalverzamelpunt wordt voldoende centraal voorzien, maar toch eerder afgezonderd om niet te conflicteren met de schone logistieke stromen. De basisgedachte van een uitgekiende distributie is het vermijden van een bottleneck. Door brede gangen en voldoende toegangen tot magazijnen, technische ruimtes en andere logistieke functies willen we de interne processen zo vlot mogelijk laten verlopen. De distributie naar de bovenliggende verdiepingen gebeurt door middel van voldoende grote liften. Bvb. in de Van Goethem worden maar liefst vier brandweerliften voorzien die ook gebruikt kunnen worden voor goederenstromen.

geraffineerde machine

Alle technische ruimtes ondergronds voorzien is niet enkel gestuurd door een architecturale keuze maar ook en vooral door een functionele keuze. Zo kunnen we de positie van de ruimtes heel secuur en effectief bepalen terwijl dat op een dakniveau niet steeds mogelijk is. Er zijn tien ruimtes met grote ventilatiegroepen (1x meetingcenter, 1x rental, 1x voor Hotel, Oude Directie en scharnier en 6x voor alle verdiepingen van de Van Goethem) Elk van deze ruimtes sluit rechtstreeks aan op kern waarlangs de verse lucht toekomt en pulsie en extractie verlopen. Op die manier ontstaat een uiterst efficiënt schema waarin de kanaallengtes tot een minimum worden beperkt. Alle primaire kernen zijn goed toegankelijk voor onderhoud. Ook de andere grote technische ruimtes (zoals noodstroom, stookplaats en datacenters) zitten mee op niveau -1 samen met de ventilatiegroepen. De datacenters worden voorzien in twee aparte ruimtes, elk aan één kant van de site. De enige grote technische ruimte die wel op het dak is voorzien betreft de lucht-water warmtepompen, maar dat spreekt voor zich. Los van deze situeert alles zich op één technische vloer die het gebouw van onderuit van energie, lucht en data voorziet. Eenduidig en uiterst efficiënt, als een geraffineerde machine zonder al te veel franjes.

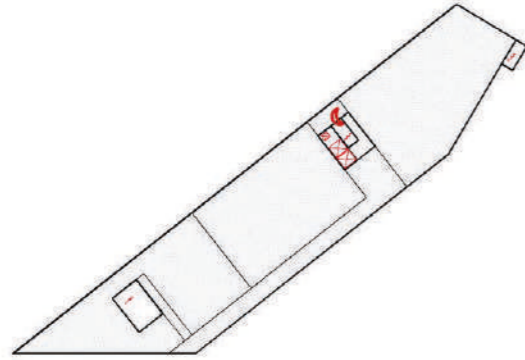
rationale opslagruimten

Eén van de weinige programmaonderdelen dat ons inziens niet uitgebreid gedocumenteerd is in het programma van eisen is het centraal magazijn. Er worden een aantal m2 ruimtes opgenomen en dat hebben wij vertaald in de totale oppervlakte van 3.600m2 die gevraagd werd in de oppervlaktetabel. Maar ons inziens is meer informatie nodig om dit op een correcte manier te integreren. Voor de dimensionering van magazijnen gaan wij normaal uit van verschillende factoren, bvb. de interne processen, de efficiëntie, de automatisering, opslagmogelijkheden, type goederenstromen, de stocklevels, de doorlooptijd, de systemen, toekomstige ontwikkelingen en ondersteunende technologie. Aan het begin van de volgende fase verzamelen wij graag alle noodzakelijke informatie om deze opslagruimten verder uit te werken en waar mogelijk te optimaliseren. Ons inziens is hier een reductie van het aantal m2 haalbaar, maar dat hangt natuurlijk af van de verder detaillering. Voorlopig hebben we voldoende en heel rationele opslagruimten voorzien die goed toegankelijk zijn. Zo starten we met een goede basis. Dezelfde vaststelling geldt voor het centraal archief. Hiervoor hebben we een predimensionering laten doen voor de gevraagde 4.500 lopende meter legplank en gemengde opslag. Uit de predimensionering blijkt dat met compacte opslag (van vijf vakken en rekken van 40cm diep) een oppervlakte van 600m2 voldoende zou moeten zijn voor dit aantal lopende meters. Maar dit is natuurlijk sterk afhankelijk van de gevraagde grootte (welke elementen worden gearchiveerd) en de intensiteit waarmee dit geraadpleegd zal worden. Net daarom hebben wij voorlopig ruim het volledige gevraagde aantal m2 voorzien, maar waarschijnlijk is ook hier optimalisatie mogelijk.

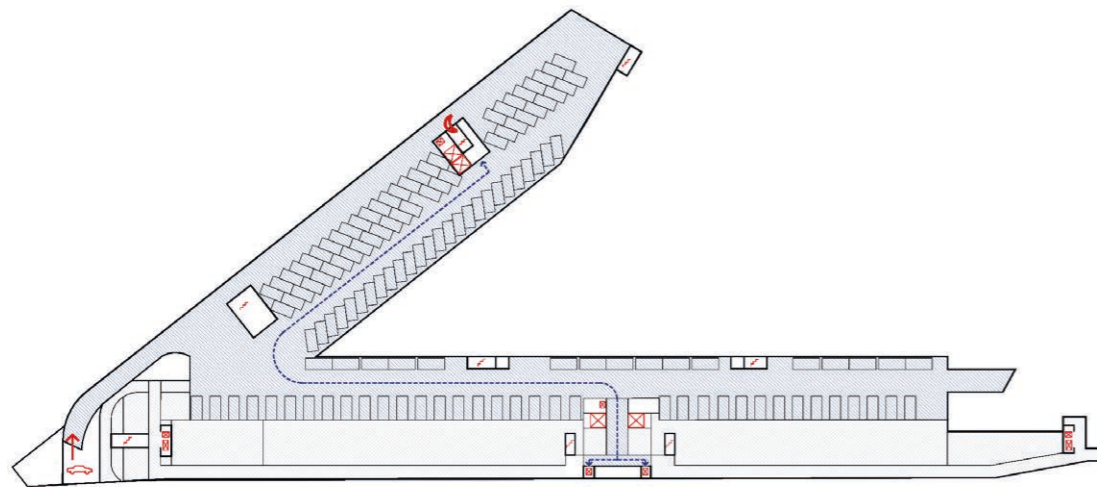

zonering

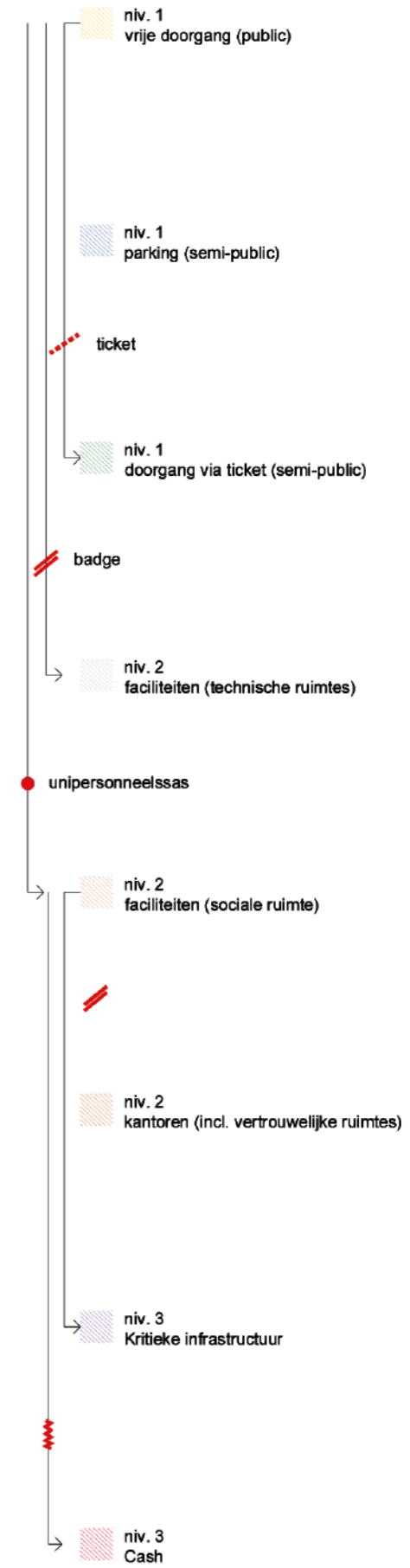
+25.20
-3

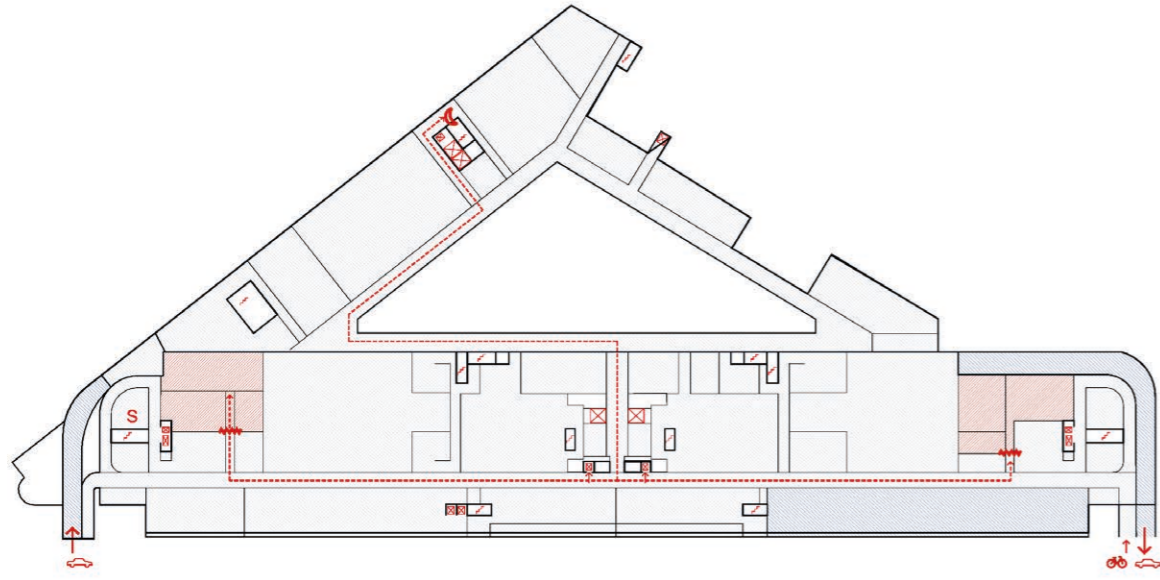
+28.20
-2

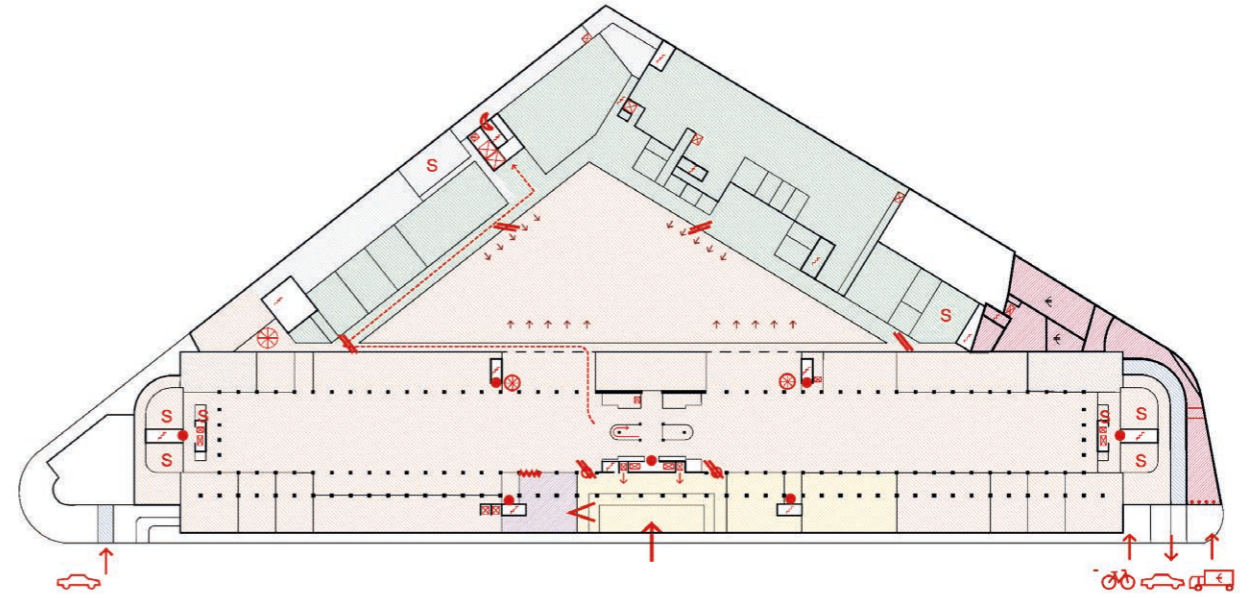
- route kantoren naar nachtuigang via parking
- route nachtuigang naar datacenters (beveiligd)
- doorgang via badge
- unipersoneelssas
- < visuele controle
- ⊗ doorsteektrap
- - - mogelijkheid tot opsplitsing
- ⋯ doorgang publiek / semipubliek / VIP gecontroleerd (via ticket)
- ☾ nachtuigang
- ▨ rental
- niv. 1 vrije doorgang (public)
- niv. 1 parking (semi-public)
- niv. 1 doorgang via ticket (semi-public)
- niv. 2 Facilites (technische ruimtes)
- niv. 2 Facilites (sociale ruimte)
- niv. 2 offices (incl. confidential rooms)
- niv. 3 Critical infrastructure
- niv. 3 Cash

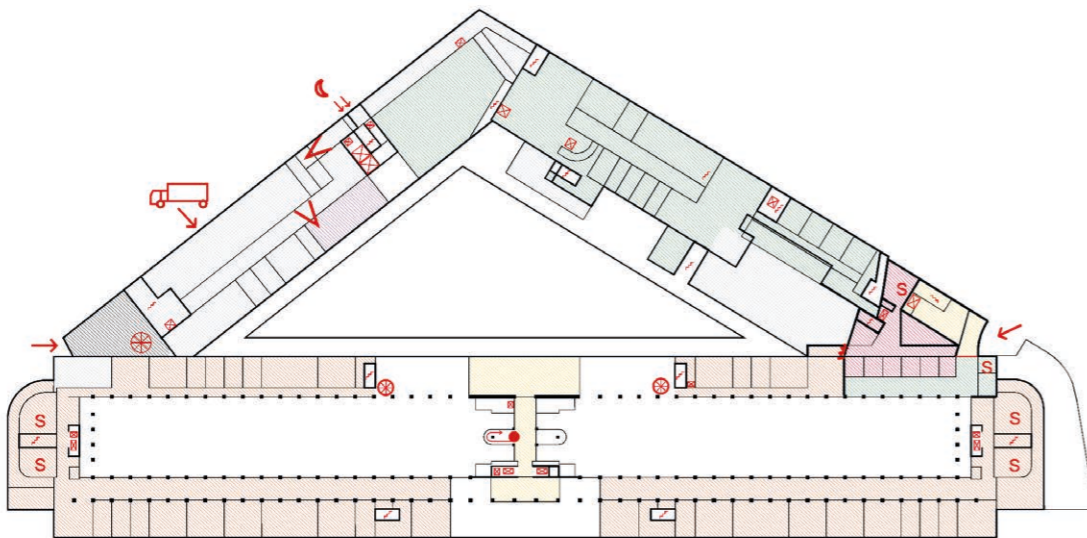
+31.20
-1

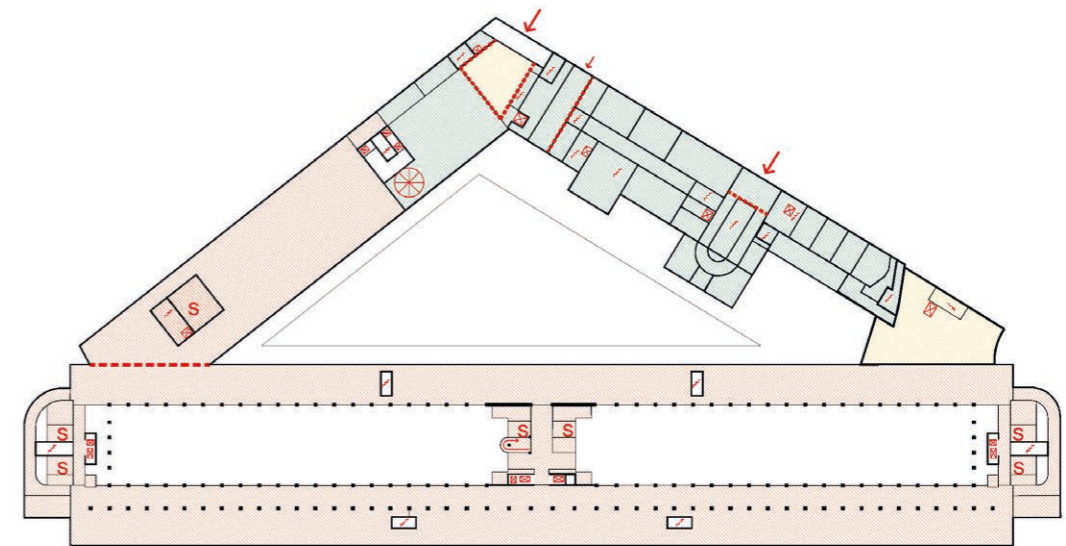
+34.50
0

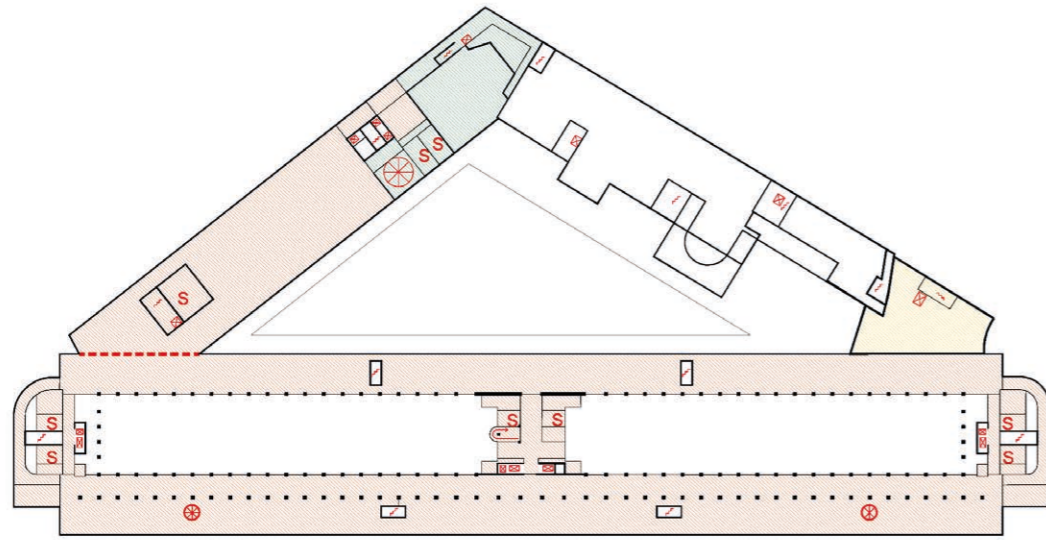
+38.50
01

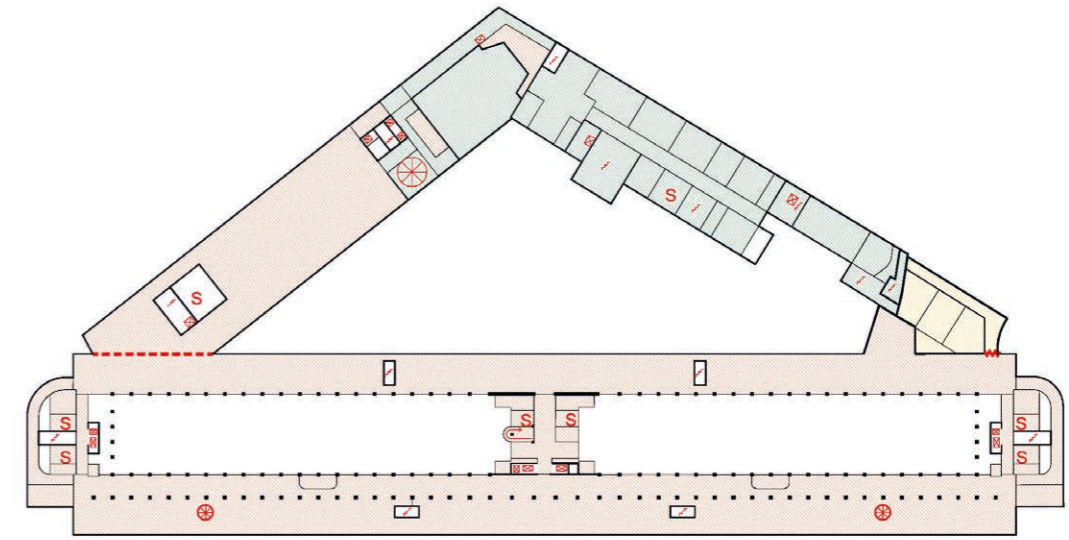
+41.90
+1

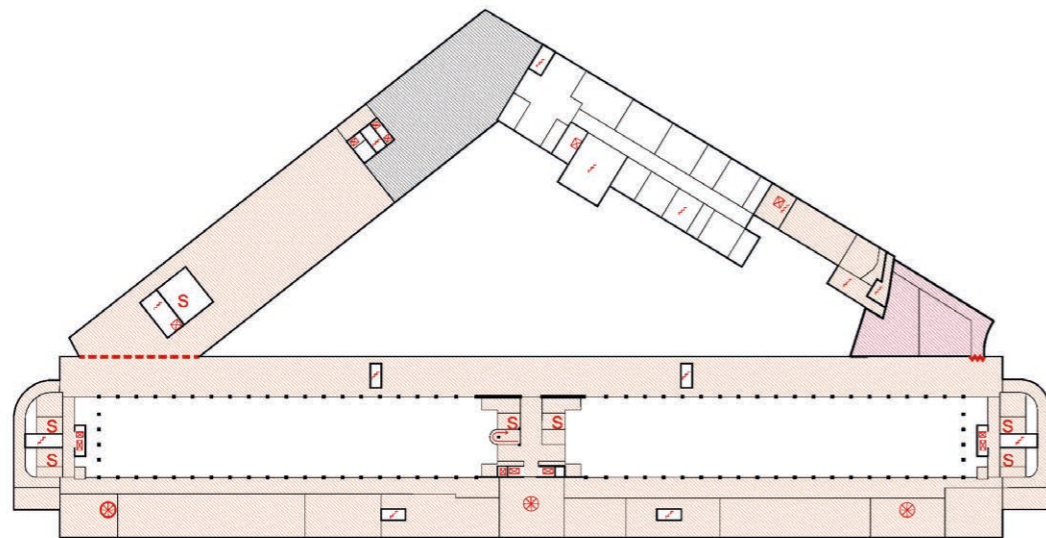
+46.50
+2

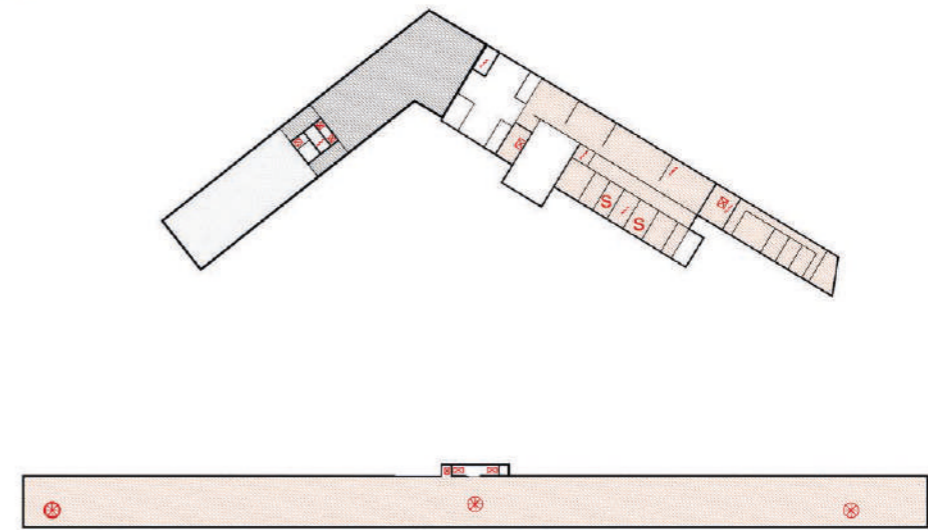
+50.50
+3

+54.50
+4

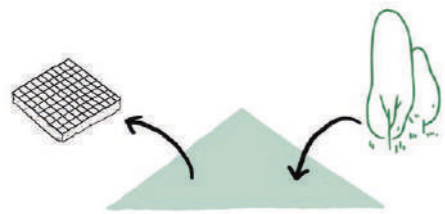

+58.50
+5

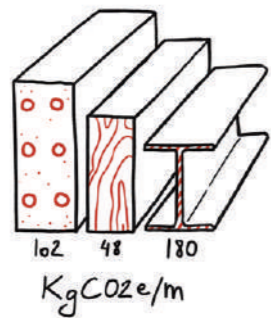

**focus op circulair en
duurzaam bouwen**

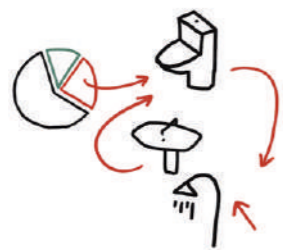
**het beperken van materiaal
en energieverbruik**

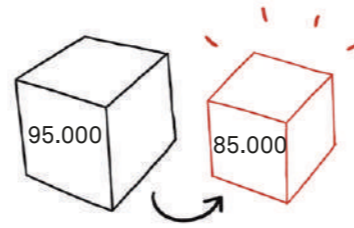
inzetten op volle grond
ontharden van de ondergrond om de realisatie van groen op volle grond mogelijk te maken

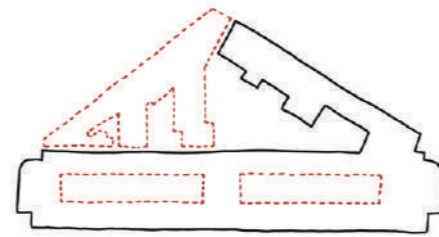
weloverwogen bouwmethodiek
na een grondige studie naar materiaalverbruik flexibiliteit en vernieuwbaarheid

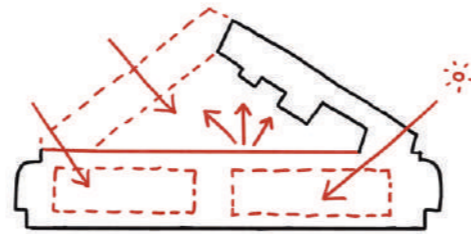
doordachte (grijs)watercyclus
alle (grijs) water terug in de verbruikscyclus brengen of laten infiltreren wanneer mogelijk

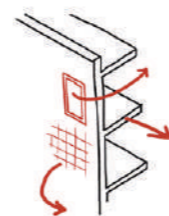
minder, maar beter bouwen
door een kritische blik op het programma en een zoektocht naar overlappende functies

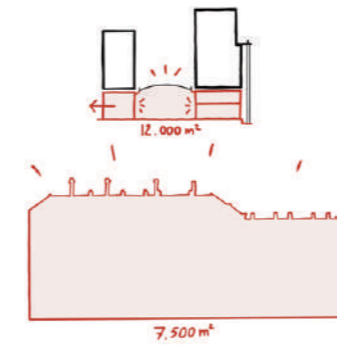
wegnemen van storende elementen
gebouwdelen die weinig compact of kwalitatief zijn (optoppingen, aanbouwen en koepel)

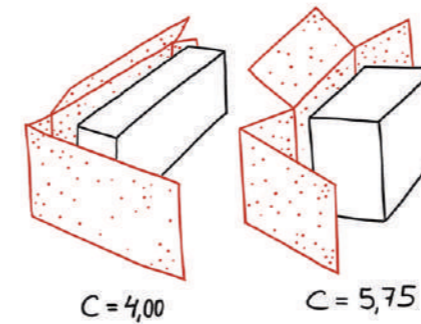
zonne- en warmtewinsten benutten
energieverbruik laag houden door een open ruimte, grote raamopeningen en reflecterende gevels

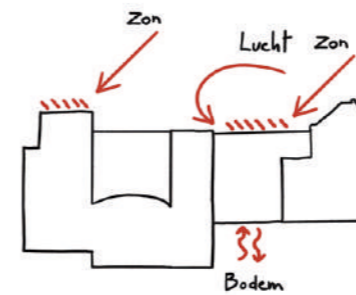
grondige recuperatie van gebouwen
alle te recupereren elementen worden opnieuw gebruikt in de nieuwbouwvolumes

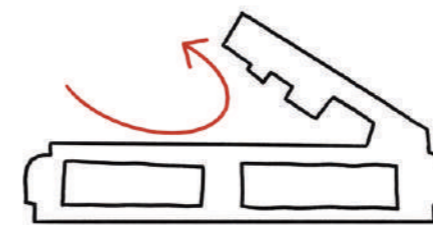
bestaande ruimte optimaal gebruiken
volledige programmatie van voorheen onderbenutte gebouw(delen) zoals loketenzaal en hotel

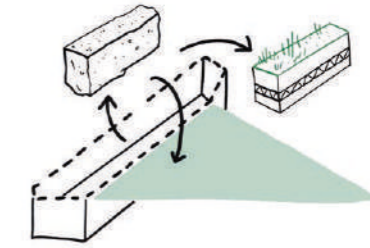
compacter bouwen
om gevelmateriaal, onderhoudskosten en energieverbruik te beperken

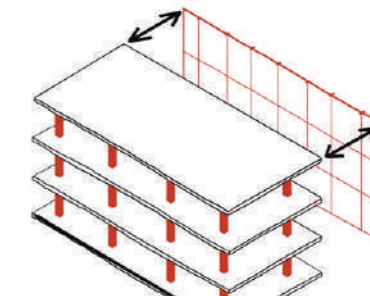
inzetten op hernieuwbare energie
alle mogelijke vormen van hernieuwbare energie (bodem, lucht, zon) aanboren

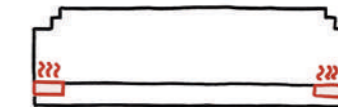
intelligente werf
door een open werf in verschillende fases wordt de verkeersbelasting en energieverbruik beperkt

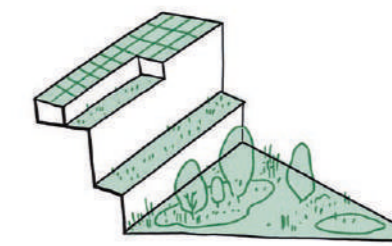
gesloten grondbalans
door hergebruik voor ophoging binnenkoer, aanleg groendak op colonnade en bruindak op hogere daken

meest flexibele gebouw
flexibele kolommenstructuur met demonteerbare gevel volgens principe bouwhierarchie

site gebruiken als energiebron
restwarmte van de datacentra wordt gerecupereerd voor kantoren

eiland van verkoeling
de integratie van een binnentuin en groendaken beperkt de vraag naar koeling die hoog is voor kantoren

une structure minutieusement étudiée

L'ensemble des interventions structurelles présentées ci-dessous ont été évaluées tout au long du processus de conception dans un dialogue transdisciplinaire. Dans le cadre des entités transformées, la méthodologie suivie est différente que celle adoptée pour les nouvelles constructions : dans le premier cas, la collecte et l'analyse de toutes les informations disponibles sur le bâtiment - plans de coffrage, ferrailage, sondages et tests sur les matériaux, etc. - est un prérequis essentiel pour appréhender son fonctionnement statique, identifier des éventuelles pathologies, et définir les interventions adéquates afin de s'inscrire dans la logique structurelle existante sans la perturber; dans le second cas, la maîtrise est totale puisque nous partons d'une page blanche -propriété des matériaux mis en œuvre, hypothèses de charges, fonctionnement statique et détails d'assemblages.

Ney & Partners est une équipe d'ingénieurs et d'architectes travaillant à la conception d'infrastructures et de structures. En tant qu'ingénieurs conseils en stabilité, nous avons un impact majeur sur la durabilité d'un projet, ce qui nous a conduit à développer un « sustainability plan » afin d'intégrer la durabilité comme contrainte inhérente au processus de design.

Outre les outils conventionnels d'évaluation des performances environnementales (EPA) tels que l'analyse du cycle de vie (LCA) pour réduire notre empreinte carbone, nous ciblons également deux objectifs de conception distincts :

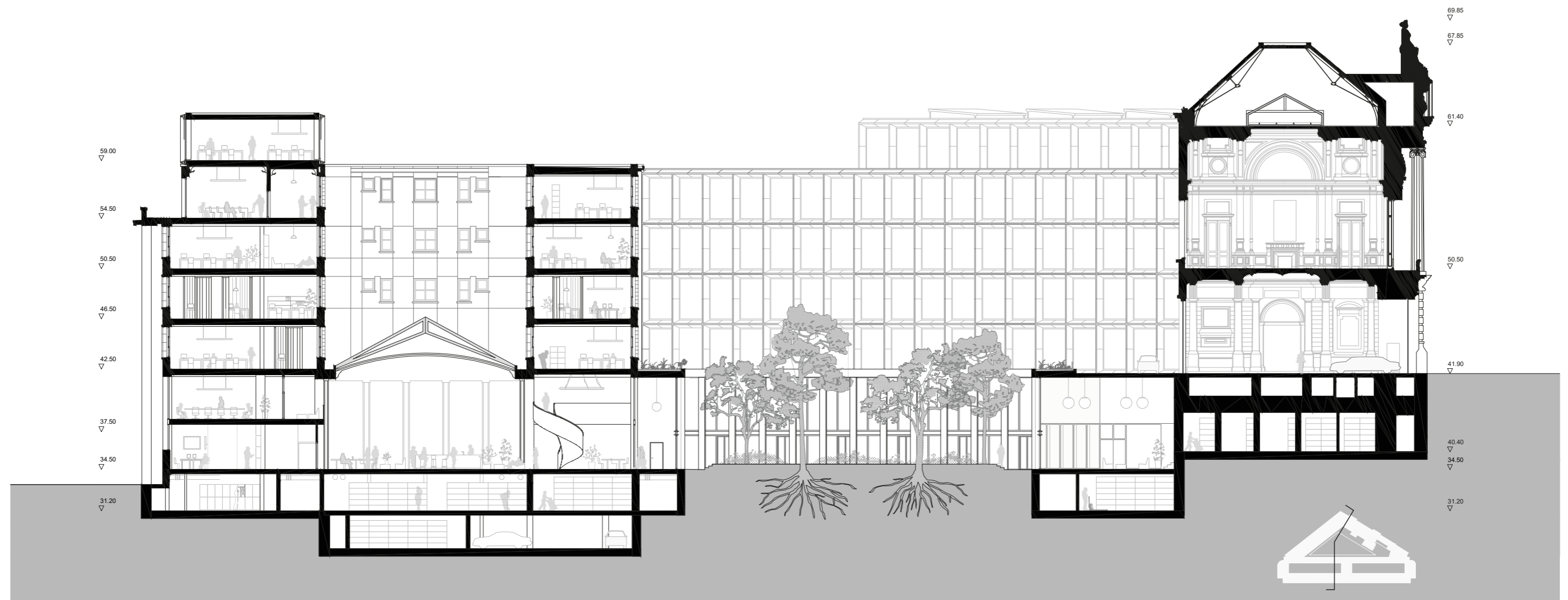
Le premier objectif de conception consiste à minimiser l'impact d'une structure par le biais de la matérialité (quantité). Il s'agit de réduire la masse, les déchets et le carbone incorporé au minimum. Trois stratégies principales sont suivies : le choix des matériaux -> application correcte, matériaux renouvelables, réduction de la maintenance ; la conception optimisée par rapport à la réutilisation -> ne construire que ce qui est nécessaire, réduire les surfaces et les matériaux ; la conception pour le désassemblage -> si cela est compatible avec ce qui précède, rendre la structure démontable ou recyclable.

Le deuxième des objectifs de conception visés par Ney & Partners est le suivant : maximiser le cycle de vie d'une structure par la flexibilité et la robustesse (qualité). Maximiser le cycle de vie d'une structure par la flexibilité et la robustesse (qualité) implique la capacité d'adaptation. Trois stratégies sont suivies : la robustesse de la structure -> atteindre la plus grande robustesse avec un minimum de quantités ; le design intemporel -> détails, réduction de l'entretien

au minimum, polyvalence, allonger la durée de vie d'un bâtiment grâce à un design distinctif apprécié par les utilisateurs, prévoir une durée de vie de 2ème usage, favoriser le plan libre et la section libre, quantifier les charges additionnelles pour permettre de nouveaux usages ; la séparation des couches -> rendre possible la séparation des matériaux les uns des autres sur la base de la durée de vie prévue (structure principale versus façade et murs non porteurs) par le biais de connexions sèches.

Nous avons développé en interne un outil pour nous guider dans le processus de conception. Il se compose de deux méthodes de notation : la première est un score LCA selon les normes européennes, la seconde est une trade-off matrix illustrant le point de vue de Ney & Partners sur la durabilité, y compris la flexibilité, la robustesse et la maintenance.

Nous avons à ce stade opéré certains choix qui nous semblent judicieux eu égard aux principes et objectifs décrit ci-dessus. Cependant, le dialogue avec la maîtrise d'ouvrage dans les phases ultérieures s'avère essentiel pour fixer la stratégie d'intervention.

nouvelle aile rue de la banque

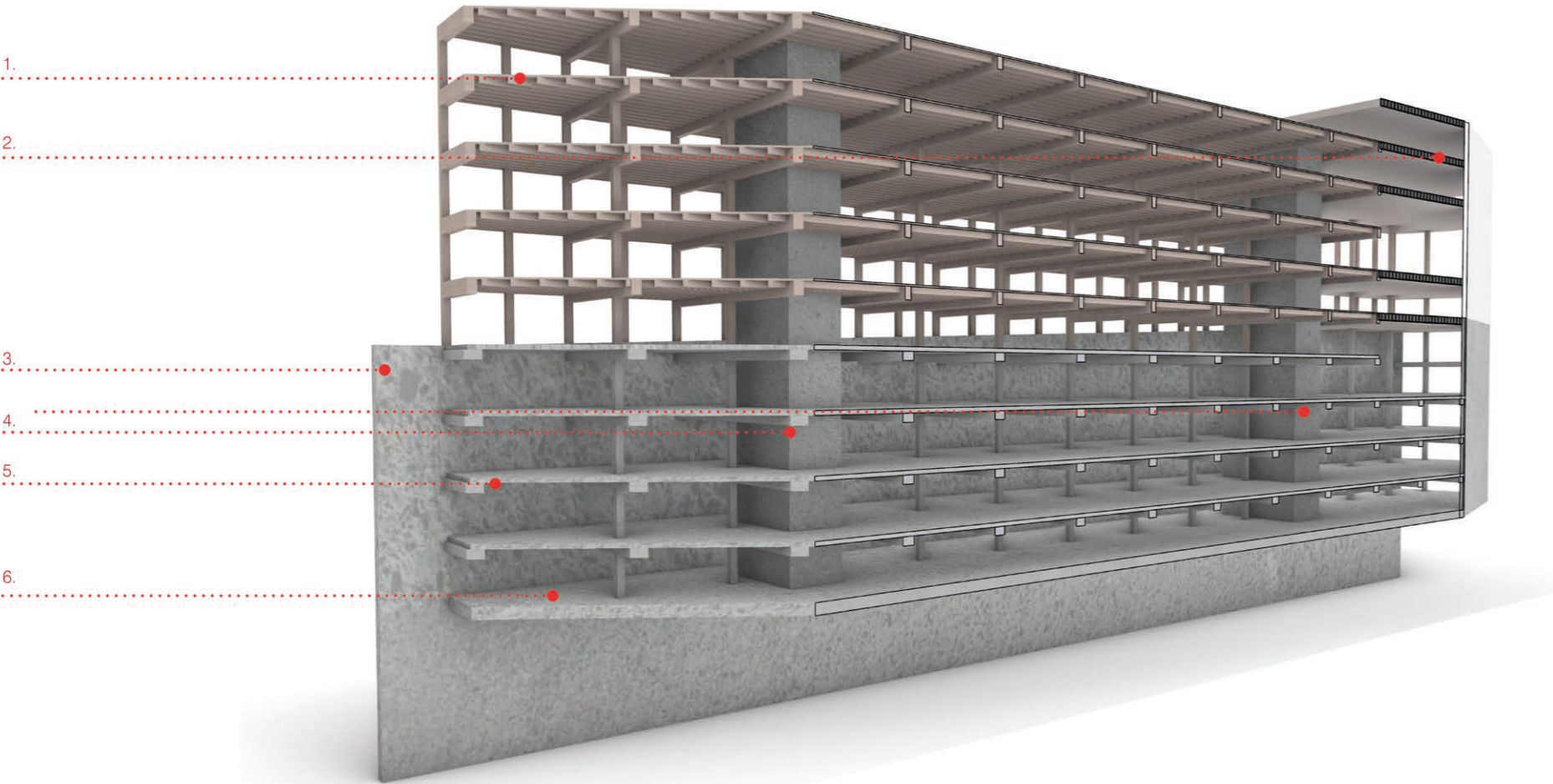
L'option retenue est de construire un nouveau bâtiment, comportant 4 étages enterrés et 4 à 5 niveaux hors sol. Nous avons évalué la possibilité de maintenir le bâtiment existant, et en avons conclu que, suite à l'inadéquation du bâtiment pour des raisons programmatiques, sa transformation allait substantiellement modifier la logique structurelle existante, et générer des incertitudes techniques et budgétaires difficilement maîtrisables. L'option retenue permet donc, via la gestion de toutes les incertitudes, d'optimiser le planning de chantier, et de faciliter l'accès au cœur du complexe construit en intérieur d'îlot pendant la durée du chantier. Le choix du système constructif suit la logique structurelle suivante : le bon matériau au bon endroit ».

Nous optons donc pour le béton dans les étages enterrés : la pression des terres côté Rue de la Banque, nous contraint à utiliser les planchers comme des diaphragmes horizontaux agissant en tant que butons afin de transmettre les charges horizontales des terres sur les murs de refend des noyaux de circulations verticales, en béton également. La portée des planchers est de 7.80m, ils sont réalisés en semi-préfabrication grâce à l'utilisation des prédalles comme coffrage, pour une épaisseur totale de 30cm, et seront allégés via la mise en œuvre de vides dans l'épaisseur de la dalle. Les poutres situées sur les axes seront en béton armé précontraint de 88cm de large et 60cm de haut, pour deux portées hyperstatiques de 8m et 11m. La protection au feu requise, à savoir R60, est obtenue par un enrobage adéquat des armatures du béton armé.

Concernant la structure hors sol, il nous semble opportun de travailler avec le bois : dans la partie « bureaux », les portées de 7.80m entre axes nous conduit à utiliser des planchers nervurés portant parallèlement aux façades, constitués de poutres en lamellé collé BLC GL24h de 140mm de large et 400 mm de haut, disposées tous les mètres, et sur lesquelles nous posons un plancher CLT de 120mm ; ces planchers nervurés reposent sur des poutres en bois lamellé collé BLC GL24h de 480mm de large et 880mm de haut, supportées par les deux colonnes de façades et une colonne intermédiaire. Il est d'usage de réaliser des réservations dans les nervures et poutres en bois pour faciliter le passage des techniques les plus encombrantes (ventilation, etc.), tandis qu'un faux-plancher est réalisé en partie supérieure pour le passage des autres techniques (électricité, etc.). Au droit des locaux techniques, ces nervures auront un rythme plus dense pour reprendre les surcharges des dalles sur plot nécessaires pour garantir le confort acoustique des usages.

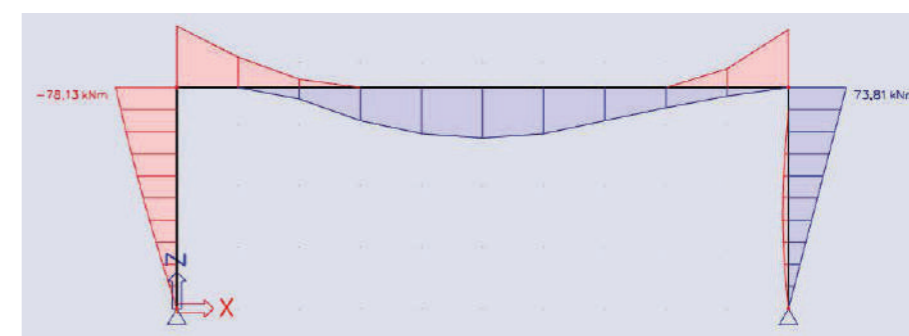
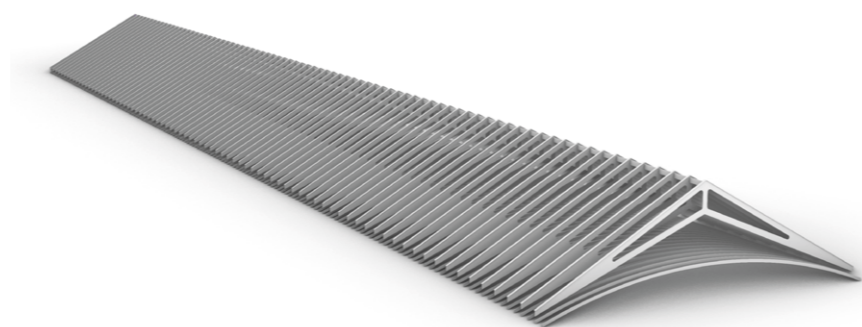
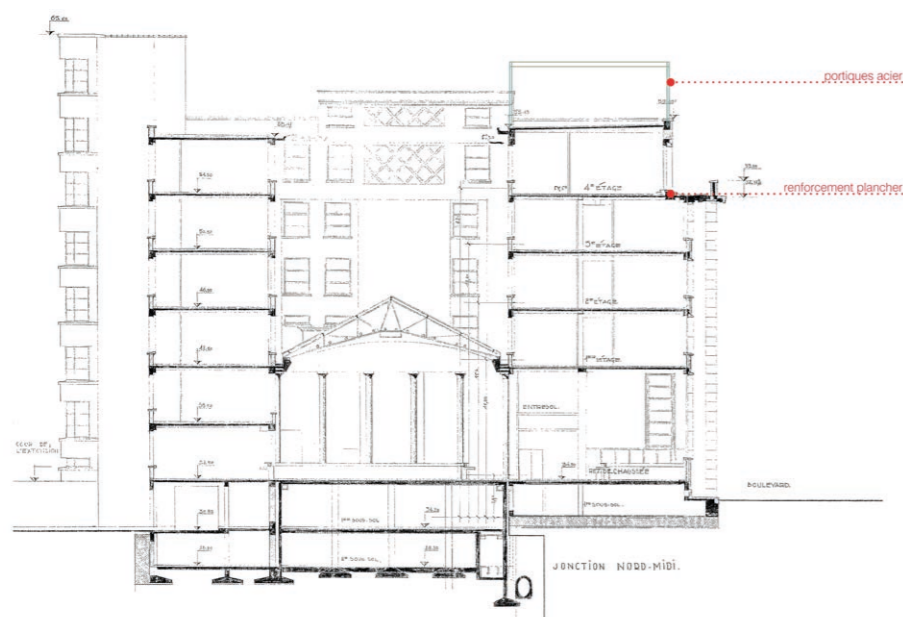
Dans la partie des auditorios et des salles polyvalentes, les portées libres de structures étant supérieures, nous optons pour un plancher type caissons bois de KERTO RIPA de 710mm de haut, sur une portée hyperstatique de 4.5m+14.5m.

Sur de telles portées, les fréquences de vibration des planchers légers feront l'objet d'analyses détaillées afin de garantir le confort des usages ; à ce stade, nous avons opéré les vérifications de prédimensionnement, qui nous garantissent la faisabilité de cette option. La protection au feu R60 est incluse dans le dimensionnement des éléments en bois : nous prenons en compte que le feu carbonise la couche superficielle du bois et forme ainsi une couche protectrice retardant l'effet des flammes, tandis le bois se consume à la vitesse de 0.7 mm par minute. Concernant les fondations, la démolition du bâtiment existant devra se faire progressivement en maintenant une partie des refends existants pendant la réalisation de la paroi de pieux sécants, qui assurera le maintien des terres de la Rue de la Banque en situation définitive. Des essais de sol nous permettront de définir avec précision le type de fondations les plus adéquates, bien qu'à ce stade nous envisageons des fondations superficielles, tout comme les autres bâtiments du complexe, qui seront de type radier généralisé. Cette typologie s'adapte particulièrement bien à la volumétrie proposée, puisque là où l'ancrage du radier est plus profond, suite à la déclivité de la rue, on retrouve un étage complémentaire dans le volume construit.

SUPERSTRUCTURE BOIS
 1. planchers nervurés BLC + CLT
 2. planchers type Kerto Ripa

INFRASTRUCTURE BETON
 3. parois de pieux sécants
 4. noyaux de contreventement
 5. planchers prédalles + béton in situ + poutres précontraintes
 6. fondation en radier, épaisseur variable

suppression mezzanines van goethem

La démolition d'une partie de la mezzanine, au niveau 38.50, est envisagée dans le projet. Le sens de portée des planchers étant de façade à façade, cette démolition n'impactera pas le schéma statique global dans la mesure où des poutres seront réalisées au droit des façades pour garantir le maintien de la hauteur de flambement des colonnes existantes. Quant à l'impact sur le contreventement du bâtiment existant, cela ne nous semble pas poser de problématique particulière puisque, suivant notre analyse, le contreventement est assuré par l'effet portique de la structure en béton armé : la continuité longitudinale de la dalle, faisant office de diaphragme horizontal, n'est donc pas essentielle au contreventement global de l'édifice. Pour nous conforter dans cette analyse, nous observons un renforcement des nervures et du ferrailage dans les dalles dans l'axe des éléments porteurs verticaux de façades, ainsi que la présence de joints constructifs et de dilatation dans la longueur du bâtiment qui empêchent tout transfert longitudinal vers d'éventuels murs de refend d'extrémité.

verrière

La nouvelle verrière est disposée au même niveau que la verrière inférieure cintrée, bien que non liaisonnée à cette dernière : les deux structures restent indépendantes l'une de l'autre. Cette nouvelle verrière s'appuie sur l'extrémité de la corniche, de part et d'autre de la salle des guichets. Alors que la verrière cintrée transmet des efforts horizontaux aux planchers existants, afin de garantir son fonctionnement en voûte, la nouvelle verrière à deux pans ne peut transmettre à la structure existante que des efforts verticaux (poids propre, et vent) car elle repose sur le sommet de la remontée d'extrémité de la corniche : un appui est donc considéré comme fixe dans le plan, tandis que l'autre est considéré comme un rouleau.

Pour cette raison, la nouvelle structure de la verrière se compose de fermes de type Polonceau, réalisées avec des PRS (profilés reconstitués soudés).

Le verre de cette verrière sera de type double vitrage feuilleté clair afin de garantir une isolation thermique adéquate. L'espace entre les deux verrières sera rendu accessible pour permettre l'entretien des deux verrières.

extension toiture van goethem

La construction d'un étage complémentaire sur la toiture existante du bâtiment Van Goethem, à front de boulevard, est réalisé via une structure légère mixte, bois/acier. Ce système constructif est particulièrement adéquat pour limiter les surcharges complémentaires qui seront appliquées à la structure existante : nous estimons à environ 5% l'augmentation théorique de surcharges, ce qui ne nécessitera pas de renforcement des fondations ni des porteurs verticaux, dans la mesure où nous utilisons la trame actuelle de 3.90m pour répartir au mieux les charges sur la structure existante.

Nous optons pour des nouveaux portiques rigides en acier pour supporter cette nouvelle toiture en bois et contreventer l'extension sur toute la longueur, ce qui est particulièrement adapté à la présence de nombreux joints de dilatation dans le bâtiment existant. Ces portiques, constitués de profilés ouverts de type HEB240 pour les poutres et HEB160 pour les colonnes, seront articulés à leur pied pour ne transmettre au bâtiment existant que des efforts verticaux et horizontaux, en évitant le transfert de moments de flexions particulièrement difficiles à mettre en œuvre.

Quant à la toiture existante, au niveau 59.00, en pente, elle devra faire l'objet d'un renforcement afin de reprendre les charges supplémentaires d'exploitation qui sont supérieures aux surcharges prises en compte pour les toitures. Nous profiterons de ce renforcement pour remettre à niveau le plancher existant, tout en le conservant.

Le plancher du 54.50 devra faire l'objet de vérifications afin de garantir qu'il est à même de reprendre les surcharges du nouvel étage, en retrait par rapport à la façade. Il est fort probable qu'un renforcement de ces planchers soit nécessaire, ce qui pourrait être envisagé via des plats de fibres de carbone et/ou acier.

acoustique

Le projet doit faire l'objet d'une étude acoustique pointue et détaillée portant principalement sur l'isolation acoustique de l'enveloppe extérieure du projet, l'isolation acoustique aux bruits aériens des différents espaces, l'isolation aux bruits de chocs entre étages, le confort acoustique dans les espaces sensibles du projet, ainsi que l'isolation acoustique et vibratoire des installations techniques (HVAC). A ce stade, cette note présente l'approche acoustique proposée pour chacune des grandes zones du projet.

Pour le bâtiment Van Goethem :

Concernant l'isolation acoustique de l'enveloppe extérieure du bâtiment, une campagne de mesures sera réalisée in situ afin de définir précisément le contexte sonore au droit du projet (trafic routier sur le boulevard de Berlaimont, ...), qui permettra de définir les performances acoustiques à imposer aux nouvelles fenêtres du bâtiment.

Pour les espaces sensibles nécessitant une isolation renforcée, voire la confidentialité, des cloisons et portes améliorées seront proposées à la Banque. La flexibilité et la souplesse d'utilisation des lieux seront privilégiées.

Dans tous les espaces de travail et de circulation, des faux-planchers surmontés d'une moquette sont prévus. Ces éléments participent à l'isolement aux bruits de chocs entre espaces et à la maîtrise de la réverbération. Aux endroits où des faux planchers ne sont pas envisageables, des chapes flottantes seront intégrées.

Le confort acoustique intérieur constitue un élément essentiel du dossier. Il implique une analyse des parachèvements des locaux sensibles du bâtiment.

Dans tous les cas, des faux-plafonds absorbants et de la moquette sont prescrits dans tous les locaux de travail et de circulation. Ces faux-plafonds seront complétés par un traitement en absorption de parois verticales dans les espaces les sensibles.

La salle des pas perdus au Rez et Mezzanine constitue un cas particulier. Actuellement très réverbérant et inconfortable, cet espace deviendra une grande zone multifonctionnelle (restaurant, médiathèque, espace de détente).

A ce stade, l'équipe de conception propose les traitements minimums suivants :

- Intégration de tentures/rideaux hautement absorbants type velour en périphérie de la salle ;
- Traitement en absorption des plafonds situés en périphérie ouverte de la salle (rez et mezzanine) ;
- Intégration de tapis localisés au sol ;
- Traitement en absorption des parois verticales disponibles ;
- Intégration de mobilier absorbants au droit des zones plus, peuplées
- Intégration d'éléments absorbants (et légers) suspendus à la structure de la verrière

Pour le nouveau bâtiment :

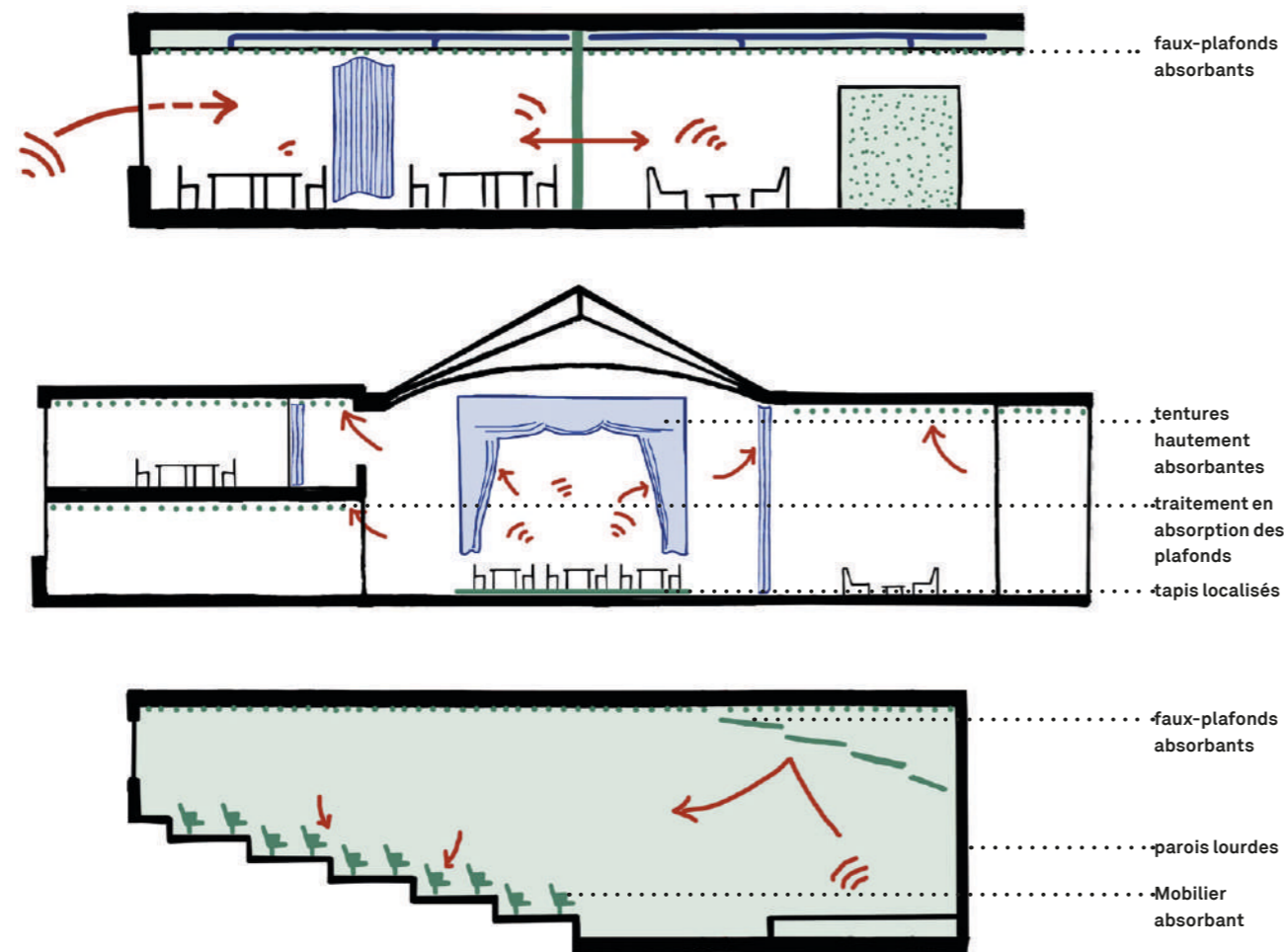
Niveau -1 - Stockage, magasins centraux et espaces techniques:

Ce niveau est susceptible de générer des bruits de chocs importants. A ce stade, une chape flottante est donc requise dans toutes les zones de circulation des clarks. Des appuis antivibratoires sont aussi requis sous chaque équipement technique.

Le Rez du Meeting center comprendra entre autres des salles de réunion, un premier auditorium, des cabines de traduction, lesquels impliquent un niveau de confort supérieur, et donc une série d'interventions acoustiques : dalles flottantes, parois lourdes, parachèvement de qualité supérieure,...

Le foyer étant situé au-dessus de l'auditorium au niveau +1, la nécessité de compléter la structure en bois par une chape flottante lourde sera étudiée. L'auditorium VIP sera également soigneusement étudié. De même, la localisation de la salle de gym au niveau +4, au dessus de l'auditorium, imposera la mise en oeuvre d'une dalle flottante lourde.

Enfin, concernant l'impact du trafic ferroviaire sous le bâtiment, et étant donnée l'impossibilité de remplacer la coupure antivibratoire existante (et ancienne) au droit du radier existant sans démolir le bâtiment, nous proposons une discussion avec la SNCB en vue de la réduction des bruits et des vibrations. Nous proposons également une discussion avec les responsables de la banque en vue d'implanter des activités peu sensibles aux vibrations dans les zones exposées, nous pensons notamment à l'implantation du restaurant au rez-de-chausée.

protection incendie

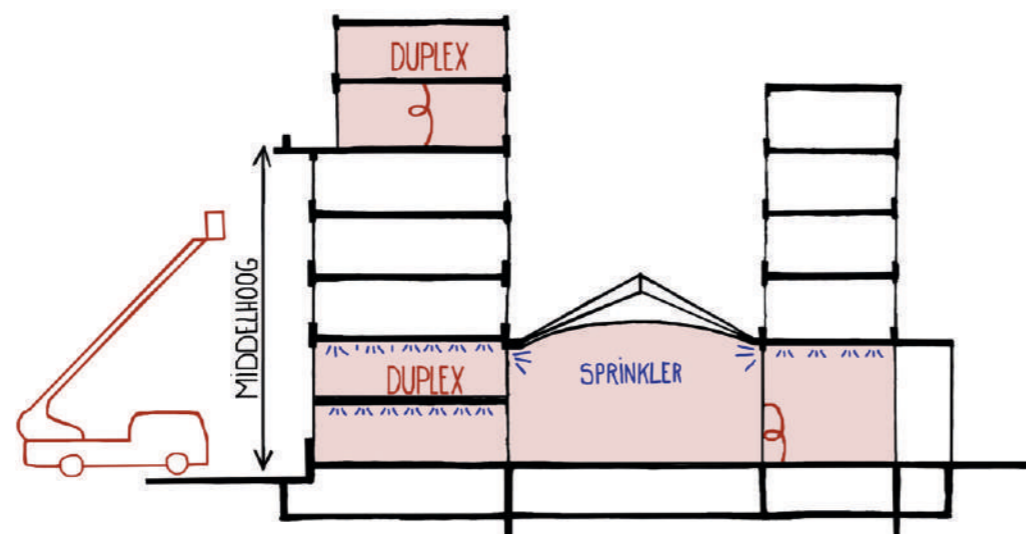
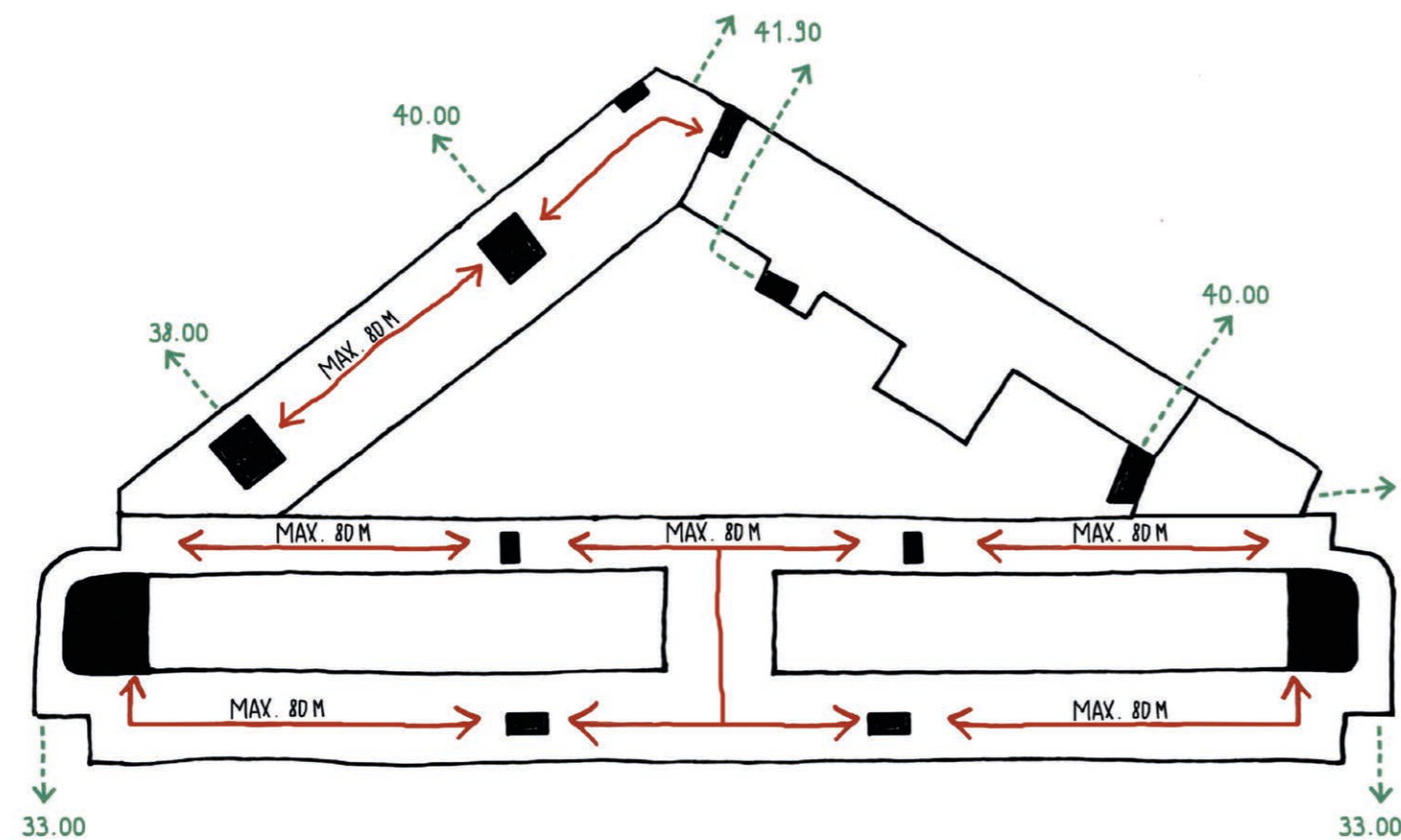
Le projet du réaménagement du siège historique de la Banque Nationale de Belgique (BNB) entre dans la mouvance du ruling urbanistique défendue par le politique, la mise en œuvre du COBAT réformé et la rédaction du nouveau RRU. Il n'en reste pas moins que les procédures administratives existantes d'octroi des permis d'urbanisme et les dispositions légales des marchés publics restent obligatoires. Les dispositions relatives à la protection incendie s'inscrivent dans ce contexte.

A partir d'une vision claire du programme et sur base des prescriptions contre l'incendie reprises dans l'AR du 07/07/1994 + addendum ainsi que des normes techniques applicables, une protection incendie cohérente a été élaborée. Moyennant l'octroi de 3 dérogations, le résultat obtenu offre une conformité indiscutable à l'AR et autres dispositions législatives et réglementaires. Un examen systématique des risques complète l'approche de la sécurité.

Le bâtiment Van Goethem (bureaux) ; conformément au projet, il est acquis que le bâtiment reste dans la catégorie des bâtiments moyens, en maintenant la façade à rue de Berlaimont et en réalisant une rehausse de deux étages en duplex. Le retour à la situation d'origine de la salle des guichets ou des pas perdus est assuré grâce à la gestion des fumées et par un réseau de sprinklage adapté. Afin de limiter l'impact visuel par des grosses coupoles de désenfumage dans la verrière et de rideaux coupe-fumée, un design performantiel sera réalisé en utilisant les logiciels 3D (calculs CFD) pour arriver à un concept optimal. Il sera démontré que pour les différents scénarios incendie (sprinklé), les fumées produites seront suffisamment extraites afin que tous les occupants puissent évacuer avant que des conditions intenablees occurent. Un parking de 150 emplacements sera construit, et sera sprinklé. Tout ceci dans le respect des normes incendie, y compris la nouvelle législation d'application pour les permis introduits après le mois de juillet 2022.

Une demande de dérogation sera introduite afin de pouvoir réutiliser les structures du Van Goethem, malgré l'ajout d'un étage partiel. L'octroi de cette dérogation est la base du projet. Un aspect crucial dans la demande de dérogation sera la comparaison du niveau de sécurité dans la situation actuelle par rapport à la situation optimisée. Pour l'évacuation, sur base des données des exercices d'évacuation, un modèle sera conçu et les temps d'évacuation en cas d'incendie seront comparés, tenant compte des différentes améliorations. Les équipes d'architecture ensemble avec experts incendie ont mis en place une stratégie d'évacuation optimisé et claire dans le cadre de cette rénovation (rajouts de chemins d'évacuation, cages d'escaliers supplémentaires, évacuation horizontale du duplex, possibilité d'évacuer par la terrasse au +5, etc).

Au niveau +5, une longue toiture terrasse dont l'acrotère atteint 1,10 m est prévue. La terrasse coursive est accessible aux échelles du SIAMU : voir schémas. Ceci représente un aspect important dans la demande de dérogation.

drie prominente figuren met een eigen identiteit

Het gevelonderzoek voor dit project was geen sinecure, de gebouwen op de site hebben immers elk een eigen voorkomen en randvoorwaarden. Dat maakt het onderzoek meervoudig. De historische gebouwen aan de Wilde Woudstraat worden bijvoorbeeld vooral vanuit een erfgoedonderzoek aangevat. Voor de gevels van de Van Goethem is het dan weer belangrijk om deze in de geest van de architect af te werken, terwijl de nieuwbouw aan de Bankstraat deels het resultaat is van een doorgedreven duurzaamheidsonderzoek. Drie verschillende gevels, maar elk met een prominent voorkomen, gevormd door de tijdsgeest waarin ze bedacht zijn. Het lijkt ons zinloos om deze gevels op elkaar te willen laten lijken, ze zijn gemaakt om te verschillen en zo de historische gelaagdheid van de site uit te drukken.

Na talloze schetsen, proefmaquettes, 3D simulaties en detailtekeningen zijn we tot een gevelconcept gekomen waarin elk gebouw de eigen identiteit behoudt, maar door het verbindende element van de colonnade en de binnentuin toch één ensemble vormen. In onze projecten worden materialen niet toegepast als loutere opsmuk, maar ingezet om het concept te versterken en mee uitdrukking te geven aan het algemene concept. Ons inziens is dit voor voorliggend project goed vertaald, wat we willen illustreren met de maquettes op 1/100 waarvan we hierbij een aantal foto's toevoegen. Op de volgende pagina's wordt de voorgestelde materialisatie van elke gevel gepresenteerd, maar de drie maquettes naast elkaar drukken alvast een bijzondere interactie uit en verbeelden hoe de binnentuin er uit zou kunnen zien. De weelderige wisselwerking binnen en buiten, het nobele voorkomen van de architectuur en de manier waarop de colonnade deze gevels een sokkel heeft, zijn uiterst waardevol voor de kwaliteit van deze site en de grote ambities die we hier naar voor schuiven.

het Hotel krijgt een volwaardige gevel

Door het toevoegen van de colonnade worden de achterkanten van het Hotel afgewerkt en wordt het perspectief op de gevel opgewaardeerd. Voor de materialisatie van de gevel van het Hotel wordt vooral vertrokken van restauratie en herstelling van de originele gevel. Op de bovenzijde van de colonnade ontstaan tussen het intensieve groendak terrassen die in het verlengde van het VIP-meetingcenter liggen. De colonnade zelf is opgebouwd uit kolommen van gestampte aarde met recuperatiemateriaal van de gesloopte gebouwen. Het dubbelhoge buitenschrijnwerk bestaat uit gepolijste aluminium profielen die horizontaal opgedeeld worden door middel van een stalen ligger die verbonden wordt met de zware betonnen kolom. De verfijnde detaillering van de verbindingen verheft deze colonnade tot een gedistingeerd geheel.

een monumentale ingreep voor Van Goethem

Door het slopen van de gebouwen aan de Bankstraat alsook het wegnemen van een aantal verticale elementen die aan de achterzijde van de Van Goethem zijn gepositioneerd, ontstaan openingen in de binnengevel die terug dichtgemaakt moeten worden. Na lang onderzoek is gekozen om deze openingen niet te accentueren door hier een ander gevelmateriaal te gebruiken, maar hier het grid van de algemene gevel verder te zetten. Zo wordt de binnengevel van dezelfde monumentale orde als de buitengevel. Deze herstellingen worden uitgevoerd door gerecupereerde ramen en andere elementen van de gesloopte gebouwen te gebruiken. Alle originele elementen rondom de ramen worden behouden. De gevelafwerking wordt wel vernieuwd en vervangen door een witte keramische afwerking die het licht reflecteert naar de binnentuin. Door een lichte nuance in deze gevelafwerking te integreren ontstaat een zichtbaar grid. Een ingreep die een anders heel strenge gevel enigszins verzacht om beter in het geheel te passen en in één beweging aan te sluiten met de nieuwbouw in de Bankstraat.

een hedendaags gebouw met een actieve façade

Het nieuwe gebouw aan de Bankstraat is compact en moet net daarom open en transparant zijn. Zo spreekt het een eigen taal die op het eerste zicht verschillend is van de twee andere gebouwen op de site, maar bij nader onderzoek toch heel wat gelijkenissen vertoont. Ook deze gevel is opgebouwd met reflecterende keramische elementen en door het grid van de Van Goethem verder te zetten sluiten de twee gebouwen zelfs goed op elkaar aan. Het grid wordt opgevuld met grote genereuze ramen waarvan de frames een materialisatie van gepolijst aluminium meekrijgen. De keramische gevelelementen brengen diepte, maar ook nuance. Ze hebben een dubbel gebakken glazuurlaag waar de verf tijdens het bakken lichtjes van de rondingen van het element afloopt, waardoor als vanzelf een nuance in kleur ontstaat. Een nobel materiaal met een elegante uitstraling. De terugsprong van de bovenste verdieping moet niet enkel meer daglicht in de binnentuin brengen maar creëert ook een interessante geleiding in de gevel.

getuigenissen van een Belgisch team op maat van dit project

“La lecture de votre appel à candidature m’a procuré une joie intense: Tout d’abord à l’idée d’apporter notre expertise à une entreprise comme la BNB dont la mission principale est de servir l’intérêt générale de notre société Belge. Bâtir pour une cause commune donne du sens à mon travail d’Architecte. Ensuite, en plaçant l’être humain dans un rôle centrale, vous mettez l’essentiel au cœur de votre entreprise. C’est, incontestablement, ce souffle de vie qui m’a fait aimer votre projet Archipel ! Enfin, par l’approche transversale de l’objet architecturale que vous demandez, c’est une opportunité unique et des plus enthousiasmantes pour des Architectes que de réaliser un projet, qui je l’espère, deviendra à son tour, « Porteur de sens ».”

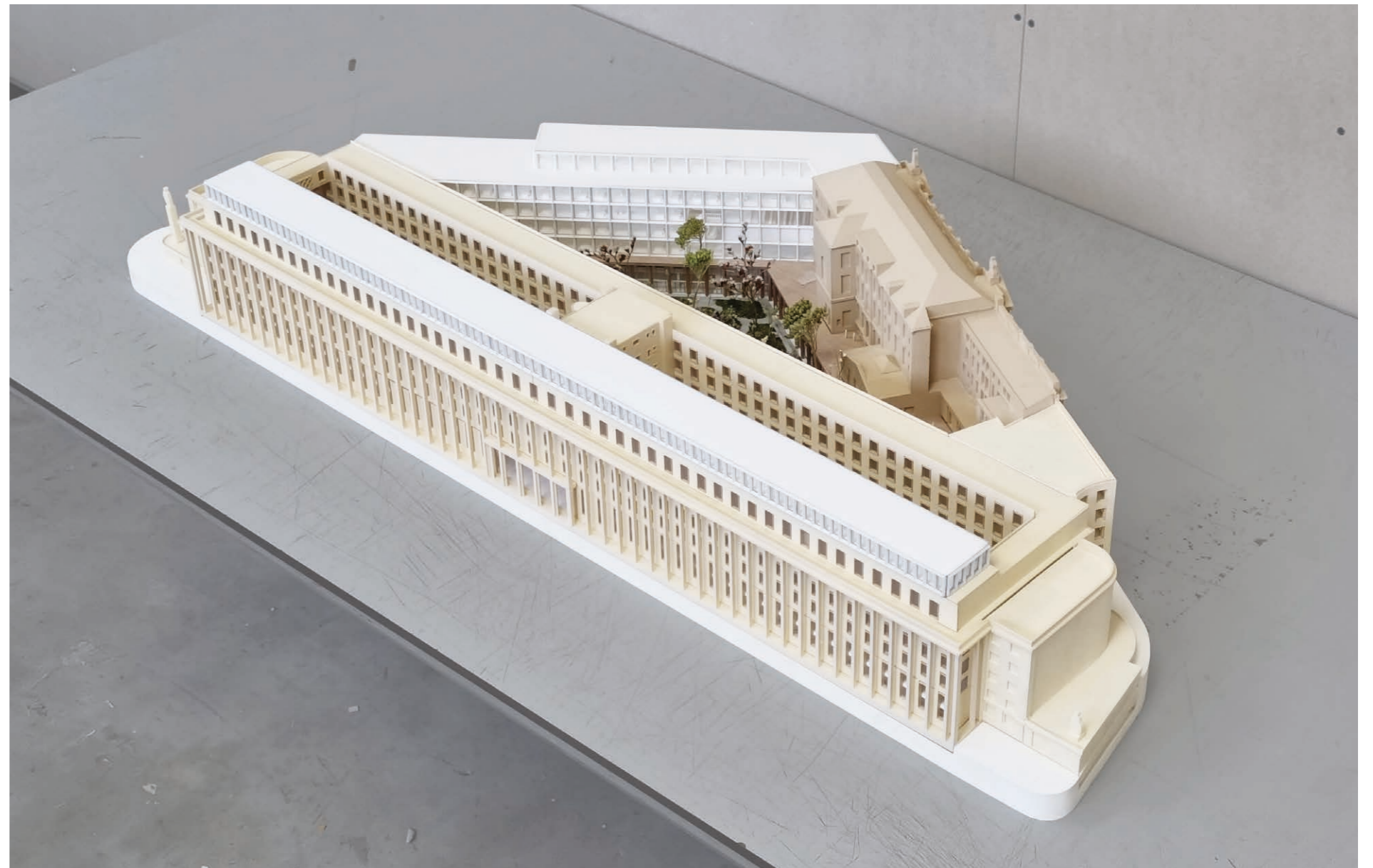
Marie Moignot (MDW architecture)

“Terwijl het vervaardigen van maquettes voor prijsvragen doorgaans een proces is van anticiperen en improviseren, geldt er altijd één stelregel: de maquette kan uiteindelijk maar weinig beter worden dan het plan zelf. Welnu, bij het model voor de competitie Nationale Bank van België werd deze lat door de ontwerpers direct hoog gelegd. Tijdens het productieproces was de factor tijd niet aan onze kant, maar het ontwerp toch zeker wel. De organisatie van het te tonen plan is richtinggevend voor de wijze van verbeelding. Een driehoek met aan een van de zijdes een te koesteren monument, aan een volgende zijde een tweede monument waar nieuw leven in wordt geblazen en tenslotte de laatste zijde waar het project een nieuwe façade naar de stad introduceert, bescheiden maar krachtig gearticuleerd. Deze opdeling faciliteerde het werken in teamverband in hoge mate en voor elk van de zijdes werd een passende weergave gevonden. Deze driehoek kent echter ook een vierde zijde en dat is de binnenzijde. Die gaf de maquettebouwers niet het meeste werk maar wel de meeste voldoening. De colonnade en de binnentuin brengen de maquette tot leven, we verwachten dat ze hetzelfde zullen doen voor het project.”

Dick Sman (Made by mistake)

“Lors de la visite de la Banque, j’ai été frappé par le peu d’accès à la nature et à la lumière naturelle qu’offrait le site. Je pense que beaucoup de gens ont réalisé ces derniers mois l’importance du cadre de travail et de l’accès à des espaces verts . J’étais donc décidé à en faire mon cheval de bataille lors de notre première réunion de conception afin d’insister sur l’importance de la biophilie et du bien-être au travail. Je fus dès lors agréablement surpris de constater que les autres membres de l’équipe partageaient le même sentiment que moi et avaient placé cette problématique au centre de leur concept. En réouvrant le site à la pleine terre et à la lumière naturelle, je pense que nous avons délivré un projet qui prend tout son sens dans le Bruxelles de demain, et qui apportera un cadre de travail accueillant dans un havre de verdure au centre de la Capitale.”

Philippe Ricquier (Surreal Sustainability experts)

“Elk nieuw project betekent een kans om de verbondenheid tussen mens en natuur te herdenken. Van bij het eerste bezoek aan de indrukwekkende site van de Nationale Bank in het hart van Brussel werd deze ambitie duidelijk gedeeld door dit ambitieus ontwerpteam. Ik ben dan ook zeer tevreden om te zien hoe we erin geslaagd zijn om het iconisch gebouwencomplex te verzachten door een afgewogen natuurinbreng in het hart van de site, een grote evolutieve tuin die leven aantrekt en werknemers en bezoekers zo elk seizoen een nieuwe verrassing brengt.”

Erik Dhont (Erik Dhont Landscape Architects)

“Apréhender la Banque Nationale, dans sa globalité, était nouveau pour moi... Je ne voyais pas comment nous allions réussir à détricoter les nœuds qui empêchait cette «machine» de fonctionner ! Le respect mutuel et l’investissement fourni par chaque membre de l’équipe a finalement permis d’aboutir à un résultat humble et surtout juste en alliant simplicité et efficacité ! Nous avons réussi à travailler par soustraction, pour apporter plus !”

Jeremy Brakel (Architectures Parallèles)

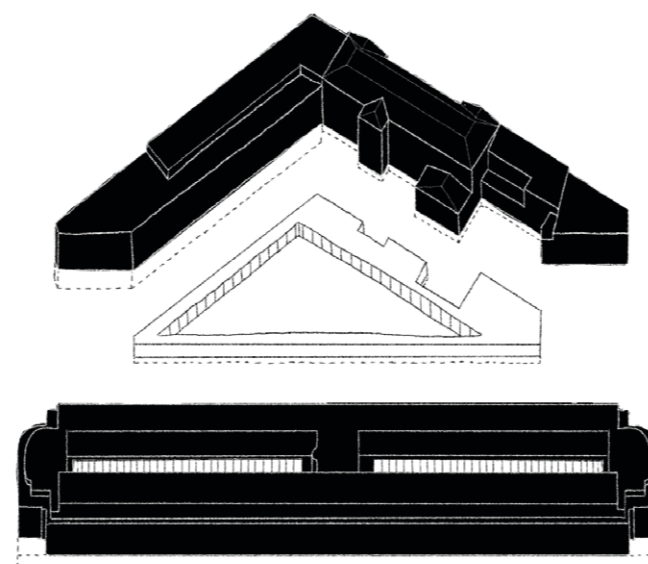
“Een Nationale bank ontwerpen voor je land is een bijzondere ervaring, vooral in een land zoals het onze waar we uiteindelijk allemaal willens nillens tot een gewest en taalgroep behoren. Ons land is een fijne mix ondanks wat sommige ons doen willen geloven. Deze mix hebben we bij het ontwerpen van ons voorstel aan den lijve ervaren . Een breed team met heel veel disciplines, bevolkt door mensen van alle uithoeken van het land. Een team bijna uitsluitend bevolkt door Belgen die elk in hun eigen taal met elkaar spreken, soms in het Nederlands soms in het Frans, dikwijls door elkaar, niet altijd taalkundig even correct maar waar we elkaar goed verstaan. Allen overtuigd dat we een plek ontwerpen waar beslissingen genomen worden in het belang van iedereen.”

Alexander Dierendonck (Dierendonckblancke architecten)

“This projects triggers my imagination.. I see 3 centuries embracing a beautiful garden – a green lung - with all its buzzing people. Humankind and nature; past, present and future. It immediately fills me with enthusiasm to want to transform this vision into reality.”

Francesca Crosby (Bureau Bouwtechniek)

—
TEAM MÉTIS

BNB - NBB
CONCOURS

09 DÉCEMBRE 2021